

**Moderaternas
eftervalsanalys
2018**

Förord

På uppdrag av partistyrelsen har eftervalsanalysgruppen utvärderat Moderaternas valrörelse 2018.

I högre utsträckning än någon annan eftervalsanalys i modern tid har denna behövt handla lika mycket om framtiden som om historien. Bakom oss har vi nu den mest turbulenta mandatperioden under efterkrigstiden. Sveriges politiska landskap och politiska "naturlagar" har radikalt förändrats under senare år och det märks i valresultatet och i valets efterbörd. Vi har velat fånga vad det betyder för Moderaterna i framtiden.

Vi har inte bara begränsat oss till den gångna mandatperioden och väljarströmmar mellan 2014 och 2018 års val, utan har velat sätta in valet och Moderaterna i ett större och mer långsiktigt perspektiv och sammanhang. Vi har i vissa delar gått så långt som hundra år tillbaka i tiden, vi har reflekterat kring övergripande internationella politiska trender och paradigmskiften i vår svenska politiska kontext, över andra politiska indelningsdimensioner än den traditionella höger-vänster-skalan, diskussioner kring stad-land samt det s.k. kulturkriget för att bara nämna några av alla de ingångar som används för att förklara och tolka ett politiskt landskap i förändring.

Partistyrelsen gav oss ett väldigt brett och öppet mandat och det har vi tagit med oss i vårt arbete. Vi har haft som tydlig ambition att ge så många som möjligt på alla nivåer, såväl innanför som utanför partiet, möjlighet att komma med inspel, synpunkter och reflektioner. Detta har bland annat resulterat i 8 000 inspel från alltifrån aktiva till vanliga medlemmar och sympatisörer utöver de enkäter som skickats ut.

Utöver detta har vi även genomfört ett stort antal intervjuer, tagit del av både intern och extern expertis, gjort flertalet besök runt om i landet samt haft presentationer för bland annat riksdagsgruppen, Moderaternas rådskonferens, förbundsordförandekonferens, seniorkonferens, SKL-gruppen, Moderaterna i Västra Götalands Ideologikonferens bara för att nämna några. Eftervalsanalysgruppen har via Demoskop genomfört en egen eftervalsundersökning och tagit del av liknande mätningar från förbund i landet förutom all övrig offentlig statistik som väljarbarometrar, sakfrågemätningar, vallokalsundersökningen (Valu) och SCB:s partisympatimätning med mera.

Eftervalsanalysen har bestått av förtroendevalda från landets olika delar, från alla nivåer, ordförandena för Moderata Ungdomsförbundet såväl som MQ och Moderata Seniorer, entreprenören Peje Emilsson samt av medarbetare från både riksdagskansli och riksorganisation. Samtliga har deltagit aktivt och mycket engagerat i gruppens arbete och slutsatser.

Jag vill tacka alla gruppmedlemmar och medarbetare för engagemang, tid och insatser under det halvår som förflutit sedan valet men även alla övriga både inom och utanför partiet som bidragit till arbetet med eftervalsanalysen och delat med sig av sina erfarenheter, kunskaper och synpunkter.

Gräna den 1 mars 2019

Mats Green

Ordförande i eftervalsanalysgruppen

Innehåll

Sammanfattning	7
1. Om eftervalsanalysen	9
1.1. Disposition	9
1.2. Syfte och mål	9
1.3. Arbetsgruppen	9
1.4. Arbetssätt och förankring	10
2. Moderaternas valresultat	11
2.1. Ett av tre mål uppnåddes	11
2.2. Resultat i riksdagsvalet 2018	11
2.2.1. Perioden 2006 till 2018 – ett förändrat väljarlandskap	12
2.2.2. Väljarflöden från Moderaterna	13
2.2.3. Kön och ålder	16
2.2.4. Stad och land	16
2.3. Kommunala och regionala framgångar	19
2.3.1. Lärdomar av de lokala framgångarna	21
3. Mandatperioden 2014-2018	24
3.1. Partiledningen avgick och lämnade Moderaterna i vakuum efter valförlusten 2014	25
3.2. Decemberöverenskommelsen 2014	26
3.3. Migrationskrisen 2015	30
3.4. Januaribeskedet 2017	33
3.5. Partiledarskiftet hösten 2017	36
3.6. Allianssplittring i ensamkommandebeslutet våren 2018	38
3.7. Valspurten 2018	40
4. Tre centrala slutsatser	43
4.1. Moderaternas liberalkonservativa identitet ska förstärkas	43
4.1.1. Det moderata frihetsbudskapet	46
4.2. Bejaka vår högerposition – tillbaka till ett borgerligt parti att lita på	47
4.3. En starkare organisation för ett starkare parti	51
4.3.1. Organisatoriska lärdomar av valrörelsen 2018 inför nästa val	51
4.3.2. Långsiktiga organisatoriska medskick	53
4.3.3. En moderat folkrörelse	54

Bilaga A: Beskrivning av valkampanjen	56
A.1. Övergripande strategi och budskap	56
A.1.1. Prioriterade områden	56
A.1.2. Lika för alla	56
A.1.3. Nu tar vi tag i Sverige	57
A.2. Valkampanjens huvuddelar	57
A.2.1. Samtalskampanj och dörrknackning	57
A.2.2. Startkampanj	58
A.2.3. Förtidsröstningskampanj	58
A.2.4. 100-timmarskampanj	59
A.3. Ytterligare kampanjaktiviteter	59
A.3.1. Townhall-möten	59
A.3.2. Almedalsveckan	59
A.3.3. Bussturné	60
A.3.4. Presentation av valmanifest	60
A.4. Kommersiell kampanj	60
A.5. Digitala kanaler och sociala medier	60
A.5.1. Digital strategi	61
A.6. Vertikala målgrupper	62
A.6.1. Direktutskick till utlandssvenskar och digital valstuga	62
A.6.2. Direktutskick till seniorer	62
A.7. Övriga centrala aktiviteter	62
Bilaga B: Sidoorganisationernas valrörelser	63
B.1. Moderata Ungdomsförbundet	63
B.2. Moderatkvinnorna	64
B.3. Moderata Seniorer	64
B.4. Öppna Moderater	65
B.5. Moderata Företagarrådet	65
B.6. Moderater i utlandet	66
Bilaga C: Analys av övriga partiers valresultat	67
C.1. Socialdemokraterna	67
C.2. Sverigedemokraterna	70
C.3. Centerpartiet	71
C.4. Vänsterpartiet	72
C.5. Kristdemokraterna	73
C.6. Liberalerna	73
C.7. Miljöpartiet	74
C.8. Övriga partier	75

Sammanfattning

Den moderata valrörelsen 2018 inleddes den 10-11 augusti med en nationell startkampanj. Men val sker inte i ett vakuum. Många väljare fattar beslut om vilket parti de ska rösta på, eller i alla fall vilka partier de överväger att rösta på, långt innan valrörelsen är igång. Bilden av partierna, även för de väljare som inte bestämmer sig förrän på valdagen, beror på händelser som inträffat tidigare. För Sverige och svenska folket handlar val om framtiden, men för partierna är det i stor utsträckning en uppgörelse om den tid som varit.

Denna eftervalsanalys lyfter fram sju händelser från mandatperioden 2014-2018 som bedöms ha haft stor betydelse för utgången av valet 2018 och som i allt väsentligt fortsätter att påverka Moderaterna. Från den dåvarande partiledningens självvalda beslut att avgå på valnatten 2014 och den efterföljande Decemberöverenskommelsen 2014 till januaribeskedet 2017 och partiledarskiftet samma höst. Många gånger har det varit Moderaterna själva som skjutit sig i foten. Men i vissa fall – som Centerpartiets beslut att stödja den rödgröna regeringen i frågan om ensamkommande våren 2018 – påverkade andra partier bilden. Centerpartiets beslut splittrade Alliansen i en av mandatperiodens viktigaste frågor mindre än ett halvår innan valet.

Moderaterna hade tre huvudsakliga mål inför valet 2018: att bilda en ny alliansregering, att ingå i fler styren lokalt och regionalt samt att göra ett bättre valresultat än 2014.

Moderaterna nådde ett av dessa tre mål, att ingå i fler alliansstyren i kommuner och regioner, men misslyckades med de övriga två. Av detta kan den nuvarande partiledningen och aktiva i partiet dra flera lärdomar inför den kommande mandatperioden och valet 2022.

- För det första bör Moderaterna bejaka sitt liberalkonservativa idéarv och de senaste årtiondenas lyckosamma arbete med att förena dessa två ideologier i såväl idéarbete som praktisk politik. Moderaterna bör fortsatt omfamna såväl de liberala som de konservativa delarna av vårt idéarv. Frihet under ansvar. Moderaterna behöver ytterligare förstärka och utveckla det moderata frihetsbudskapet och dess relevans i allt från bejakandet av individens självbestämmande och integritet, olika livsstilssituationer och livsstilar till förutsättningar i utanförskapsområden och landsbygdens villkor. Samtidigt går det att konstatera att Moderaterna i alltför hög utsträckning har låtit andra politiska partier, till både vänster och höger, definiera framför allt den konservativa delen av vårt idéarv åt oss och därigenom bitvis tvingat oss till defensiva hållningar. Det är inte hållbart. Moderaterna får inte framgent låta andra definiera eller omdefiniera vårt idéarv. Moderaterna måste bli mer offensiva i beskrivningen av oss själva.
- För det andra är den viktigaste uppgiften för partiledningen och partiet att stärka förtroendet för Moderaterna under kommande mandatperiod. I valet 2018 var många väljare osäkra på vad Moderaterna stod för, dels på grund av regeringsfrågan, dels på grund av frågor om det gick att lita på partiets politikomläggning i till exempel migrationsfrågan. Dessutom saknades ett tydligt övergripande politiskt budskap. Moderaterna bör bejaka sin sakpolitiska position till höger om mitten. Moderaterna ska fortsatt vara ett pragmatiskt parti som sätter sakfrågor och genomförbarhet i fokus. Moderaterna är ett värderingsburet och framtidsinriktat parti. En sådan roll finns verkligen att fylla i svensk politik. I detta ligger också behovet av att långsiktigt

värna internpolitiska processer. Mandatperioden 2014-2018 visar hur skadligt det är när dessa processer inte respekteras. Decemberöverenskommelsen är kanske det mest tydliga exemplet. Avgörande beslut som rör det parlamentariska arbetet ska alltid förankras i en öppen och ärlig diskussion med Moderaternas riksdagsgrupp.

- För det tredje kräver ett starkt parti en stark organisation, både i förbunden och nationellt. Partiledningar kommer och går, men partikansliet måste alltid bestå. Om kansliet ritas om efter varje val och vid varje partiledarskifte är det svårt att bygga en riktig långsiktighet i verksamheten. I denna eftervalsanalys ges flera konkreta medskick till hur Moderaternas partiorganisation, på både kort och lång sikt, kan stärkas.

1. Om eftervalsanalysen

1.1. Disposition

Eftervalsanalysen är, utöver den inledande sammanfattningen, uppdelad i fyra delar. Den första delen, denna del, innehåller information kring eftervalsanalysens syfte och mål, arbetsgruppens sammansättning samt en beskrivning av det förankringsarbete som arbetsgruppen genomfört. Den andra delen beskriver Moderaternas valresultat på riksnivå, inklusive väljarflöden och specifika väljargrupper. Delen behandlar även moderata framgångar på lokal och regional nivå, samt vilka lärdomar som kan dras av dessa. Den tredje delen beskriver händelser under mandatperioden 2014-2018 som på ett eller annat sätt bedöms ha haft stor inverkan på Moderaternas valresultat. Den fjärde delen och sista delen presenterar eftervalsanalysens tre huvudsakliga slutsatser.

Till eftervalsanalysen hör tre bilagor. Bilaga A beskriver Moderaternas valrörelse vad gäller delar såsom kampanj, budskap och organisation. Bilaga B sammanfattar de moderata sidoorganisationernas respektive valrörelser. Bilaga C kommenterar i korthet övriga partiers valresultat.

1.2. Syfte och mål

I augusti 2018 tillsatte partistyrelsen en arbetsgrupp som fick i uppdrag att genomföra en eftervalsanalys, vilket har resulterat i denna rapport. Syftet med eftervalsanalysen är att utvärdera Moderaternas valrörelse och valresultat i de allmänna valen 2018 på riksnivå. Detta arbete kräver samtidigt en analys av det allmänpolitiska läget och tillbakablickar på den gångna mandatperioden. Det huvudsakliga målet med eftervalsanalysen är att identifiera såväl framgångsfaktorer som förbättringsområden inför framtida val. Ytterligare ett mål är att ge underlag för partiets kommande beslut avseende politikutveckling och positionering.

1.3. Arbetsgruppen

Arbetsgruppen som genomfört eftervalsanalysen har bestått av följande personer:

- Mats Green (Jönköping, ordförande)
- Marith Hesse (Västra Götaland)
- Maria Stockhaus (Stockholms län)
- Carina Zachau (Skåne)
- Mikaela Waltersson (Halland)
- Jörgen Berglund (Västernorrland)
- Benjamin Dousa (MUF)
- Ulrica Schenström (MQ)
- Margareta Pålsson (Moderata Seniorer)
- Peje Emilsson (entreprenör)
- Karin Juhlin (chef valsamordning och organisation)
- Mattias Keresztesi (policychef)
- Per Rosencrantz (strategichef)
- Lars-Peter Swärdh (chef fältorganisationen)
- Josefin Dahlerus (politiskt sakkunnig, huvudsekreterare)
- Lucas Kramer (politisk sekreterare)

1.4. Arbetssätt och förankring

Arbetsgruppen har haft sex möten i Stockholm och ett arbetsinternat i Göteborg.

Eftervalsanalysgruppen har via Demoskop genomfört en eftervalsundersökning och tagit del av liknande mätningar från förbund i landet. Därutöver har Moderaterna genomfört enkäter med aktiva i kampanjen under själva valrörelsen, haft en egen valrörelsetracking samt genomfört ett antal större undersökningar under valåret och mandatperioden som eftervalanalysgruppen har haft tillgång till. Tillkommer gör dessutom all offentligt publicerad statistik såsom väljarbarometrar, sakfrågemätningar, vallokalsundersökningen (Valu) och Statistiska centralbyråns partisympatimätning.

Eftervalsanalysens slutsatser har förankrats i partiet genom flera steg. I början av oktober 2018, mindre än en månad efter valet, publicerades en artikel på medborgaren.se om eftervalsanalysen. Artikeln informerade också om möjligheten för partimedlemmar och andra intressenter att skicka inspel på analysen till en särskild mailadress¹. Samma artikel publicerades även i pappersupplagan av Medborgaren (#4 2018).

Den 23 oktober 2018 skickades en intern eftervalsenkät ut via mail till över 3 500 aktiva moderata medlemmar. Avsikten var att nå ut så brett som möjligt och fånga hur valrörelsen uppfattas av gräsrotterna. Enkäten stängdes den 4 november 2018. Den resulterade i närmare 1 700 svarande och över 8 000 fritextsvar.

Eftervalanalysgruppen har även tagit del av valutvärderingar från Moderaterna i Stockholms stad och län, Skåne län, Västra Götalands län och Örebro län samt även ett antal andra lokala utvärderingar.

Mats Green har, i egenskap av ordförande för arbetsgruppen, intervjuat ett fyrtiotal centrala företrädare för Moderaterna och gjort flertalet besök runt om i landet, samt haft presentationer för bland annat riksdagsgruppen, Moderaternas rådskonferens och förbundsordförandekonferens. Per Rosencrantz har träffat ett tjugotal moderata föreningar och bland annat haft en presentation för Moderaternas partiombudsmän.

---

¹ valutvardering@moderaterna.se

2. Moderaternas valresultat

2.1. Ett av tre mål uppnåddes

Inför de allmänna valen 2018 hade Moderaterna tre huvudsakliga mål som antagits av partistyrelsen:

- Alliansen ska bli större än de rödgröna och vi ska bilda en moderatledd alliansregering.
- Moderaterna ska ingå i och leda fler alliansstyren i kommuner, landsting och regioner än under den senaste mandatperioden.
- Moderaterna ska göra ett bättre valresultat än i valet 2014.

Med valresultatet i handen och regeringsbildningen avklarad kan konstateras att Moderaterna nådde ett av tre mål, att ingå i fler alliansstyren i kommuner, landsting och regioner. I detta kapitel analyseras valresultatet närmare.²

2.2. Resultat i riksdagsvalet 2018

Valresultatet för Moderaterna blev 19,8 procent, ett tapp på 3,5 procentenheter från 23,3 procent i valet 2014. Alliansen blev med mycket knapp marginal mindre än de rödgröna. En regeringsbildning hade trots detta varit möjligt, då inget av blocken (Alliansen respektive de rödgröna) fick egen majoritet.

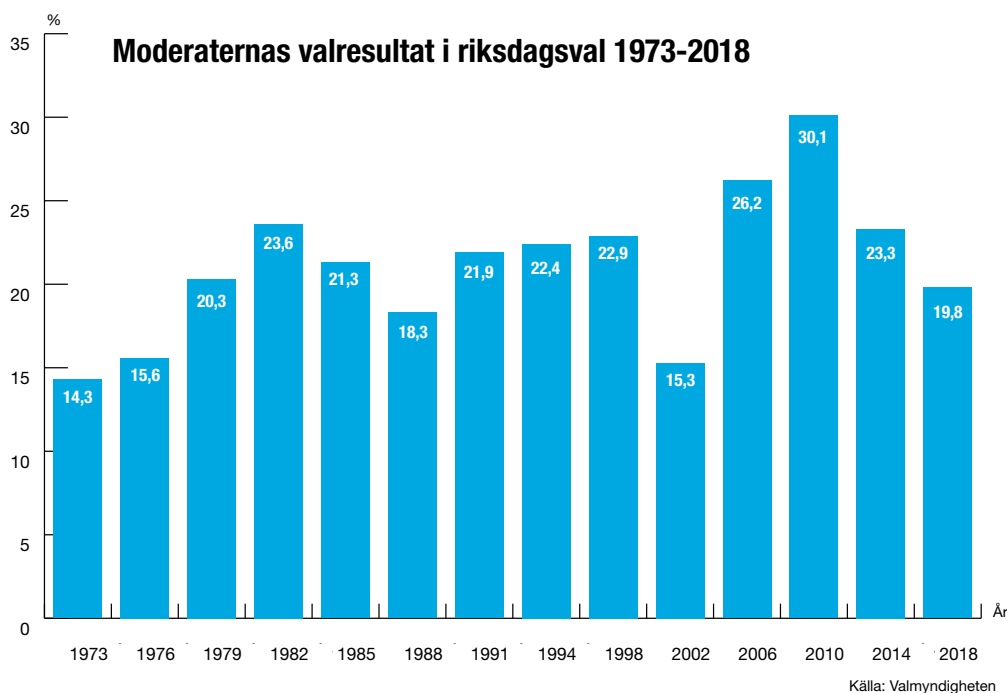
Moderaterna lyckades under hösten med tre viktiga steg i regeringsbildningsprocessen. Det första var valet av Andreas Norlén till talman, därefter att fälla den sittande rödgröna regeringen, och i december 2018 fick Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna även igenom sin budget i riksdagen. Till slut räckte inte detta. Den 11 januari 2019 valde Centerpartiet och Liberalerna att ingå en sakpolitisk överenskommelse med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, vilket innebar att Stefan Löfven kunde väljas till statsminister den 18 januari med stöd av Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Vänsterpartiet. Efter en rekordlång regeringsbildningsprocess stod det därmed klart att Moderaterna inte heller nådde målet om att bilda regering.

Det nationella valresultatet kan därmed inte ses som annat än ett misslyckande. Samtidigt hade ledningen tagit över i en för partiet svår situation; väljarnas förtroende var skadat och opinionssiffrorna låg runt 17 procent bara ett år innan valet. Det kan förklara varför valresultatet i sig, på strax under 20 procent, inte heller ses som någon katastrof bland aktiva i Moderaterna. Många upplevde nog snarare lättnad under valnatten eftersom partiet också lyckades behålla sin position som Sveriges näst största parti.

---

² Eftervalsanalysgruppen har via Demoskop genomfört en eftervalsundersökning, den 12-19 september 2018, med över 4 012 intervjuer och ett omfattande frågebatteri. Till det finns även flera stora regionala undersökningar från Moderaternas förbund i Skåne, Stockholm stad och län samt Västra Götaland. Sammantaget är detta ett datamaterial med över 10 000 intervjuer samt hundratals frågor och tusentals öppna svar. Det ger en mycket god bild av väljarlandskapet och väljarrörelser i valet 2018. Siffrorna och citaten i detta kapitel kommer alla från dessa mätningar, om inte annat anges.

Valresultatet ligger även i nivå med Moderaternas genomsnittliga valresultat sedan 1924 (det vill säga 19,4 procent). Detta ska inte läsas som att Moderaterna borde vara nöjda med valresultatet 2018. Det är bara ett konstaterande av verkligheten.

2.2.1. Perioden 2006 till 2018 – ett förändrat väljarlandskap

Valet 2006 var en stor framgång för både Moderaterna och Alliansen som då lyckades vinna över väljare från framför allt Socialdemokraterna och bilda en majoritetsregering. Valet 2010 var en framgång för Moderaterna, men Sverigedemokraternas intåg i riksdagen innebar att Alliansen inte fick egen majoritet. Det ledde till en försiktighet samt att reformtempot och politikutvecklingen hämmades – något som bland annat beskrivs i Moderaternas eftervalsanalys från 2014.

Det avstannande reformtempot kom att kosta stort i valet 2014. Moderaterna tappade mark i många centrala klassiska sakfrågor, såsom jobbfrågan, men partiet tappade även stort till Sverigedemokraterna på grund av bland annat integrations- och invandringsfrågan som fick en större betydelse 2014 än i tidigare val.

Sedan valet 2010, alltså de två senaste riksdagsvalen, har Moderaterna tappat sammanlagt cirka 10 procentenheter. Att räkna ut exakt var dessa väljare tagit vägen går inte; dels har väljarkåren förändrats av rent demografiska skäl och dels har vi valhemlighet i Sverige. Det går alltså inte att med säkerhet veta hur en och samma person röstat i olika val. De undersökningar som görs i samband med valen förlitar sig på människors egna uppgifter om hur de röstade senast. Därför går siffrorna ofta inte ihop, såtillvida att nettoflödena till och från ett parti inte summerar till partiets faktiska valresultat. Med denna brasklapp visar dock Moderaternas egna eftervalsundersökningar, som genomförts direkt efter de båda riksdagsvalen 2014 och 2018, på en tydlig bild av väljarströmmarna. Denna bild bekräftas även i andra mätningar, såsom SCB:s partisympatimätning.

Av de cirka tio procentenheter som Moderaterna tappat sedan 2010, har sex procentenheter gått till Sverigedemokraterna. Två procentenheter har gått till Socialdemokraterna. Och de sista två procentenheterna till andra borgerliga partier, primärt Centerpartiet och Kristdemokraterna. Detta visar på ett nytt väljarlandskap. Den klassiska föreställningen om att marginalväljaren avgör val måste ifrågasättas. Nettoflödet mellan Socialdemokraterna och Moderaterna har minskat kraftigt under de senaste tio åren, och på vissa håll i Sverige började den förändringen redan 2010.

Sverigedemokraternas intåg på den politiska arenan har helt enkelt förändrat spelplanen i svensk politik. Att Sverigedemokraterna kom in i riksdagen efter valet 2010 innebar att Alliansen förlorade sin majoritetsposition – trots att Moderaterna nådde rekordnivåer och lyckades vinna fler mittenväljare än i något annat val. I valet 2014 blev förändringen ännu tydligare då Moderaterna under mandatperioden tappade en grupp väljare, varav vissa tidigare aldrig röstat utanför Alliansen, till Sverigedemokraterna. Alliansen förlorade därmed inte regeringsmakten bara på grund av att mittenväljare gick till vänster, utan på grund av att högerväljare gick till Sverigedemokraterna.

I riksdagsvalet 2018 var nettoflödet mellan Socialdemokraterna och Moderaterna bara cirka 0,2 procentenheter. Det är så pass lågt att det, givet alla felkällor som finns vid mätningar av väljarflöden från ett val till ett annat, är osäkert om det ens existerar något nettoflöde att tala om. Denna utveckling bör dock knappast förvåna. Socialdemokraternas stöd var cirka tio procentenheter lägre inför valet 2018 än valet 2006. Partiets väljarkår har bytt demografi, man kan lite förenklat säga att det primärt är kärnväljare kvar. Väljare som röstat på Socialdemokraterna i många val, som placerar sig tydligt till vänster politiskt och som identifierar sig starkt med partiet.

Val i Sverige avgörs inte längre bara i mitten. Triangulering gentemot Socialdemokraterna kommer inte att leverera valframgångar för Moderaterna under kommande decennier. Lärdomarna från valen 2006 och 2010 är inte direkt överförbara till dagens situation. Det är en mycket viktig insikt.

2.2.2. Väljarflöden från Moderaterna

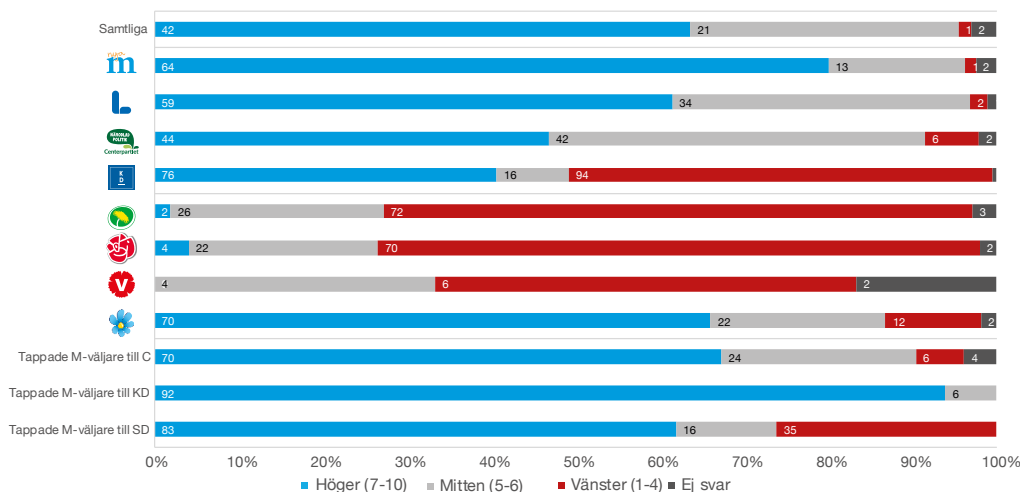
Moderaterna tappade väljare till i huvudsak tre partier i riksdagsvalet 2018: Kristdemokraterna, Centerpartiet och Sverigedemokraterna. Tappet till Sverigedemokraterna var ungefär lika stort som det sammanlagda tappet till Kristdemokraterna och Centerpartiet. Det är tydligt att det är olika väljargrupper som gått till respektive parti.

Det är även värt att påminna om att Sverige har gått från en situation med låg väljarrörlighet till hög väljarrörlighet. Cirka tio procent av väljarna bytte parti i valrörelser på 1960-talet. I valet 2018 bytte hela 40 procent av väljarna parti. Detta beror framför allt på att den klassröstning som präglade stora delar av efterkrigstiden har minskat radikalt i yngre generationer. Sakfrågor och partiledare har istället ökat i betydelse. Kampen om väljarna har intensifierats.

Detta märktes väl i 2018 års val. Knappt 60 procent av Moderaternas väljare 2018 röstade på partiet även i valet 2014, enligt Valu. Utbytet mellan allianspartierna var stort. Ser vi till nettotapp så tog Kristdemokraterna och Centerpartiet väljare från Moderaterna, medan flödet mellan Moderaterna och Liberalerna i stort sett var plus/minus noll. Däremot skiljde sig de väljare som gick till Kristdemokraterna och Centerpartiet mycket åt, både demografiskt och politiskt.

De väljare som gick från Moderaterna till Kristdemokraterna hade många uppfattningar som liknade den genomsnittliga M-väljarens: man ville se Ulf Kristersson som statsminister, ansåg att Moderaterna var det bästa partiet för att styra Sverige och hade högt förtroende för Moderaterna i en rad sakfrågor. Däremot identifierade sig de väljare som gick från Moderaterna till Kristdemokraterna mer tydligt till höger på den politiska skalan än genomsnittsmoderaten; nio av tio väljare som gick till Kristdemokraterna såg sig själva som konservativa – att jämföra med drygt fyra av tio moderater. I genomsnitt var de något äldre och prioriterade sjukvården högre än genomsnittsmoderaten. Anmärkningsvärt är dock att cirka hälften av alla väljare som gick från Moderaterna till Kristdemokraterna ser sig själva som moderater, det vill säga de lutar mest åt Moderaterna när de får en fråga om partitillhörighet. Valet av Kristdemokraterna ska därmed inte nödvändigtvis ses som ett tecken på missnöje med Moderaterna. Många bestämde sig också för Kristdemokraterna i valets slutskede. Detta ska dock inte missförstås som stödröster. Säkert fanns det sådana, men det var i september 2018 tydligt att Kristdemokraterna skulle klara riksdagsspärren. Snarare tilltalade Kristdemokraterna borgerliga väljare som såg en stark röst i debatten, med en karismatisk partiledare, tydliga högerpositioner, dokumenterat motstånd mot Decemberöverenskommelsen och hög profil i sjukvårdsfrågan. Dessutom gick det att rösta på Kristdemokraterna utan att spela Yatzy med regeringsfrågan. Som en respondent motiverade sitt val att rösta på Kristdemokraterna istället för Moderaterna: ”De bröt Decemberöverenskommelsen först. De ville lägga en gemensam alliansbudget.”³ Sett till befintliga väljare är det inte några partier efter valet 2018 som har så likartade väljarkårer som Moderaterna och Kristdemokraterna. Detta är en stor förändring jämfört med för något decennium sedan.

Det är vanligt att man talar om vänster och höger inom politiken. Hur skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?

Källa: Moderaternas eftervalsundersökning, Demoskop, 12-19 september 2018

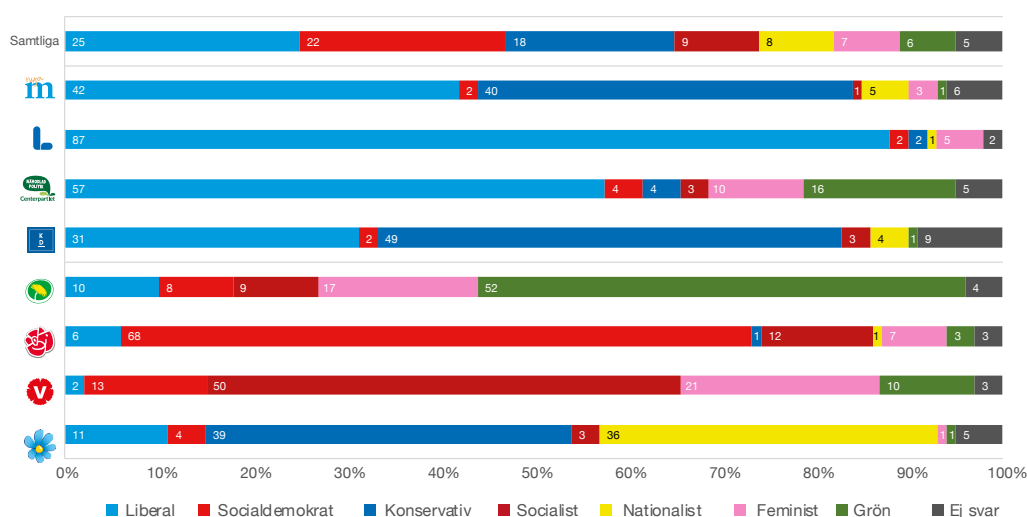
De väljare som gick från Moderaterna till Centerpartiet är annorlunda. De är i större utsträckning kvinnor, yngre än 35 år gamla och boende i storstäder. Många bestämde sig långt innan valet för att de skulle lämna Moderaterna för Centerpartiet. Centerväljarna står närmare mitten politiskt, och två av tre är liberaler. Klimatet och företagande var de enskilt viktigaste sakfrågorna. Störst skillnad syns dock i regeringsfrågan. Av de

³ Demoskop, Moderaternas eftervalsundersökning, 12-19 september 2018.

moderater som gick till Centerpartiet hade sex av tio förtroende för Ulf Kristersson – men förtroendet för Annie Lööf var ännu högre. Helst av allt ville man se Annie Lööf som statsminister, vilket gjorde valet mellan Stefan Löfven och Ulf Kristersson mindre viktigt. Det enkla svaret på varför man valde Centerpartiet före Moderaterna är Centerpartiets ideologiska position och distans till Sverigedemokraterna. Avgörande var även Annie Lööfs dragningskraft. Som en respondent uttryckte det i Moderaternas eftervalsundersökning på frågan om varför det blev Centerpartiet istället för Moderaterna: ”De står upp för det som sägs och vänder inte kappan efter vinden”⁴. Det ska dock påpekas att det finns en ambivalens i svaren. Allt handlar inte om motstånd till Sverigedemokraterna, utan även om att Centerpartiet varit en tydlig liberal röst mot Socialdemokraterna och regeringen. Som en person uttryckte det på samma fråga om varför hen röstade på Centerpartiet istället för Moderaterna i valet: ”Framför allt att jag tycker att Centerpartiet står längre högerut i vissa frågor och vilar på mer klassiskt liberala värderingar. Och dessutom tar ett starkare avstånd mot socialismen. Skulle bli väldigt besviken om de låter Socialdemokraterna få ett stort inflytande i regeringen.”

Det tredje partiet som Moderaterna hade ett stort nettotapp till var Sverigedemokraterna. Här skedde det största tappet, även om det såg betydligt värre ut bara några veckor innan valdagen. Man kan något förenklat säga att de väljare som gått från Moderaterna till Sverigedemokraterna är motsatsen till de väljare som gått till Centerpartiet. Deras enda gemensamma nämnare är i stort sett att många bestämde sig för partibytet lång tid innan valet. Jämfört med övriga moderata väljare är den grupp som gick över till Sverigedemokraterna i större utsträckning män, äldre än 50 år och höginkomsttagare.⁵ Faktum är att de i genomsnitt tjänar mer än den genomsnittliga moderata väljaren. En majoritet tror att Moderaterna är det parti som är bäst på att styra Sverige, och en av fyra tycker också att partiet har bäst politik. Över 70 procent ville se Ulf Kristersson som statsminister.

Vilken av följande beteckningar stämmer bäst in på dig?

Källa: Moderaternas eftervalsundersökning, Demoskop, 12-19 september 2018

4 Demoskop, Moderaternas eftervalsundersökning, 12-19 september 2018.

5 Denna väljargrupp skiljer sig från de väljare som gick till Sverigedemokraterna i valet 2010, då det framförallt var yngre, med lägre inkomst och kortare utbildning.

Dessa väljare står ännu tydligare till höger i politiken än både övriga SD-väljare och nuvarande moderata väljare. Framför allt är de konservativa.

Man kan fråga sig varför denna grupp inte valde Kristdemokraterna istället? Svaret är lika enkelt som komplext, det har med sakfrågorna och tilliten att göra. Migrationsfrågorna samt lag och ordning var de enskilt viktigaste sakfrågorna i denna grupp, och för dessa väljare hamnade Moderaterna på en tydlig andraplats efter Sverigedemokraterna. Det är viktigt att här påpeka att denna väljargrupp är mycket intresserad av svensk politik. De följer den politiska debatten även när det inte är valrörelse. Av alla väljargrupper i Moderaternas eftervalsundersökning är det en av de grupper som i störst utsträckning tar del av nyheter både i traditionella och sociala medier. Moderaternas omsvängning i migrationspolitiken har inte gått dem förbi. Problemet är inte bristande kommunikation eller att dessa väljare inte "kände till vår politik". Utan det handlar om tillit, både till Moderaternas position och till Alliansens. Som en respondent uttryckte det i Moderaternas eftervalsundersökning på frågan om varför valet föll på Sverigedemokraterna när hen ändå övervägt att rösta på Moderaterna: "Sverigedemokraterna har varit konsekventa i sin migrationspolitik. Övriga partier kallade den politiken rasistisk, tills de själva anammade den. Djupt ohederligt, vilket jag vill belysa med min röst." Många svarade också att de inte litar på att en alliansregering skulle "ordna migrationen" och motiverar sin röst på Sverigedemokraterna med att Moderaterna inte skulle ges utrymme att kompromissa bort flyktingfrågan.⁶

2.2.3. Kön och ålder

Skillnaden mellan Moderaternas väljarstöd bland kvinnor och män var mindre i valet 2018 än i valet 2014. Med andra ord krympte könsgapet i valet 2018, trots den svåra spagaten mellan olika väljargrupper. Enligt Valu röstade 19 procent av kvinnorna och 21 procent av männen på Moderaterna. I valet 2014 var siffrorna 22 procent kvinnor och 25 procent män. Att utvecklingen är sådan beror på att även om Moderaterna förlorat kvinnor till Centerpartiet så är väljarflödet av män till Sverigedemokraterna större. Störst könsgap av alla partier har Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna. Socialdemokraterna har ett stöd på hela 31 procent bland kvinnor, men bara 25 procent bland män. För Sverigedemokraterna är det tvärtom, med över tio procentenheter högre stöd bland män än kvinnor.

Den andra intressanta demografiska skillnaden i Moderaternas valresultat är ålder. Moderaterna är Sveriges största parti bland förstagångsväljare (18-21 år), men har ett försvagat väljarstöd bland seniorer och är numera jämnstora med Sverigedemokraterna i den gruppen.

2.2.4. Stad och land

Väljarflödena från Moderaterna är inte geografiskt jämnt fördelade. Till exempel hade Moderaterna ett nationellt nettotapp på cirka två procentenheter till Sverigedemokraterna, men i Skåne var tappet mer än dubbelt så stort. Nationellt var nettotappet till Centerpartiet cirka en procentenhet, i Stockholm var det dubbelt så stort. Generellt var tappet till andra allianspartier större i storstäderna, medan det utanför storstäderna var större till Sverigedemokraterna. Av Sveriges 29 riksdagsvalkretsar stod

⁶ Demoskop, Moderaternas eftervalsundersökning, 12-19 september 2018.

nio stycken för Moderaternas stora tapp. Dessa nio utmärker sig som mer tätbefolkade valkretsar, såsom Stockholms stad och län, Skåne läns södra och Göteborg, med en hög andel borgerliga väljare som är lätttrörliga mellan allianspartierna och där Sverigedemokraterna relativt sett inte har gjort lika starka val.

Sett till opinionsmätningarna innan valet blev Sverigedemokraternas resultat betydligt sämre än väntat utanför storstäderna. Så sent som två månader innan valet visade till exempel opinionsmätningar i Skåne att Sverigedemokraterna skulle få 30 procent av rösterna och att Moderaterna skulle tappa två mandat i princip i varje valkrets. Riktigt så illa blev det inte. Sverigedemokraterna blev största parti i Skåne (25 procent), tätt följt av Socialdemokraterna (24 procent) och Moderaterna (22 procent). Moderaterna tappade ett mandat per valkrets, men inte mer. På liknande sätt gick övriga allianspartier, framför allt Kristdemokraterna och Centerpartiet, bättre än väntat i många städer. Även Socialdemokraterna gjorde ett betydligt bättre val än vad de opinionsmätningar som kom strax innan sommaren hade indikerat.

Sammantaget tappade Moderaterna 14 riksdagsmandat i valet 2018. Partiet tappade mandat i 15 valkretsar och vann ett. Valkretsen där Moderaterna vann ett mandat var Västerbotten, medan störst tapp skedde i Stockholms stad och län där Moderaterna sammantaget backade fyra mandat. Detta förhållande illustrerar väl Moderaternas valresultat. Partiet är fortfarande starkare i storstäderna, men inte lika dominerande som det tidigare varit. Skillnaden mellan väljarstödet i de tre storstäderna (Stockholm, Göteborg och Malmö) och det nationella snittet var cirka en procentenhet i riksdagsvalet 2018 – det är historiskt lågt. Som jämförelse var skillnaden fyra procentenheter i valet 2002 och hela fem procentenheter i valet 2006. För Socialdemokraterna är situationen den omvända. Partiet tappade mindre i storstäderna än nationellt och var 2018 bara några procentenheter större nationellt än i storstadsregionerna. Man kan här fråga sig om utvecklingen i Sverige börjar likna den i många andra västländer, med mer progressiva städer kontra en konservativare landsbygd. Valresultatet 2018 pekar åt det hållet. Något Moderaterna måste förhålla sig till då partiets starkaste väljarbas, mätt i antal väljare, fortfarande finns i storstäderna. Det är viktigt att påpeka att denna trend av minskat väljarstöd i urbana områden inte bara gäller för Sveriges tre största städer, utan även till exempel Uppsala.

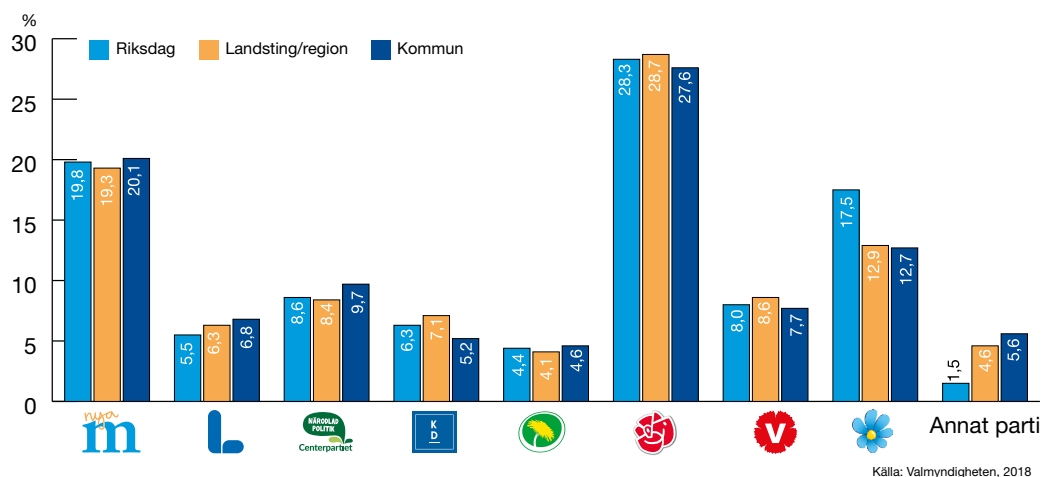
Riksdagsvalkrets	2014	2018	Förändring i procentenheter
Sverige	23%	20%	-3
Norrbottnens län	13%	13%	0
Västerbottens län	14%	14%	0
Östergötlands län	22%	20%	-2
Skåne läns norra och östra	22%	20%	-2
Örebro län	19%	17%	-2
Södermanlands län	22%	20%	-2
Gävleborgs län	17%	15%	-2
Blekinge län	19%	17%	-2
Västmanlands län	21%	19%	-2
Västernorrlands län	16%	14%	-2
Dalarnas län	19%	17%	-2
Västra Götalands läns norra	20%	18%	-2
Västra Götalands läns östra	21%	18%	-3
Jönköpings län	20%	18%	-3
Kronobergs län	22%	19%	-3
Jämtlands län	17%	14%	-3
Kalmar län	20%	17%	-3
Värmlands län	20%	16%	-3
Västra Götalands läns södra	22%	19%	-3
Skåne läns västra	24%	21%	-3
Malmö kommun	23%	19%	-4
Västra Götalands läns västra	26%	22%	-4
Uppsala län	23%	19%	-4
Göteborgs kommun	24%	20%	-4
Skåne läns södra	28%	24%	-4
Gotlands län	21%	17%	-5
Hallands län	28%	23%	-5
Stockholms kommun	28%	22%	-6
Stockholms län	33%	26%	-7

2.3. Kommunala och regionala framgångar

Röstsplittringen i Sverige ökar. Det innebär att fler och fler väljare röstar på olika partier i riksdagsval, region- och landstingsval samt de lokala valen. Under 1990-talet röstsplittrade cirka 20 procent av väljarna – i valet 2018 hade siffran stigit till 35 procent.⁷ Detta gynnade Moderaterna och övriga allianspartier lokalt, samt missgynnade Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna.

Sverigedemokraterna har störst röstsplittring med ett valresultat på 17,5 procent i riksdagen, men ett genomsnittligt väljarstöd om endast 13 procent i kommuner och landsting/regioner. Lokalt gynnar denna röstsplittring Moderaterna som i många fall får den lokala rösten från dessa väljare, men även lokala partier står för en stor del av förklaringen – inte minst på regionnivå. Det finns även en inte obetydlig grupp väljare som röstsplittrar mellan Sverigedemokraterna nationellt och Centerpartiet eller Socialdemokraterna lokalt. Ett exempel på det är Gotland där Sverigedemokraterna fick åtta procent av rösterna i kommunvalet och nästan 13 procent i riksdagsvalet, medan Centerpartiet hade en omvänd situation med ett riksdagsresultat på 17 procent och ett lokalt resultat på 25 procent.

Resultat i valet till riksdag, landsting/region och kommun 2018

För Moderaternas del var röstsplittringen mycket avgörande för den lokalpolitiska framgången i Skåne, där maktskifte skedde i regionen och där Moderaterna ingår i 29 av 33 kommunala styren. Inga traditionella rödgröna styren finns kvar i Skåne efter valet. Sverigedemokraterna fick 25 procent i riksdagsvalet men bara 19 procent i genomsnitt i de skånska kommunvalen. Moderaterna i Skånes eftervalsundersökning visar att nästan 40 procent av de väljare som röstade på Moderaterna i kommun- eller regionvalet i Skåne valde att rösta på Sverigedemokraterna i riksdagsvalet. Ett exempel är Lomma, där Moderaterna fick nästan 40 procent i kommunvalet och Sverigedemokraterna har knappt tio procent. I samma kommun fick Moderaterna drygt 30 procent i riksdagsvalet och Sverigedemokraterna hela 17 procent. Detta mönster gäller även kommuner där Sverigedemokraterna är starka; i Sjöbo fick partiet 28 procent i kommunvalet och hela 39 procent i riksdagsvalet.

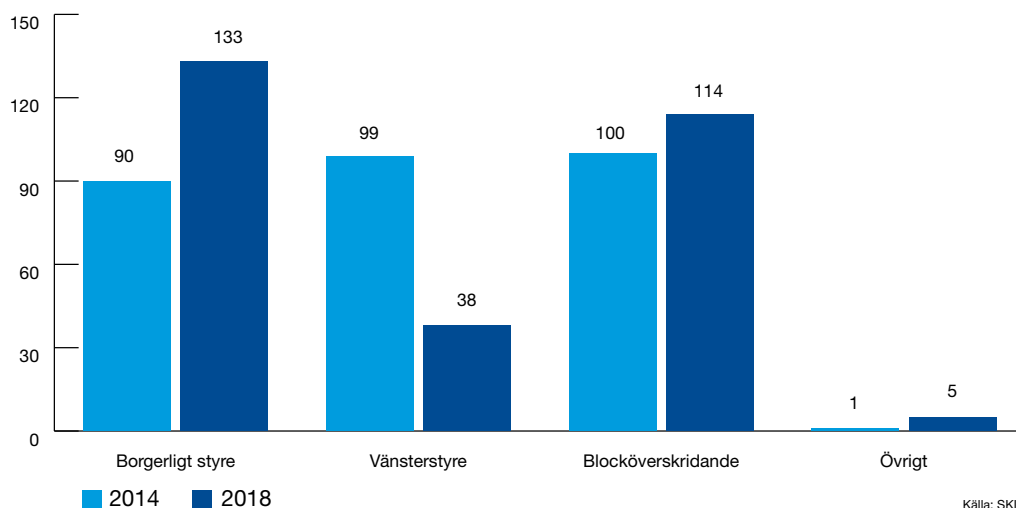
⁷ Valu, 1991-2018.

Att Sverigedemokraterna gör sämre val lokalt är logiskt. Sveriges migrationspolitik styrs inte av en enskild kommun och många av Sverigedemokraternas lokala företrädare är ofta okända. Decemberöverenskommelsen påverkade heller inte på samma sätt på lokal nivå.

Samtidigt har duktiga lokala partiföreningar och företrädare möjlighet att bygga upp ett förtroende och en relation till människor på ett annat sätt än vad som är möjligt i rikspolitiken. Därtill finns ofta lokala frågor, inte sällan av rent praktisk natur, som väljarna är engagerade i. Sakfrågeagendan är helt enkelt en annan lokalt än nationellt. Från Moderaternas sida gjordes på både förbunds- och lokalföreningsnivå stora insatser för att lyfta fram det lokala och poängtera att även om man bestämt sig i riksdagsvalet så kunde man ge Moderaterna sitt stöd lokalt. Den eftervalsenkät som gjorts till moderata medlemmar med närmare 1 700 svarande visar att detta upplevdes fungera väl.

Att Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna gjorde sämre val lokalt, medan Moderaterna och andra borgerliga partier var starkare, bäddade under hösten 2018 för maktskifte i flera kommuner och regioner. Antalet vänsterstyren i Sverige har minskat radikalt och andelen borgerliga styren har ökat kraftigt. Moderaterna är numera med och styr i en majoritet av Sveriges kommuner.

Kommunstyren 2014 och 2018

SKL:s definition:

- *Borgerligt styre: ett styre där ett eller flera borgerliga partier ingår*
- *Vänsterstyre: ett styre där S och/eller V ingår*
- *Blocköverskridande styre: ett styre där flera borgerliga partier samt S och/eller V ingår*
- *Lokala partier och MP kan ingå i alla typer av styren*
- *Övrigt styre avser vi ett styre med enbart SD eller SD och ett eller flera andra partier samt styre med enbart övrigt icke riksdagsparti*

Landstings- och regionvalen blev också en framgång för Moderaterna. Efter valet finns endast en rödgrön region kvar, Västerbotten. Det är en påtaglig förändring av den regionala politiken. I Region Stockholm behöll Alliansen makten efter fyra mandatperioder och fick dessutom med sig Miljöpartiet i ett blågrönt styre. Socialdemokraterna missade därmed inte bara chansen att ta över, utan förlorade även ett samarbetsparti. I Västra Götaland behöll Alliansen plus Miljöpartiet makten, och i Region Skåne lyckades Moderaterna åstadkomma maktskifte tillsammans med Alliansen och har nu en moderat regionstyrelseordförande. Under mandatperioden har Socialdemokraternas förtroende i sjukvårdsfrågan minskat kraftigt. På många håll i Sverige har det också funnits ett stort missnöje med det regionala styret.

I Region Norrbotten tog det uttrycket att det lokala Sjukvårdspartiet växte med över nio procentenheter, vilket möjliggjorde ett historiskt maktskifte tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet.

2.3.1. Lärdomar av de lokala framgångarna

Totalt sett ökade Moderaterna i 146 kommuner, alltså i en majoritet av Sveriges 290 kommuner. Det kan jämföras med Socialdemokraterna som ökade i knappt 60 kommuner. Den kommunala framgången är däremot inte jämnt fördelad över landet. Framför allt är det utanför storstäderna, i Skaraborgstrakten och Skåne, som Moderaterna hade sina största kommunala framgångar i valet 2018. I Stockholms kommun, Göteborgs kommun och Malmö kommun, där det finns cirka 1,8 miljoner väljare totalt, backade Moderaterna i snitt fem procentenheter i kommunvalet. Snittbefolkningsmängden i de 20 kommuner där Moderaterna ökade mest är 18 000 invånare. I de 20 kommuner där Moderaterna tappade mest är snittbefolkningsmängden 100 000 invånare.

De tio kommuner där Moderaterna ökade mest i valet 2018

Kommun	Valresultat 2018	Valresultat 2014	Ökning (procentenheter)
Östra Göinge	42%	25%	17
Mariestad	37%	29%	9
Grästorp	39%	30%	9
Karlskoga	32%	24%	9
Avesta	21%	13%	8
Essunga	43%	35%	8
Staffanstorps	43%	35%	7
Tanum	29%	22%	7
Båstad	25%	18%	7
Österåker	34%	27%	6

Schablonbilden av en stark moderat kommun är att den har närhet till storstad, många villor och hög medelinkomst. Den bilden stämmer bitvis fortfarande, Moderaternas stöd ligger långt över riksgenomsnittet i de flesta av dessa kommuner. Ett exempel är Vellinge kommun, där Moderaterna ökade i valet 2018 och fick egen majoritet efter en lyckad lokal valrörelse. Ovan är en tabell över de tio kommuner där Moderaterna 2018 ökade mest i kommunalvalet mätt i procentenheter. Denna lista visar en annan bild än den klassiska schablonbilden av moderata framgångskommuner. Här finns ofta bruksorter och landsbygdsorter. Östra Göinge till exempel, där Moderaterna ökade mest i landet med 17 procentenheter, är allt annat än en klassisk moderat kommun – fram till valet 2010 hade kommunen styrts i 36 år av Socialdemokraterna. Karlskoga är ytterligare ett exempel, där valet 2018 innebar ett historiskt maktskifte för Moderaterna efter decennier i opposition. Ser vi till de kommuner där Moderaterna har starkast valresultat över tid, har en kraftig förskjutning skett från Stockholms kranskommuner till Skåne och Västsverige.

Starkaste M-kommuner, 1973 till 2018

	1973	1998	2006	2010	2018
1	Danderyd	Vellinge	Vellinge	Lomma	Vellinge
2	Lidingö	Täby	Täby	Vellinge	Essunga
3	Vellinge	Danderyd	Vaxholm	Höganäs	Staffanstorps
4	Täby	Lidingö	Danderyd	Trosa	Östra Göinge
5	Öckerö	Värmdö	Lomma	Staffanstorps	Trosa
6	Ekerö	Nacka	Nacka	Nacka	Höganäs
7	Nacka	Ekerö	Salem	Ekerö	Lomma
8	Vara	Lomma	Solna	Danderyd	Grästorps
9	Staffanstorps	Salem	Lidingö	Salem	Täby
10	Stockholm	Sollentuna	Ekerö	Täby	Sotenäs

Källa: SCB, val till kommunfullmäktige

I de kommuner där Moderaterna var mest framgångsrika lokalt lyckades partiet hålla Sverigedemokraterna stången. I de kommuner där Moderaterna tappade, så var det ofta till andra allianspartier. Det gjorde det ändå möjligt för Moderaterna att tillsammans med Alliansen behålla eller ta makten. Stockholms stad är ett sådant exempel, där Moderaterna backade i valet samtidigt som det rödgrönrosa styret tappade sin majoritet. Därmed fanns en möjlighet för Moderaterna att tillsammans med Miljöpartiet bilda ett grönbliitt styre. Men de framgångsrika kommunerna, där Moderaterna verkligen gått framåt, liknar snarare Mariestad. Där gjorde Moderaterna ett succéval och ökade nästan nio procentenheter i kommunvalet till över 37 procent, medan Socialdemokraterna fick 27 procent och Sverigedemokraterna åtta procent. I riksdagsvalet var bilden en annan i Mariestad, där fick Socialdemokraterna 33 procent, Moderaterna 20 procent och Sverigedemokraterna 18 procent. Framgången handlar inte bara om röstsplittring från Sverigedemokraterna utan även andra partier, såsom Socialdemokraterna. Ett exempel på det är Östra Göinge där Socialdemokraterna hade närmare 28 procent i riksdagsvalet men bara 22 procent i kommunvalet, medan Moderaterna blev dubbelt så stora i kommunvalet som riksdagsvalet.

Moderaternas eftervalsgrupp har intervjuat flera företrädare från de kommuner där Moderaterna fick framgångsrika lokala valresultat 2018. De sex viktigaste slutsatserna och lärdomarna från dessa samtal är följande:

1. **Långsiktighet.** Valdagen är summan av det som hänt under mandatperioden. Vägen till ett lyckat valresultat, om man vill bli omvald, börjar samma dag som man tillträder som kommunstyrelsens ordförande. Fokus på kommunens kärnverksamhet, välfärdsåtaganden, trygghet och att ekonomin är i balans belönas av väljarna. I opposition måste arbetet med ett trovärdigt alternativt styre börja tidigt, man måste bygga ett lag med allierade både i och utanför politiken samt fokusera på ett antal viktiga lokala frågor under mandatperioden.
2. **Lokalt ledarskap.** En eller flera välkända moderata företrädare som väljarna känner förtroende för är helt avgörande för att lyckas, särskilt i mindre och medelstora kommuner där den personliga kännedomen är större. Visa mod att sticka ut hakan i frågor där man vet att man har väljarna på sin sida. Stå upp för kommunen och dess invånare.

3. **Plan för framtiden.** Tydliga budskap i valet om vad Moderaterna vill åstadkomma i kommunen kommande mandatperiod och genomarbetad politik på dessa områden.
4. **Möt väljare.** Förtroendet mellan politiker och medborgare kan bara, särskilt på mindre orter, byggas genom samtal och möten. Det viktiga är inte hur det sker. Dörrknackning fungerar på många håll och är en mycket bra metod. Men på andra håll där Moderaterna gjort goda valresultat har mötet med väljare skett på andra sätt, till exempel genom att vara i centrum eller den lokala matbutiken i stort sett varje helg och prata med människor. Principen är den samma, att man träffar människor och är tillgänglig för sina väljare. Visa engagemang. Att ofta göra verksamhetsbesök, eller som på vissa håll praktisera, i det lokala näringslivet och kommunala verksamheterna är också viktigt.
5. **Bygg ett lag.** Ingen kan göra allt själv. Ska Moderaterna bli största parti på orten krävs ett lag av duktiga och engagerade lokalpolitiker. I många kommuner där det har gått bra för Moderaterna har partiet lokalt arbetat aktivt med att rekrytera till olika uppdrag, till exempel genom att fråga personer i lokalsamhället med gott renommé om de inte ska aktivera sig och hjälpa till. I vissa fall har man annonserat i lokaltidningen. Det är också viktigt att jobba med att få unga att engagera sig och stanna kvar; alla framgångsrika kommunpolitiker vet att en lokal Muf-förening med aktiva medlemmar är guld värt i valkampanjen.
6. **God kontakt med media.** Många företrädare påpekar hur viktigt det är att ha en god relation till den lokala pressen. Styr man en kommun kommer alltid misstag att begås och det är medias roll att granska det. Försök inte skyffla det under mattan utan erkänn misstag, var närvarande och tillgänglig för kommentarer. Börja inte det mediala arbetet med debattartiklar, utspel och besök några månader innan valet, utan hela mandatperioden är viktig.

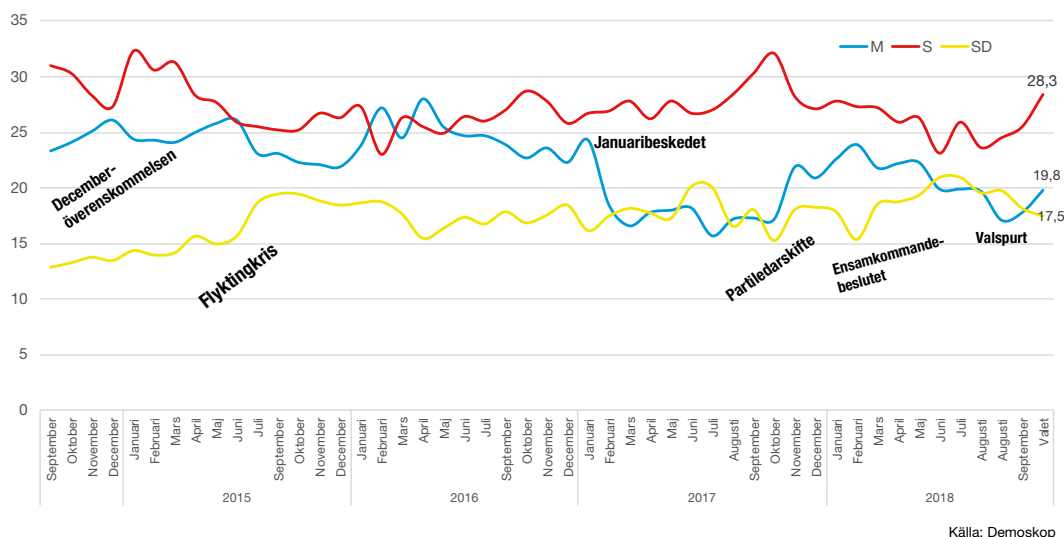
3. Mandatperioden 2014-2018

Det svåra med valrörelser är att veta när de börjar och när de slutar. I saklig mening tog valrörelsen 2014 slut på valdagen, söndagen den 14 september, och valrörelsen 2018 inleddes för Moderaternas del helgen den 10-11 augusti med en nationell startkampanj. Men val sker inte i ett vakuum. Många väljare fattar beslut om vilket parti de ska rösta på, eller i alla fall vilka partier de överväger att rösta på, långt innan valrörelsen är igång. Bilden av partierna, även för de väljare som inte bestämmer sig förrän på valdagen, beror på händelser som inträffat tidigare under mandatperioden eller ännu längre tillbaka i tiden. För Sverige och svenska folket handlar val om framtiden, men för partierna är det i stor utsträckning en uppgörelse om den tid som varit.

Resultatet i riksdagsvalet bör därför sättas i relation till vad som hänt under mandatperioden. En mandatperiod som ur Moderaternas hänseende inte kan beskrivas som annat än omvälvande. Väljarstödet varierade mellan allt från 15 till 28 procent. Under våren 2016 var Moderaterna största parti i opinionsmätningar. Ett drygt år senare var Moderaterna fjärde största parti, omsprungna av inte bara Socialdemokraterna utan även Sverigedemokraterna och Centerpartiet. Till sist slutade Moderaterna som näst största parti i valet.

I detta kapitel analyseras sju händelser under mandatperioden 2014-2018 som bedöms ha haft stor betydelse för utgången av valet 2018 och som i allt väsentligt fortsätter att påverka Moderaterna.

Mandatperioden 2014-2018

3.1. Partiledningen avgick och lämnade Moderaterna i vakuum efter valförlusten 2014

Med facit i hand kan det konstateras att Moderaterna fick en dålig start på mandatperioden. En av Sveriges populäraste politiker och en av Moderaternas mest framgångsrika partiledare någonsin, Fredrik Reinfeldt, valde att avgå redan på valnatten. Tätt följd av att Anders Borg, en av Sveriges främsta finansministrar genom tiderna, också meddelade att han lämnade politiken.

För ett parti är det givetvis en stor förlust att tappa två politiker av en sådan kaliber. Men alla partiledarepoker har sitt slut. Med tanke på de insatser som både Fredrik Reinfeldt och Anders Borg gjort för partiet och Sverige är det nog få som inte unnar dem att själva få välja tidpunkten för sin avgång. Sättet på vilket dessa båda ledare abrupt lämnade sina poster försatte dock Moderaterna som parti i en svår sits. Dels hann partiet aldrig på allvar analysera det nya politiska läget och valresultatet; istället kastades partiet direkt in i det parlamentariska spelet och diskussionerna kring partiledarskiftet. Dels fick Anna Kinberg Batra navigera i en besvärlig parlamentarisk verklighet utan att formellt ha fått mandat att leda partiet – något hon själv beskriver ingående i sin bok *Inifrån*.

Under hösten 2014 var Anna Kinberg Batra, i egenskap av gruppleddare, partiets ansikte utåt och företrädde Moderaterna i alla officiella sammanhang. Men Fredrik Reinfeldt var i formell mening fortfarande partiledare – och det är partiledaren som har mandat att fatta beslut om övergripande strategiska avvägningar gällande till exempel regeringsbildning. Eftersom Anna Kinberg Batra saknade det mandatet så begränsades hennes handlingsutrymme.

Fredrik Reinfeldt hade inför valet ställt ut två viktiga löften i regeringsfrågan: att största block skulle få regera oaktat övriga parlamentariska förutsättningar, såsom Sverigedemokraternas storlek, och att Alliansen skulle lägga en egen budget i form av det valmanifest som de fyra partierna tillsammans gått till val på. Dessa två strategiska beslut blev också styrande för Moderaternas agerande i riksdagen efter valet och ledde ytterst fram till Decemberöverenskommelsen.

Givet det parlamentariska läge Sverige fick efter valet 2014 ter sig de löften som Fredrik Reinfeldt ställt ut i valrörelsen som motsägelsefulla. Sverigedemokraterna, tillsammans med bland andra Socialdemokraterna, hade redan i budgetomröstningen 2013 visat att de inte värjde för att bryta mot budgetpraxis. Om syftet med principen att största block skulle få regera var att utesluta Sverigedemokraterna från inflytande, framstår det onekligen som djärvt att samtidigt lägga fram en gemensam alliansbudgetmotion; det skulle ge Sverigedemokraterna möjlighet att rösta på alliansbudgeten och därmed fälla regeringens budget. Med valresultatet 2014 i hand bäddade de löften som ställts ut inför valet för en regeringskris. En regeringskris man enligt samma löften hade all anledning att undvika, då man inte ville ta makten om det krävde stöd från Sverigedemokraterna eller budgetsamverkan över blockgränsen.

Det går att avfärda detta resonemang som småsint efterklokhet. Få om ens någon moderat reflekterade över dessa frågor under hösten 2014, inte heller borgerliga opinionsbildare i stort. Då ska man hålla i minnet att Moderaterna på samma sätt som Socialdemokraterna är ett toppstyrt parti. Man litar på partiledningen. I detta fall en ledning som levererat åtta år vid regeringsmakten och två historiska framgångsval. Vem skulle ifrågasätta deras agerande? De flesta antog, på rimliga grunder, att det fanns en väl uttänkt plan för hur situationen efter valet 2014 skulle hanteras.

Hade Fredrik Reinfeldt inte aviserat sin avgång på valnatten, utan väntat till dess att Moderaterna haft en ordnad partiledarprocess samt regeringsbildningen och budgetprocessen var löst, hade då regeringsfrågan hanterats annorlunda? Det kommer vi aldrig att veta. Det vi däremot vet är att Fredrik Reinfeldt hade haft mandat att agera annorlunda. Det hade i praktiken inte Anna Kinberg Batra. Vi vet dessutom att den person som faktiskt fortfarande var partiledare hösten 2014 också hade fått bära ansvaret och hantera konsekvenserna av de strategiska avvägningar som då gjordes. Nu fick istället Anna Kinberg Batra göra det, trots att hon saknat egentligt mandat att ändra strategin eller tid att förbereda sig för att göra det.

Det är elementärt i allt ledarskap att det bör finnas en koppling mellan ansvarsutkrävande och makt. Så var inte fallet i Moderaterna hösten 2014, i en situation då partiet tappat sju procentenheter i valet, förlorat regeringsmakten och stod inför ett helt nytt parlamentariskt läge. För den nya partiledaren och partiledningen var detta inte en bra start. Skadeverkningarna kom att prägla hela mandatperioden, vilket märks tydligt i nästa avsnitt som behandlar Decemberöverenskommelsen.

3.2. Decemberöverenskommelsen 2014

Under valrörelsen 2018 skickade riksorganisationen ut enkäter till aktiva i Moderaternas valkampanj. Syftet var att fånga upp eventuella sakfrågor eller andra ämnen som var extra svåra i samtalen med väljare. Liknande enkäter har besvarats i flera tidigare valrörelser. År 2014 dominerade frågor om integration och invandring. I valrörelsen 2018 lyste dock sakfrågor med sin frånvaro. Istället var ett av de vanligaste svaren från valarbetarna att det i samtal med väljarna var svårt att hantera Decemberöverenskommelsen. Detta nästan tre år efter att den upphört. Samma svar framkommer i den enkät som Demoskop gjorde inför ett seminarium i Almedalen 2018; på frågan "Vad kommer du särskilt att minnas av den här mandatperioden?" var det vanligaste svaret "Decemberöverenskommelsen".⁸

Decemberöverenskommelsen har i media ofta beskrivits som en fråga som engagerade en högljudd borgerlig minoritet, inte något som berörde breda väljargrupper. Sannolikt grundar det sig på att Moderaterna inte tappade i opinionen direkt efter att Decemberöverenskommelsen trädde i kraft. Frånvaron av en tydlig objektiv opinionseffekt gjorde det naturligt att avstå från att beskriva ett folkligt missnöje med Decemberöverenskommelsen. För alla som var aktiva i Moderaterna under mandatperioden 2014-2018 är det dock ett faktum att Decemberöverenskommelsen upprörde människor långt utanför partipolitiken så till den grad att den kom att påverka, och fortfarande påverkar, hela partiet. Att varken Moderaterna eller något annat parti tappade stort när Decemberöverenskommelsen trädde i kraft är egentligen inte konstigt. En regeringskris avvärdades, väljarna slapp extra val och detaljerna kring överenskommelsen var förhållandevis komplexa. Bara de partier som stod utanför överenskommelsen, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna, var skeptiska mot den.

---

⁸ <https://demoskop.se/wp-content/uploads/2018/07/Almedalen-3-juli-2018-Allm%C3%A4nhetens-betygp%C3%A5-mandatperioden.pdf>

Vad kommer du särskilt att minnas av den här mandatperioden?

Källa: Demoskop, 21-27 juni 2018, 1 019 intervjuer

Inom borgerligheten uttrycktes öppen kritik mot Decemberöverenskommelsen först från grästoppar, särskilt i sociala medier, men även på flera ledarsidor. Kritik uttalades också tidigt i föreningslokalerna, ofta från äldre medlemmar som framförde att det var fel att inte driva sin politik av rädsla för att ett annat parti skulle rösta på den och att det var fel att ge Vänsterpartiet centralt inflytande över Sveriges statsbudget. Under våren 2015 växte de kritiska rösterna till antalet. Vid nästan varje kampanj, dörrknack och Facebook-inlägg mötte moderaterna reaktioner såsom ”ni gör ju bara detta på låtsas” och ”ni vågar inte ta makten”.

Moderaterna tappade cirka fem procentenheter i väljarstöd från våren 2015 till senhösten 2015. I egna undersökningar bland de väljare som lämnat Moderaterna, ofta för Sverigedemokraterna, var den vanligaste anledningen till partibytet olika varianter på temat ”DÖ”. Ett annat exempel på Decemberöverenskommelsens effekter är att Moderaterna tappade 4 000 medlemmar, eller nästan var tionde medlem, under 2015. Opinionsmätningar visar också att en mycket hög andel av Moderaternas väljare var kritiska till Decemberöverenskommelsen.⁹ Hur kan en teknisk och svårbegriplig överenskommelse väcka sådant agg? För att förstå det måste man titta noggrannare på vad Decemberöverenskommelsen innebar.

Målet med Decemberöverenskommelsen var att möjliggöra för minoritetsregeringar att styra Sverige enligt sitt eget budgetförslag. Två grundläggande problem föreligger i detta avseende. För det första tog överenskommelsen inte hänsyn till de parlamentariska realiteterna. Svenska folket väljer en riksdag som i sin tur väljer en statsminister som utser en regering. I valet 2014 röstade en majoritet av väljarna på partier vars ekonomiska politik låg till höger om de rödgröna. Ändå skapades en överenskommelse som gav Vänsterpartiet betydande inflytande över regeringspolitiken och statsbudgeten för hela mandatperioden. Landets styre blev därmed mer vänsterorienterat än vad större delen av väljarkåren, och i princip alla moderata väljare, önskat. Regeringsbildningen 2014 kom i denna mening inte att reflektera väljarnas vilja. Det gav Sverigedemokraterna, som enda kritiker utöver Vänsterpartiet, ett demokratiargument mot överenskommelsen och med det en moralisk legitimitet hos missnöjda borgerliga väljare.

För det andra gav Decemberöverenskommelsen inget svar på hur oppositionen skulle kunna fungera på ett rimligt sätt. Överenskommelsen krävde att oppositionspartierna avstod från att driva igenom sin politik. Redan våren 2015 testades detta i praktiken då allianspartierna kunde ha fått igenom sin vårbudgetmotion, men istället valde att

9 <https://www.dn.se/debatt/m-sympatisorer-negativa-till-decemberoverenskommelsen/>

trycka gult i kammaren och släppa fram regeringens budget. Det betydde att ledande alliansföreträdare först hårt kritiserade regeringens budget, för att sedan släppa igenom den. Många politiker har vittnat om att det kändes som en form av skådespel, och väljarna såg igenom detta. Sverigedemokraterna fick därmed rollen som enda "riktiga" oppositionsparti.

Om syftet med Decemberöverenskommelsen var att isolera Sverigedemokraterna och minska deras inflytande är det bara att konstatera att överenskommelsen var en pyrrhusseger. Sverigedemokraternas fick en succéartad mandatperiod med kraftigt ökat väljarstöd och en central roll i det politiska samtalet. Partiet vann så att säga både agendan och väljarna. Decemberöverenskommelsen gav Sverigedemokraterna en drömstart på mandatperioden.

För vänsterväljare var Decemberöverenskommelsen naturligtvis inte ett problem. Men anta att partiernas roller var ombytta: att de rödgröna var mindre än Alliansen och släppte fram en alliansregering med stöd i något som liknade Decemberöverenskommelsen. Gör sedan tankeexperimentet att Socialdemokraterna, med stöd av Sverigedemokraterna, hade kunnat stoppa alliansregeringens sänkning av ersättningsnivån i a-kassan och reformer av socialförsäkringen efter valet 2006, men valt att avstå och alltså röstat gult till regeringens proposition.¹⁰ Då hade de demonstrationer som under alliansregeringens första höst fyllde Mynttorget utanför Moderaternas riksdagskansli sannolikt förflyttats till Sveavägen 68 där Socialdemokraterna residerar.

Decemberöverenskommelsen skulle gälla till år 2022. I teorin skulle alltså Alliansen ha kunnat vänta ut mandatperioden, bli några mandat större än de rödgröna i valet 2018 och därefter regera tryggt med Decemberöverenskommelsen i ryggen. Socialdemokraterna skulle snällt rösta gult och avstå från att lägga förslag som de visste att Sverigedemokraterna ville stödja. För borgerliga kärnväljare och många moderater framstod denna tilltro till Socialdemokraternas goda vilja som naiv, på gränsen till parodisk. Socialdemokraterna förväntas inte att i något läge avstå från att driva igenom sin politik och hindra ett borgerligt maktinnehav, vilket brottet mot budgetpraxis hösten 2013 är ett exempel på. Vid en eventuell valförlust skulle dessutom den socialdemokratiska ledningen bytas ut illa kvickt, och den nya ledningen skulle knappast ha skäl att hedra Decemberöverenskommelsen.

En opposition som inte vill regera är ingen riktig opposition, och en riktig opposition är en fundamental del i ett demokratiskt politiskt system. Enligt Förtroendebaremtern har andelen väljare med förtroende för riksdagen minskat från 55 procent år 2010 till 38 procent år 2018, och under samma tid har förtroendet för de politiska partierna minskat från redan låga 22 procent till 17 procent.¹¹ Decemberöverenskommelsen betydelse för dessa tapp ska inte underskattas.

Rent opinionsmässigt råder det inga tvivel om att Decemberöverenskommelsen var ett stort misstag för Moderaterna. Den undergrävde förtroendet för partiets vilja och förmåga att driva igenom sin politik. För Moderaterna kom Decemberöverenskommelsen också att bli ett hårt slag mot tilliten till partiledningen. Detta är en fråga bortom personer och enskilda företrädare – den består i att Moderaterna är ett hierarkiskt parti där ledningen har stort utrymme att fatta egna beslut. Decemberöverenskommelsen kom att

---

¹⁰ Sverigedemokraterna hade inga mandat i Sveriges Riksdag mandatperioden 2006-2010, men detta är ett hypotetiskt exempel.

¹¹ http://medieakademien.se/wp-content/uploads/2018/03/Presentation-fortroendebaremtern_2018.pdf

försvaga ledningens auktoritet. Det försämrar partidisciplinen och minskar ledningens handlingsutrymme. Det kunde ha undvikits om Decemberöverenskommelsen förankrats på ett bättre sätt hösten 2014. Så skedde inte. Att återfå det förtroendet kommer att ta tid.

Bakgrunden till Decemberöverenskommelsen var (som beskrivits i avsnitt 3.1.) de löften som Fredrik Reinfeldt och Alliansen gett inför valet: att alltid släppa fram det största blocket så att Sverige skulle kunna regeras och Sverigedemokraterna skulle kunna isoleras. Alliansen hade inför valet velat få samma löfte från Socialdemokraterna, men Stefan Löfven menade att det skulle cementera blockpolitiken – med andra ord motverkade det hans långsiktiga strategi att splittra Alliansen. Men när regeringens budget föll och Stefan Löfven aviserade extra val bytte Socialdemokraterna fot och kontaktade trevande Alliansen för att få till någon form av uppgörelse.

Det finns många spekulationer och rykten om vad som egentligen hände från det att regeringens budget föll den 3 december till dess att Decemberöverenskommelsen offentliggjordes vid en presskonferens den 27 december. Tre saker är dock bortom allt tvivel.

För det första: Decemberöverenskommelsen hade aldrig blivit till om Stefan Löfven inte hade meddelat att han avsåg utlysa extra val. Hotet om extra val gjorde partierna nervösa, och det fanns många som av olika skäl ville lösa frågan för att undvika ytterligare ett val så nära inpå den ordinarie valdagen.

För det andra: Decemberöverenskommelsen hade aldrig blivit till om det inte vore för Moderaternas vilja att hålla ihop Alliansen. Kristdemokraterna under Göran Hägglund och Liberalerna under Jan Björklund var pådrivande för att Alliansen skulle nå en överenskommelse med Socialdemokraterna. Ett överhängande skäl var att båda partierna, och särskilt Kristdemokraterna, helt enkelt riskerade att åka ut ur riksdagen vid ett extra val. Moderaternas partiledning prioriterade allianssamhållning. Centerpartiet var också redo att gå till extra val, men valde att sluta upp bakom Decemberöverenskommelsen.

För det tredje: Processen för den överenskommelse som var avsedd att ligga till grund för regeringsbildningen de kommande åtta åren skedde på kort tid och i största hemlighet. Ett fåtal representanter från varje parti deltog i förhandlingarna och förankringen internt var minst sagt bristfällig. För Moderaternas räkning skedde diskussion i partiledningen – en partiledning som bitvis var avgående och inte bestod av de personer som skulle leda partiet framöver. Partistyrelsen informerades vid ett telefonmöte morgonen den 27 december, timmar innan presskonferensen. Fredrik Reinfeldt ledde mötet.¹² Ingen reserverade sig mot beslutet, vilket i sak inte var förvånande då styrelsen i praktiken ställdes inför ett fullbordat faktum. Moderaternas riksdagsgrupp och förtroenderåd – det vill säga partiets talespersoner och de som skulle bära överenskommelsen i det dagliga riksdagsarbetet – fick ingen möjlighet att diskutera eller ta ställning till överenskommelsen. Information om Decemberöverenskommelsen fick riksdagsgruppen via telefon efter partistyrelsen. Riksdagsgruppen ställdes inför ett fullbordat faktum. Detta trots att Decemberöverenskommelsen under flera år framåt skulle reglera riksdagsgruppens arbetssätt. Inte heller Moderaternas arbetsutskott eller partiråd gavs tillfälle att ta ställning till överenskommelsen. Den bristande

---

12 Anna Kinberg Batra, *Inifrån*, Albert Bonniers förlag, 2018, s. 63.

förankringen väckte stort missnöje i partiet och förstärkte kritiken. För mer om vilka åtgärder eftervalsanalysgruppen föreslår för att detta inte ska upprepas, se slutsatserna i avsnitt 4.2.

Under hösten 2018 har många ställt sig undrande till den långdragna processen inom flera partier kring regeringsfrågan. Senfärdigheten bör ses i ljuset av de misstag som gjordes gällande förankring av Decemberöverenskommelsen. Inget parti vill hamna i den sits som Moderaterna och även Kristdemokraterna hade efter Decemberöverenskommelsen. Avstämningar har skett med interna partiorgan på ett helt annat sätt än tidigare. Det tar tid och ökar risken för att information läcker, men partiets interndemokratiska legitimitet bevaras. Även om mediala läckor är olyckliga, ska denna risk alltid ställas mot kostnaden för att centrala personer i partiet blir förbisedda. Hade diskussionerna om Decemberöverenskommelsen förts mer öppet hade fler nackdelar uppmärksammats och dryftats innan ett beslut fattades. Antagligen hade en process med fler inblandade också inneburit att någon på förhand noterat Decemberöverenskommelsens problem.

3.3. Migrationskrisen 2015

Hösten 2015 gick Stefan Löfven inom loppet av knappt två månader från att deklarerat att "mitt Europa bygger inte murar"¹³ i ett brandtal på Medborgarplatsen, till att med fem andra riksdagspartier ingå en ny migrationsöverenskommelse som skärpte Sveriges migrationspolitik och vars tydliga syfte var att minska antalet asylsökande. Genomförandet av migrationsöverenskommelsen och regeringens ytterligare aviserade åtgärder under 2016 innebar att Sverige skiftade från att ha EU:s mest generösa asyllagstiftning till en lagstiftning på EU:s miniminivå.¹⁴

Bakgrunden till denna tvärvändning var de hastigt ökande flyktingströmmarna till Europa under 2015; det sammantagna antalet asylsökande i EU-länderna dubblades jämfört med året innan.¹⁵ Ett stort antal flyktingar kom till just Sverige, bland annat eftersom det var lättare att få uppehållstillstånd här än i de flesta övriga EU-länder. Totalt handlade det om drygt 163 000 asylsökande under 2015, varav majoriteten – cirka 100 000 – anlände under september, oktober och november.¹⁶ Sverige tog därmed emot fler flyktingar än någonsin tidigare.

Det stora antalet flyktingar kom dessutom i ett läge då Sverige under en tid haft ett jämförelsevis högt mottagande: år 2011 tog Sverige emot nästan 30 000 asylsökande, år 2014 hade siffran ökat till 81 000.¹⁷ Därmed hade berörda myndigheter och många kommuner redan svårt att hantera situationen. Hösten 2015 blev dock läget akut, och migrationskrisen var ett faktum. Myndigheterna hann helt enkelt inte med. Ett exempel var problemen med att ordna boenden. I Malmö fylldes bussar med asylsökande

13 <https://www.regeringen.se/tal/2015/09/tal-av-stefan-lofven-vid-manifestationen-for-flyktingar-den-5-september/>

14 <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Migration-till-Sverige/Historik.html> och <https://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-skapa-andrum-for-svenskt-flyktingmottagande/>

15 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics

16 <https://www.migrationsverket.se/download/18.4a5a58d51602d141cf41003/1547203713050/Asyls%C3%B6kande%20till%20Sverige%202000-2018.pdf>

17 <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/manadsstatistik--rikt/antal-asylsokande-per-manad/>

som skickades norrut utan destination, medan tjänstemän på Migrationsverket febrilt arbetade för att finna ett svar på vart bussarna skulle köra.¹⁸ Bristen på boenden medförde även att asylsökande tvingades sova utomhus.¹⁹ Sverige var tvunget att anpassa sin migrationspolitik till övriga EU-länders.

Migrationskrisen bör även sättas i historisk kontext. De 100 000 asylsökande som anlände under september-november 2015 var nästan lika många som Sverige tog emot under 2006-2010, alltså under fyra hela år. Det kan också jämföras med att Sverige tog emot 84 000 asylsökande under 1992, i Bosnienkrigets inledande skede. År 1989 kom 30 000 asylsökande; enligt den dåvarande socialdemokratiska invandrarministern blev läget då "oerhört ansträngt"²⁰ och samma år fattades det så kallade Luciabeslutet.

I samband med migrationskrisen skedde inte bara en sakpolitisk tvärvändning utan även en retorisk. Svensk migrationsdebatt kan fram till hösten 2015 beskrivas som drabbning mellan Sverigedemokraterna och de övriga riksdagspartierna. Men på kort tid genomfördes nu delar av den politik som Sverigedemokraterna tidigare fått skarp kritik för, som till och med kallats rasistisk. Många väljare ansåg att Sverigedemokraterna hade fått rätt. Partiet hade länge varnat för att Sveriges migrationspolitik var ohållbar – trots skarpt mothugg i debatten – och hösten 2015 visade det sig stämma. Utan övriga likheter går detta att jämföra med Moderaternas opinionsutveckling efter finanskrisen. Fredrik Reinfeldt och Anders Borg hade gjort ett stort nummer av att spara för sämre tider och ta ansvar i finanspolitiken. När finanskrisen väl inträffade fick Reinfeldt-Borg rätt, och de hade dessutom förberett åtgärder. Det lade grunden för Moderaternas succéval 2010 och partiets starka förtroende i ekonomisk-politiska frågor.

Migrationskrisen flyttade invandring och integration högt upp på väljarnas agenda under hela mandatperioden, samt bäddade för Sverigedemokraternas starka valresultat 2018.

Hösten 2015 tvingade verkligheten fram ett snabbt skifte från den tidigare förda politiken och retoriken. Men politiker som dessförinnan lyft frågor om invandring och integration anklagades ofta kategoriskt för att fiska i grumliga vatten eller rentav vara rasister. Fredrik Reinfeldt fick till exempel efter sitt "öppna era hjärtan"-tal²¹ i valrörelsen 2014 kritik av Socialdemokraterna för att ha pratat om kostnader kopplade till invandring.²² Stefan Löfven reagerade i *Expressen*: "Det var väldigt ovärdigt av Fredrik Reinfeldt att ställa den kostnaden mot att vi ska ha råd med framtiden. Ökade kostnader för flyktningmottagande betyder inte att vi inte har råd med investeringar i välfärden."²³

Samma Stefan Löfven skulle bara en knapp mandatperiod senare, vid statsbesöket i USA, skryta om att hans regering hade ärvt en ohållbar migrationspolitik och tagit ansvar för att ändra den.²⁴ Det är historierevisionism. Socialdemokraterna har varit en av de största bromsklossarna för en öppen och ärlig debatt om Sveriges migrations- och integrationspolitik. Partiets företrädare har systematiskt attackerat politiska motståndare som diskuterat frågan och försökt stöta ut dem från samhällsdebatten. Lars Stjernkvist,

---

18 *Tvärvändningen – om svängningen i flyktningpolitiken*, Sveriges Television, 2017.

19 <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/WLaM3Q/flyktingar-tvingades-sova-utomhus>

20 <https://www.sydsvenskan.se/2017-11-01/flyktningpolitiken-maste-anpassas-efter-verkligheten>

21 Talet blev sedermera en symbol för vad kritiker menar var en ansvarslös hållning från Moderaterna i migrationsfrågan. Det fanns även väljare som reagerade på detta redan i valrörelsen 2014.

22 Ett huvudbudskap i Fredrik Reinfeldts tal var att det ökade flyktningmottagandet innebar ökade kostnader, vilket tvingade regeringen att hålla igen med reformer i kommande budget. Utgiftsområde 8 i statens budget heter "Migration", så att tala om kostnader kring migrationspolitiken är ren fakta.

23 <https://www.expressen.se/nyheter/val2014/lofvens-kanga-mot-reinfeldt-om-flyktingar/>

24 <https://www.expressen.se/nyheter/donald-trump-ni-har-problem-med-invandring/>

Socialdemokraternas partisekreterare bland annat i valrörelsen 2002, uttrycker i SVT:s dokumentär *Tvårvändningen – om svängningen i flyktingpolitiken* hedervärd självkritik över detta. Viljan att inte väcka ”fel krafter”, kombinerat med den politiska lockelsen att misskreditera sina motståndare, ledde till att han och andra gödde en polarisering av samhällsdebatten.²⁵ Med missnöjda väljare som följd. Det har bäddat för såväl Ny Demokratis som Sverigedemokraternas framgångar.

Moderaterna bär också ett stort ansvar. I eftermälet av alliansregeringen har det talats mycket om migrationsöverenskommelsen som slöts 2011 mellan Alliansen och Miljöpartiet, eller som innebar ett avsteg från den tidigare förda migrationspolitiken. Frågan om partiernas och Moderaternas ansvar för svensk migrationspolitik under de senaste decennierna kan inte bara förenklas till just den överenskommelsen, utan är bredare än så. Under alliansregeringens sista år blev frågor kring integration och invandring en vit fläck. Partiet har genom åren lyft många andra känsliga frågor, såsom sjukförsäkringen och a-kassan. Går det att tala om kostnader för sjukpensionärer, arbetslösa och långtidssjukskrivna – men inte för asylinvandring – är det begripligt att många väljare reagerar. När Moderaterna 2006 lanserade arbetslinjen och konstaterade att många svenskar gick på bidrag trots att de egentligen kunde arbeta, väcktes starka reaktioner. Från vänster anklagades moderater för att ha en unken människosyn som stämplade sjuka människor som bidragsfuskare. Ändå vågade Moderaterna ha en ärlig diskussion om att drivkrafterna till arbete var för svaga.

För borgerligt sinnade vore det naivt att inte tro att människor kan komma att utnyttja system om möjligheten finns. Drivkrafter, eller incitament som ekonomer kallar det, präglar därför i stor utsträckning hur Moderaterna utformar sin politik, oavsett sakområde. Självklart spelar reglerna för uppehållstillstånd roll för hur många flyktingar som väljer att söka asyl i Sverige. Självklart spelar också utformningen av våra bidragssystem roll för hur väl integrationen fungerar. Drivkrafterna till arbete minskar när jobb och ansträngning inte lönar sig – det gäller oavsett om man är nyanländ eller har bott hela sitt liv i Sverige. Om kraven på att lära sig svenska är otydliga och saknar koppling till vare sig bidrag eller medborgarskap, minskar incitamenten att studera språket. ”Att ställa krav är att bry sig” brukar i många sammanhang vara ett moderat måtto. När det gällde invandring och framför allt integration tillämpades tyvärr inte det mottot under många år. Moderaterna levde inte upp till de krav väljarna har rätt att ställa på oss.

Inför partistämman 2015 inleddes ett omfattande reformarbete gällande Moderaternas integrations- och migrationspolitik. De nya förslagen lade sedermera grunden för migrationsöverenskommelsen 2015 mellan allianspartierna och regeringen. Under mandatperioden fortsatte politikutvecklingen. Medialt beskrevs detta som ett fränsteg från Moderaternas tidigare politik; en mer korrekt beskrivning är dock att Moderaterna återgick till det förhållningsätt som präglat partiet innan tiden i alliansregering. Ett exempel är 1997 då boken *Ett land för hoppfulla – manifest för ett nytt sekel* presenterades. Arbetet hade letts av Per Unckel, Ulf Kristersson var huvudsekreterare och Anna Kinberg Batra ingick i arbetsgruppen. Delar av den integrations- och migrationspolitik som skissades på i boken återvanns i den nya politik som togs fram

---

25 Socialdemokraterna anklagade Folkpartiet för att fiska i grumliga vatten när de föreslog språkkrav för medborgarskap – ett förslag som för övrigt Socialdemokraterna själva nu gått med på att genomföra i och med Januariöverenskommelsen. Se till exempel <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/lars-stjernkvist-s-jag-har-polariserat-debatten-det-var-korkat>.

2015. Som notis kan tilläggas att boken när den kom bemöttes med de sedvanliga attackerna från Socialdemokraterna om att Moderaterna öppnade upp för rasistiska krafter.

År 2018 gick Moderaterna till val på ett helt nytt program för både migration och integration, med brett stöd internt. Enkäten till valarbetare visade att få upplevde frågor om Moderaternas nuvarande politik som svåra, däremot litade många väljare fortfarande inte på att Moderaterna ändrat linje i frågor om invandring och integration. Ett av de vanligaste skälen till att väljare som valde mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna lutade åt det senare alternativet var "Moderaternas tidigare migrationspolitik". Det är bara att konstatera att politik är en förtroendebransch. Att vinna tillbaka människors tillit tar tid.

3.4. Januaribeskedet 2017

Torsdagen den 19 januari 2017 blev en av mandatperiodens mest omvälvande dagar för Moderaterna. Som Anna Kinberg Batra skriver i sin bok *Inifrån* var dagen också "början på slutet för mig som partiledare".²⁶ Inom loppet av tre månader tappade Moderaterna över sex procentenheter i opinionen. Förtroendesiffrorna rasade och missnöjet internt eskalerade. I Stockholms stad återhämtade sig aldrig partiet från det tapp som skedde under inledningen av 2017.

Bakgrunden till januaribeskedet var enkel; den moderata partiledningen ville en gång för alla lägga Decemberöverenskommelsen bakom sig. Även om överenskommelsen i teorin upphörde hösten 2015, så levde den kvar i praktiken då Centerpartiet och Liberalerna vägrade att fälla regeringen med stöd av Sverigedemokraterna. Detta tärde på Moderaterna som ledande oppositionsparti och alliansledare. Borgerliga väljare tvivlade på att Moderaterna ville ta makten och driva igenom sin politik. Moderaternas kritik av regeringen blev tandlös, vilket också märktes i dalande opinionssiffror. Utöver att lägga Decemberöverenskommelsen bakom sig, ville partiledningen ta kål på bilden av att Sverigedemokraterna "mobbades" och utestängdes från normalt politiskt arbete. Denna bild uppfattades av många väljare som odemokratisk, vilket i sin tur stärkte Sverigedemokraterna.

Partiledningen beslutade därför att verka för att lägga en gemensam alliansbudget snarast möjligt. Om Sverigedemokraterna röstade för budgeten skulle den gå igenom och regeringen fällas. Detta besked gavs den 19 januari på en pressträff med Anna Kinberg Batra. Utöver att ge ett nytt budgetbesked sa Anna Kinberg Batra att Moderaterna inte skulle inleda "regeringsförhandlingar, regeringssamarbete eller budgetförhandlingar med Sverigedemokraterna".²⁷ Däremot skulle Moderaterna, i de enskilda frågor där det fanns förutsättningar att komma överens, inte utesluta möjligheten att bilda majoriteter med Sverigedemokraterna. Det betydde att partierna skulle kunna samtala med varandra i riksdagens utskott.

Anna Kinberg Batras egentliga besked den 19 januari var att Moderaterna inte skulle avstå från att lägga fram sin politik bara för att Sverigedemokraterna skulle rösta på den. Beskedet var inte att Moderaterna skulle närma sig Sverigedemokraterna.

²⁶ Kinberg Batra 2018, s. 155.

²⁷ <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6611427> och <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/anqa2/darfor-maste-vi-byta-ut-regeringen--snabbt>

Formuleringen om att "samtala" var avsedd att tydliggöra hur riksdagsarbetet fungerar och innehöll knappast några nyheter; när ledamöter sitter på utskottsmöten med varandra är det naturligt att man också diskuterar och lyssnar på varandras synpunkter. Sverigedemokraterna uteslöts därmed inte från normalt politiskt arbete, utan fick samma parlamentariska möjligheter som andra partier. Att förhandla politik för Moderaternas räkning var däremot något som fortfarande skulle ske inom Alliansen.

Januaribeskedet hade i grunden två problem. Det första var att frågan om alliansbudget föll platt, eftersom Centerpartiet och Liberalerna då avvisade tanken på att lägga en gemensam budget. Moderaterna var helt enkelt beroende av de andra allianspartierna för att helt kunna avföra Decemberöverenskommelsen. För det andra ledde januaribeskedet till att oklarheterna kring Moderaternas relation till Sverigedemokraterna blev ett akut bekymmer. Det var helt enkelt svårt att begripa vad som egentligen sades på pressträffen, vilket gav både politiska motståndare och vänner utrymme att fritt tolka beskedet. Bildsättningen blev att Moderaterna hade närmat sig Sverigedemokraterna. Det fick följdverkningar i opinionen. Mer liberala storstadsväljare bytte till framför allt Centerpartiet. Moderaternas position försvagades kraftigt, och när ett parti är i fritt fall opinionsmässigt brukar väljarna spridas åt alla håll. Det var också vad som hände – även Sverigedemokraterna stärkte ironiskt nog sitt väljarstöd någon månad efter januaribeskedet.

Januaribeskedet fick även långsiktiga konsekvenser för Moderaterna. Partiets intentioner och relation till Sverigedemokraterna fortsatte ifrågasättas – inte bara av politiska motståndare, utan även av samarbetspartners och väljare – ända in i valrörelsen och även därefter. En undersökning från Demoskop som genomfördes på uppdrag av Moderaternas Stockholmsförbund visar att tre av tio väljare i Stockholmsområdet fått en mer negativ bild av Moderaterna på grund av den oklara relationen till Sverigedemokraterna. Ytterligare en långsiktig konsekvens var att Anna Kinberg Batras position som partiledare försvagades; hennes förtroendesiffror sjönk kraftigt vilket under våren 2017 förvärrade Moderaternas kräftgång i opinionen.

Januaribeskedet måste ses i ljuset av mandatperiodens tidigare misstag. Det hade aldrig skett om Alliansen agerat annorlunda. Om man diskuterat igenom läget ordentligt efter att Decemberöverenskommelsen föll hösten 2015, istället för att bara fortsätta som inget hänt, hade man undvikit att hamna i en situation där Moderaterna och Kristdemokraterna ville vara en riktig opposition som utmanade regeringen, medan Centerpartiet och Liberalerna tvärtom ville agera mer passivt.

Partiledningen var vid årsskiftet 2017 pressad, och en förändring var nödvändig. Riksdagsgruppen och partiet i stort tog emot innehållet i januaribeskedet positivt. Kritiken gällde kommunikationen. Processen fram till pressträffen den 19 januari framstår i efterhand som förhastad. Trots att januaribeskedet var ett centralt utspel, var dess exakta innebörd oklar för väldigt många inblandade. Att lägga en gemensam alliansbudget var okontroversiellt internt, frågan handlade om hur delen kring Sverigedemokraterna skulle tolkas.

Ett annat problem var skiftet i retorik. Anna Kinberg Batra hade bara några månader tidigare kallat Sverigedemokraterna för ett rasistiskt parti.²⁸ Det är möjligt att januaribeskedet framstött som mindre dramatiskt och att väljarna blivit mindre

---

28 *Agenda*, Sveriges Television, 28 augusti 2016. Se även <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6506063>.

övertäckade om partiledningen redan tidigare bäddat för beskedet. Det gällde även budgetfrågan; så sent som den 11 januari gav partiledaren besked i *Dagens Nyheter* att det inte skulle bli någon alliansbudget innan valet.²⁹ En synpunkt som numera ofta förs fram är att det hade varit bättre om själva utspelet aldrig hade ägt rum, och att Moderaterna istället helt enkelt hade ändrat sitt agerande – så som Socialdemokraterna ofta har gjort.³⁰ Då hade fokus hamnat på själva sakfrågan istället för relationen till andra partier.

En aspekt av januaribeskedet som inte kan förbigås är hur moderata vänner och allierade agerande efter den 19 januari. I politiken är det, på gott och ont, närmast självklart att man förväntar sig att politiska motståndare medvetet missförstår eller riktar in sig på den svagaste delen av ens argumentation. Däremot förväntar man sig inte att ens vänner ska agera på samma sätt. Men så agerade de som Moderaterna betecknade som sina vänner efter den 19 januari. Centerpartiets gruppleddare sa i en intervju att Moderaterna måste välja mellan Sverigedemokraterna och Alliansen.³¹ Annie Lööf själv meddelade, i tydligt syfte att undergräva Anna Kinberg Batras förtroende, att Centerpartiet fått information om presskonferensen via sms, fastän de båda partiledarna hade talats vid över telefon. Centerpartiet var drivande i att lägga en gemensam alliansbudget 2014, men när Moderaterna nu lyfte samma alternativ svarade Annie Lööf att det skulle "slänga ut Sverige i en politisk cirkus".³²

Ofta riktade sig kritiken direkt mot Anna Kinberg Batra och inte sällan fanns en sexistisk underton. Ett exempel är att ledarsidan för *Dagens Nyheter* publicerade en satirteckning där Anna Kinberg Batra sitter och kysser Jimmie Åkesson på en parkbänk, medan Annie Lööf tittar på och ser avvisande ut. Kändisar uppmanade David Batra att göra slut med sin fru. Situationen utvecklades till ett regelrätt drev mot Anna Kinberg Batra.

Några månader efter januaribeskedet skrev den socialdemokratiska ministern Annika Strandhäll en debattartikel i *Aftonbladet* med rubriken "Ska du släppa fram hatet Anna Kinberg Batra?".³³ Detta samtidigt som Socialdemokraterna själva hade tagit stöd av Sverigedemokraterna otaliga gånger i riksdagen, till exempel vid budgetutbrytningen hösten 2013 och även senare så som vid upprivningen av Lex Laval. Engagemanget för att hålla Sverigedemokraternas borta från politiskt inflytande var därmed svårt att ta på fullt allvar. Intentionen framstår knappast som genuin. Ord och handling rimmar illa.

Retoriken efter den 19 januari känns igen från valrörelsen och regeringsbildningen 2018; "alla som inte stöttar Socialdemokraterna är bruna", den som driver idén om en borgerlig regering i praktiken "öppnar dörren för hatet" och "släpper loss fascismen i Sverige". Frågan om Sverigedemokraternas roll i svensk politik förminskas till ett retoriskt slagträ vars syfte är att skada Moderaterna.

Januaribeskedet är ytterligare ett bevis på att det inte är långsiktigt hållbart att skjuta problem framför sig. Följderna av att Decemberöverenskommelsen upphörde hösten 2015 borde ha hanterats där och då. Att skjuta problem på framtiden löser dem inte.

---

29 <https://www.dn.se/nyheter/politik/anna-kinberg-batra-det-blir-ingen-alliansbudget-fore-valet/>

30 Till exempel vid utbrytningen av budgeten hösten 2013, se bland annat <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nej-till-hojd-brytpunkt>.

31 <https://www.svd.se/kinberg-batra-maste-kunna-soka-stod-aven-hos-sd>

32 <https://www.dn.se/arkiv/nyheter/jag-slanger-inte-ut-sverige-i-en-politisk-cirkus/>

33 <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/PQERz/ska-du-slappa-fram-hatet-kinberg-batra>

3.5. Partiledarskiftet hösten 2017

Förmiddagen den 25 augusti 2017 meddelade Anna Kinberg Batra att hon skulle avgå som partiledare för Moderaterna. I bakgrunden fanns avgångskrav från 11 av 28 länsförbund och Moderata Ungdomsförbundet, samt en svår situation i opinionen med låga förtroendesiffror. Anna Kinberg Batra bedömde att hon inte hade förutsättningar att leda Moderaterna fram till valet och att det för partiets skull var bättre om hon avgick. Alternativet var att ta strid mot de förbund och personer som krävde hennes avgång och driva partiledarfrågan till partistämman samma höst. (En sådan strid tog sedan Jan Björklund inom Liberalerna samma år.) Men med bara ett år kvar till valet var en uppsplitande partiledarstrid det sista Moderaterna behövde, något Anna Kinberg Batra själv konstaterat i sin bok.³⁴

Det är oomtvistat att Anna Kinberg Batra fick en sensationellt svår start på sitt partiledarskap, vilket beskrivs närmare i avsnitt 3.1. Ändå lyckades hon ge Moderaterna en nystart och påbörja ett omfattande politikutvecklingsarbete, vilket bidrog till att partiet återtog sin tidigare starka position i frågor såsom lag och ordning samt försvar. Samtidigt bibehölls förtroendet i frågan om Sveriges ekonomi, trots högkonjunktur och att Socialdemokraterna hade regeringsmakten. Därtill stärkte Moderaternas sitt förtroende vad gäller invandring och integration, även om Sverigedemokraterna alltjämt var starkast i dessa frågor på valdagen.³⁵ Inför valet 2018 var Moderaterna bättre sakpolitiskt rustade än inför valet 2014.

Under mandatperioden ställdes också parti- och riksdagskanslierna om till att bli oppositionskanslier efter åtta år av regeringsinnehav. Viktiga steg togs i planeringen av valrörelsen och bildandet av ett nytt lag med ledande företrädare, då många slutat i och med regeringskiftet. Även organisationskulturen i Moderaterna förändrades. Under mandatperioden blev partiet mindre toppstyrt än under tiden i regeringsställning. Relationerna stärktes till förbunden samt till externa borgerliga opinionsbildare och organisationer. Politikutvecklingen involverade fler politiker från hela landet, till exempel i olika arbetsgrupper inför partistämmorna. Under Anna Kinberg Batras tid som partiledare nådde Moderaterna också opinionsframgångar med en toppnotering på 28 procent. Under en period 2016 var Moderaterna Sveriges största parti, och då även största parti bland kvinnor.³⁶

Varför gick det då som det gick? Decemberöverenskommelsen är en viktig förklaring. Den undergrävde Moderaternas trovärdighet som oppositionsparti och därmed Anna Kinberg Batras roll som oppositionsledare. Den försvagade även partiledningens ställning internt. Svensk politisk historia lär oss också att det är svårt att axla manteln efter starka partiledare, se på till exempel Mona Sahlin som tillträdde efter Göran Persson. Att ständigt verka i skuggan av den tidigare ledarens gestalt. Vid nästan varje nytt besked fick Anna Kinberg Batra frågor i stil med "Vad skulle Fredrik Reinfeldt tyckt om det?". Att efterträda en stark och framgångsrik ledare kan dessutom vara förknippat med interna svårigheter. Det är som att lyfta på locket av en kastrull – det bubblar därunder. När det dessutom är högt i tak känner sig fler manade att ifrågasätta ledningen. Möjligheten att profilera sig, ibland på ledningens bekostnad, kan vara lockande.

³⁴ Kinberg Batra 2018, s. 276-277.

³⁵ Valu, 2018. Se även Demoskop, Moderaternas eftervalsundersökning, 12-19 september 2018.

³⁶ <https://www.svd.se/sifo-moderaterna-storst-bland-kvinnorna>

Ett grundproblem som följde Anna Kinberg Batra under hela hennes partiledartid var att det fanns oklarheter kring vilket mandat hon egentligen hade. Om partiledarprocessen efter valet 2014 varit mer ordnad – alltså om olika kandidater diskuterats och olika politiska vägval stötts mot varandra – hade kanske mandatet blivit tydligare.

Som Anna Kinberg Batra själv talade om offentligt under 2017, hade hon svårigheter att kommunicera partiets politik.³⁷ Många partiledare har i början av sitt partiledarskap haft just det problemet. Till exempel Annie Lööf ansågs vara allt för talepunktsbunden och onaturlig. Fredrik Reinfeldt fick liknande recensioner. Faktorer såsom den ökade väljarrörligheten, vilket medför att ett parti snabbt kan tappa i opinionsmätningar, samt den intensiva nyhetscykeln och sociala medier betyder att pressen på partiledare att snabbt bli bekväma i sin roll och ständigt prestera är mycket större nu än tidigare. Den politiska verkligheten ställer extraordinära krav på dagens toppolitiker, särskilt på kvinnor som är toppolitiker. Den interna process som resulterade i Anna Kinberg Batras avgång bröt mot den ordning inom Moderaterna som innebär att partiet väljer partiledare på fyra år. Detta har skadat förtroendet internt. (Se mer om detta i avsnitt 4.2.)

Ulf Kristersson valdes till partiledare den 1 oktober 2017, på en extra partistämma. Partiledarskiftet innebar ett uppsving i opinionen som inte minst stärkte Moderaterna internt. Partiet ökade nästan tio procentenheter från augusti 2017 till februari 2018. Självförtroendet inför valåret ökade och partiet kändes helt igen. Samtidigt innebar partiledarskiftet flera problem.

För det första går det inte att bortse från att Moderaternas första kvinna som partiledare också var den första och hittills enda moderata partiledaren som inte fick chans att prövas i ett val. Bilden av ett parti som kastar ut en kvinnlig ledare är negativ. I enkäter som gjorts efter valet uppger många väljare, ofta kvinnor, detta som ett av flera skäl till att man valde bort Moderaterna. Detta var särskilt tydligt i Stockholm.

För det andra innebar partiledarskiftet ytterligare en kursändring för partiet, efter en mandatperiod som präglats av flera tvära kast – januaribeskedet, migrationspolitiken och Decemberöverenskommelsen. Bilden av Moderaterna var satt i rejäl gungning. Den nya ledningen under Ulf Kristersson lyckades på kort tid att återupprätta en del av tilliten, särskilt mot borgerliga väljare, men det fanns ändå fram till valdagen en osäkerhet kring huruvida det gick att lita på Moderaterna.

För det tredje utgjorde partiledarskiftet ett avbrott i den påbörjade valplaneringen. Medan Socialdemokraterna och andra partier kunde fokusera på valplanering hösten 2017, fick Moderaterna ägna all tid åt att byta partiledare, partisekreterare och ekonomisk-politisk talesperson samt göra de övriga organisatoriska förändringar som ett sådant skifte för med sig. Även om flera ledande personer i organisationen stannade kvar, så tar det tid för den yttersta ledningen som fattar de avgörande besluten att bilda sig en uppfattning om organisationen, partiet, det politiska läget och hur valrörelsen ska bedrivas. När Socialdemokraterna under vårvintern satte igång med utspel och mer aktivt valarbete befann sig Moderaterna fortfarande på strategistadiet. Därtill var partiledarskiftet dyrt i rent ekonomiska termer. En extra stämman kostar pengar, så även att det vid ett partiledarskifte alltid sker ett visst ombyte av chefstjänster med mera, vilket kom att minska partiets ekonomiska utrymme i valrörelsen.

---

37 <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/4p9MG/anna-kinberg-batra-det-ar-en-fortroendekris>

För det fjärde var Ulf Kristersson mycket välkänd bland moderater, men inte särskilt välkänd för svenska folket. I oktober 2017 visste cirka 50 procent av väljarna vem Ulf Kristersson var och ett halvår senare hade andelen ökat till drygt 80 procent. Men kännedomssiffror säger inte allt. Det går att känna till en person utan att ha en uppfattning om *vem* denne är. Alla partier har vissa egenskaper som väljare förknippar dem med, till exempel att Socialdemokraterna ”bryr sig om vanligt folk” och att Moderaterna är ”rationella” och ”pålästa”. Partiledare som suttit länge och som många väljare fått en tydlig bild av brukar avvika från sitt parti gällande dessa egenskaper, medan nya partiledare ofta bedöms ha exakt samma egenskaper som sina företrädare eller sitt parti i stort. I fokusgrupper märks också tydligt vilka partiledare som väljarna har en relation till. Med ett halvår kvar till valet 2018 hade många en klar uppfattning om till exempel Jimmie Åkesson och Jan Björklund. Ulf Kristersson däremot var fortfarande relativt okänd; man visste vem han var och hade ett positivt intryck, men inte mycket mer än så. Det tar lång tid att bygga en relation till väljarna. Den tiden fanns inte för den nya ledningen hösten 2017.

3.6. Allianssplittring i ensamkommandebeslutet våren 2018

I april 2018 meddelade Centerpartiet att de skulle ställa sig bakom regeringens förslag om en ny möjlighet till uppehållstillstånd för en viss grupp ensamkommande unga.³⁸ Förslaget hade tidigare fått skarp kritik från Lagrådet för att bryta mot grundläggande rättsprinciper. I sitt yttrande skrev Lagrådet bland annat: ”Gränsen har nåtts för vad som är acceptabelt i fråga om hur lagstiftning kan utformas.”³⁹ SVT:s inrikespolitiska kommentator Mats Knutson sammanfattade yttrandet på följande vis: ”När lagrådet säger regeringens förslag om en ny chans för ensamkommande påminner det mest om en svensk juristvariant av motorsågsmassakern. Aldrig tidigare har jag läst ett yttrande från Lagrådet med lika förödande kritik.”⁴⁰

För Moderaterna och Alliansen, men även för valrörelsen i stort, blev Centerpartiets beslut att stödja regeringens förslag om ensamkommande betydelsefullt. Till skillnad från Centerpartiet sa Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna nej till regeringens förslag. Centerpartiet splittrade därmed Alliansen i en av mandatperiodens viktigaste frågor, mindre än ett halvår innan valet. Moderaterna, Kristdemokraterna och även Liberalerna var mycket kritiska till Centerpartiets agerande i frågan. Det blev en i raden av splittringar inom Alliansen i centrala frågor – från synen på Decemberöverenskommelsen och hur Sverigedemokraterna skulle hanteras parlamentariskt, till säkerhetshaveriet på Transportstyrelsen då Centerpartiet och Liberalerna inte ville fullfölja misstroendeförklaringen mot försvarsminister Peter Hultqvist. Detta försvagade Alliansen som regeringsalternativ. Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna fick därmed som de ville, då bådas uttalade maktstrategi var att försöka splittra Alliansen.

38 <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/centerpartiet-ger-besked-om-regeringens-lagforslag-for-unga-ensamkommande>

39 <https://www.lagradet.se/yttranden/Ny%20mojlighet%20till%20uppehallstillstand.pdf>

40 <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/analys-en-monumental-sagning-av-regeringens-forslag-om-ensamkommande-1>

Migrationsfrågan var våren 2018 inte heller vilken fråga som helst, utan en av de viktigaste frågorna för många väljare. Redan innan Centerpartiets besked undrade väljare om Moderaterna var att lita på i migrationspolitiken. Sverigedemokraterna försökte hela tiden utnyttja den misstron, och nu fick de ett riktigt vinnarargument. Budskapet kunde sammanfattas med att Centerpartiets besked visar att Moderaternas politik inte kommer att bli verklighet, den som vill ha en stramare flyktingpolitik gör därmed säkrast i att rösta på Sverigedemokraterna.⁴¹

Effekten i opinionen blev stor. I början på april 2018 låg Sverigedemokraterna på 17 procent i opinionen och Moderaterna på 23 procent. Tre månader senare hade Sverigedemokraternas väljarstöd ökat med fyra procentenheter, till nästan 21 procent, och partiet var större än Moderaterna. Även Socialdemokraterna hade tappat och var i vissa mätningar jämnstora med Sverigedemokraterna. Under Almedalsveckan i juli spekulerade många om att Sverigedemokraterna skulle bli Sveriges största parti. När de båda regeringsalternativen (Alliansen respektive de rödgröna) hade försvagats, växte också frågorna kring hur Sverigedemokraterna skulle hanteras och vad som skulle hända efter valet. Dessa frågor och spekulationer kom att prägla valrörelsen och överskuggade nästan helt den sakpolitiska debatten.

Ensamkommandebeslutet satte fyr på denna utveckling. Invandringsfrågan ökade i betydelse i opinionen och Sverigedemokraterna stärkte sitt förtroende i frågan, medan Moderaterna och Socialdemokraterna tappade mark. Närmare var tredje väljare ansåg i slutet av juni 2018 att Sverigedemokraterna hade den bästa politiken inom invandrings- och flyktingfrågor – en kraftig ökning från cirka var femte bara några månader tidigare.⁴²

Hos den väljargrupp som vägde mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna i valet 2018 var ensamkommandebeslutet, och även Centerpartiets agerande, den enskilt viktigaste frågan. Det visar bland annat den förvalsundersökning som Moderaterna genomförde bland väljare i juni 2018.⁴³ Under sommaren minskade frågan något i betydelse och den var under valrörelsens slutskede inte lika tongivande, men effekten av splittringen inom Alliansen och osäkerheten hos väljare gällande vilken migrationspolitik som en röst på Moderaterna innebar levde kvar till valdagen. Det visar bland annat Skåneförbundets eftervalsanalys.

Totalt vägde drygt var tionde väljare, över 700 000 människor, mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna i valet 2018. Det bör understrykas att denna grupp var relevant inte bara för Moderaternas väljarstöd, utan också för Alliansens. Gränssnittet mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna stod för det överlägset största flödet in och ut från Alliansen. I och med det var gränssnittet också helt avgörande för om Alliansen skulle bli större eller mindre än de rödgröna, och ytterst kunna ta regeringsmakten. Det torde ha legat i allas intresse – åtminstone de som arbetade för alliansseger och regeringsskifte – att inte Sverigedemokraterna skulle växa kraftigt innan valet.

Det illustreras även om man tittar närmare på *poll of polls*, en sammanvägning av samtliga publicerade opinionsmätningar. Under 2018 var Alliansen större än de rödgröna i en övervägande majoritet av alla opinionsmätningar. Efter ensamkommandebeslutet vände det. Moderaterna tappade successivt väljare till Sverigedemokraterna. I juli, alltså två månader efter Centerpartiets besked, var Alliansen mindre än de rödgröna i samtliga

41 <https://www.svt.se/opinion/article17839007.svt>

42 DN/Ipsos, sakfrågeägarskap i politiken, 25 juni 2018.

43 Demoskop, Moderaternas förvalsundersökning, 1-11 juni 2018.

publicerade väljarbarometrar. Även i augusti var Alliansen mindre än de rödgröna i både *poll of polls* och i åtta av tio publicerade väljarbarometrar.⁴⁴ Självklart fanns det andra faktorer som påverkade, men det går inte att undkomma att Centerpartiets beslut om stödja regeringens förslag om ensamkommande bidrog till att Alliansen förlorade valet.⁴⁵ Särskilt med tanke på att valresultatet var så jämnt att endast ett riksdagsmandat skiljde blocken åt.

3.7. Valspurten 2018

Moderaterna gick in i valspurten i ett tufft opinionsläge där partiet i de flesta mätningar låg under Sverigedemokraterna. Alliansen var dessutom mindre än de rödgröna. De sista två veckorna vände opinionssiffrorna uppåt. Vid de första partiledarduellerna den 31 augusti låg Moderaterna runt 17,5 procent i *poll of polls*. Det slutgiltiga valresultatet blev 19,8 procent; fram till valdagen ökade Moderaterna alltså med cirka 2,3 procentenheter på en dryg vecka.

Enligt Valu bestämde sig fyra av tio väljare för vilket parti de skulle rösta på under sista veckan – en rekordhög andel. I valet 2010 var motsvarande siffra cirka en av tre väljare. Bland moderata väljare bestämde sig 41 procent under sista veckan, vilket var en betydligt högre andel än för både Socialdemokraterna (33 procent) och Sverigedemokraterna (23 procent).⁴⁶ Att så hög andel av väljarna bestämde sig sent kan ha förstärkts av att valdagen låg en vecka tidigare än vanligt. Det innebar att partiernas valkampanjer satte igång flera veckor innan många väljare hunnit tillbaka från semestern. Internt finns många anekdoter om partiaktiva som kampanjat på sommartomma torg i augustihettan.⁴⁷ Det dröjde till slutet på augusti innan den riktiga valrörelsestämningen infann sig. Enligt många var det nog egentligen valrörelsens sista tio dagar som kändes mer som valveckor brukar göra.

Man kan säga mycket om mandatperioden för Moderaternas del, men en sak är säker: Partiet lyckades lyfta sig i valspurten och vann de procentenheter som krävdes för att bli större än Sverigedemokraterna och nå en högre nivå än sitt historiska snitt på 19,4 procent.

Att Moderaterna ökade de sista veckorna, eller till och med dagarna, beror framför allt på tre faktorer. För det första var Ulf Kristerssons framträdanden i media avgörande. Inte minst att han vann alla partiledardebatterna, vilket de offentliga opinionsmätningar som publicerades i samband med debatterna visar. Internt betydde debattvinsterna och de lyckade partiledarutfrågningarna mycket för självförtroendet. Det blev enklare att möta väljare ute på stan och vid dörrknackning. Argumentet att få "Ulf" som statsminister fungerade i samtalet med väljarna under valspurten – det visar partiets enkät till valarbetare. I den sista egna mätningen som Moderaterna gjorde inför valet

44 <https://novus.se/valjaropinionen/samtliga-svenska-valjarbarometrar/>

45 Rent opinionsmässigt kan sägas att Centerpartiet eventuellt kunde riskera att tappa väljare till Socialdemokraterna och Miljöpartiet om de valt att inte stödja regeringens proposition. Det må vara så, men den väljargruppen var betydligt mindre än gruppen väljare som rörde sig mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna. Det ska i sammanhanget sägas att Liberalerna inte tappade några väljare på att rösta mot regeringen i frågan om ensamkommande.

46 Valu, 2018.

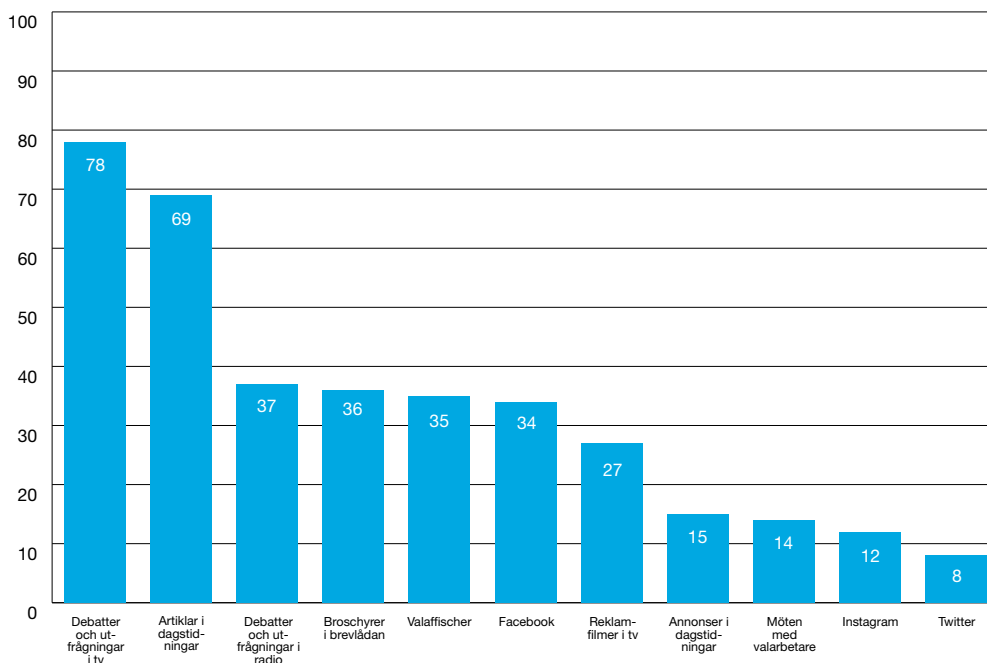
47 Eventuellt kan också valveckornas placering ha påverkat spretigheten i opinionsmätningarna veckorna före valet. Det är helt enkelt svårare att få ett representativt urval när många är på semester och borta från mejlen och telefonen

ledde även Ulf Kristersson stort mot Stefan Löfven i frågan om vem väljarna ville se som statsminister efter valet.⁴⁸ Eftervälsundersökningen bland väljarna visar likaså att den del av valrörelsen som Moderaterna lyckades bäst med var framträdanden i media, inklusive debatter och utfrågningar.

Åtta av tio väljare såg debatter och utfrågningar i tv

Genom vilka kanaler har du tagit del av valrörelsen?

Källa: Moderaternas eftervalsundersökning, Demoskop 12-19 september 2018, 4 012 intervjuer

Det är i sammanhanget värt att notera den betydande roll slutdebatterna fortfarande har i svenska valrörelser. Moderaternas eftervalsundersökning visar att hela åtta av tio väljare tog del av valrörelsen genom debatter och utfrågningar i tv. Det är en högre andel än för övriga kanaler, och en ofantligt mycket högre andel än för till exempel Instagram (tolv procent) och Twitter (åtta procent). Även om digitala kanaler av olika slag var signifikant viktigare för yngre väljare, var valdebatterna den viktigaste kanalen i samtliga åldersgrupper. Det gäller även för samtliga partiers väljare, samt alla de väljargrupper som var relevanta för Moderaterna i valet, till exempel de väljare som valde mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Den andra faktorn var att fokus på sakpolitik ökade de sista tio dagarna, mycket tack vare partiledardebatterna men också till följd av de utspel som gjordes, inte minst från Socialdemokraterna. Under en mandatperiod som i hög grad präglats av migrations- och integrationsfrågan skiftade fokus i valspurten till mer klassiska frågor såsom sjukvård, pension och skatt. Det gynnade både Moderaterna och Socialdemokraterna, vilka har en starkare sakfrågeprofil än övriga partier. Moderaterna fick även en möjlighet att debattera sakfrågor med Sverigedemokraterna, till exempel EU-frågan, vilket många väljare hade efterfrågat. Moderaternas valstrategi gick bland annat ut på att tydliggöra partiets profil till höger om mitten, något som ett ökat fokus på sakfrågor gav bättre möjligheter till. Det gäller till exempel skatter, lag och ordning samt frågor kring bidrag kontra arbete.

48 Demoskop, Moderaternas valrörelsetracking, 27 augusti-3 september.

Den tredje faktorn var valarbetet. Under valrörelsens sista vecka ökade kampanjaktiviteten markant och tiotusentals samtal med väljare rapporterades, med hög frekvens av dörrknackning i viktiga valdistrikt. Framför allt gynnades Moderaterna av det på många håll starka lokala valarbetet. På valdagen 2018 slogs rekord i röstsplittning, då 35 procent av väljarna röstade på olika partier i kommun, region/landsting och riksdag.⁴⁹ Moderaterna gjorde ett bättre val lokalt än nationellt. Socialdemokraterna var tvärtom starkare nationellt. Samma trend gällde för Sverigedemokraterna som hade störst röstsplittning av alla partier, med över fyra procentenheter lägre valresultat lokalt och regionalt. (Detta beskrivs närmare i kapitel 2.) Det kan konstateras att Moderaterna inte hade ökat så mycket i valspurten om det inte funnits en rad starka föreningar som jobbat på, trots en stökig mandatperiod på riksnivå, och byggt upp förtroende gentemot väljarna under lång tid. Det lönade sig på valdagen.

Vad som saknades under valspurten var främst ett övergripande sakpolitiskt budskap. Moderaternas nationella kampanj, som beskrivs närmare i bilaga A, hade under sommaren bytt ut "Lika för alla"-temat mot ett nytt tema som lade tonvikten på regeringsskifte, bland annat eftersom undersökningar visade att en klar majoritet av den väljargrupp som kunde tänka sig att rösta på Moderaterna ville se Ulf Kristersson som statsminister. Där fanns ett starkt budskap. Däremot fanns inget övergripande politiskt budskap som fick fäste i debatten. Det märks även i den enkät till medlemmar som gjorts inom ramen för eftervalsanalysen, där många har mycket positivt att säga om kampanjen och valrörelsen men en återkommande kritik är att det saknades ett övergripande budskap. En annan kritik var att skiftet av kampanj kom sent och plötsligt, och det var svårt att hinna anpassa sig.

Mot slutet försökte partiledningen lyfta integrationsfrågan. Men de sakpolitiska förslag som bröt igenom bruset och nådde väljarna kom i huvudsak från Socialdemokraterna i form av familjeveckan och, möjligen något oväntat, från Kristdemokraterna som ville bygga nya kärnkraftverk och avveckla landstingen – två förslag som verkligen gjorde avtryck bland väljare nära Moderaterna. Sverigedemokraterna väckte i sin tur uppmärksamhet i frågor om bland annat abort, public service och EU-medlemskapet. Det visade de egna mätningar som gjordes under valrörelsen. Opinionsmätningar som publicerats externt, till exempel Ipsos/DN, bekräftar bilden av att Moderaterna var ett av de partier vars sakförslag inte slog igenom.⁵⁰

---

49 Valu, 2018.

50 <https://www.dn.se/nyheter/politik/svalt-intresse-for-m-bland-valjarna/>

4. Tre centrala slutsatser

I detta kapitel beskrivs eftervalsanalysens tre centrala slutsatser.

4.1. Moderaternas liberalkonservativa identitet ska förstärkas

Den sista tiden inför, och i ännu högre grad efter, de nationella valen 2018 präglades av en rejält polariserad samhällsdebatt som i hög grad överhuvudtaget inte var sakpolitisk. En bild växte fram av att framförallt riksdagsvalet handlade om ett värderingsval. Denna debatt tilltog under tiden efter valet och förstärktes av den utdragna regeringsbildningen. De fortsatta, uppenbara, problemen med att komma framåt i regeringsfrågan började i allt högre utsträckning handla om hur ”ytterkantspartierna” Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet skulle uteslutas från politiskt inflytande i Sveriges Riksdag. En beskrivning som drevs energiskt av en del av landets större ledarsidor.

Från flera olika håll beskrevs situationen som ett vägval mellan liberala värderingar å ena sidan och konservativa å andra. Även företrädare från Centerpartiet och Liberalerna började sedermera använda en retorik med denna typ av motsatsförhållanden. Även efter att det stod klart att den rödgröna regeringen kan fortsätta regera med Centerpartiet och Liberalerna som stödpartier har varianter av denna beskrivning förts fram av ledande regeringsföreträdare.

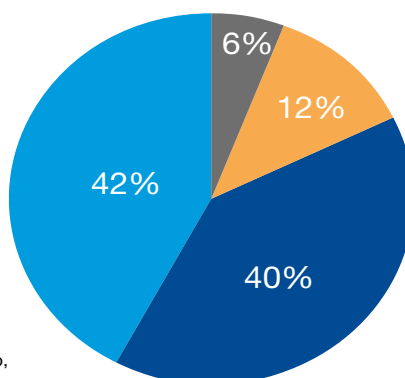
Denna påstådda konfliktlinje blir dock inte mer sann ju oftare den upprepas. Och skälen är flera. Moderaterna, Sveriges näst största riksdagsparti, är ett liberalkonservativt parti. Och har så varit under många årtionden. Gösta Bohman beskrev det som en syntes mellan en liberal människosyn och en konservativ samhällssyn. Hans Zetterberg beskrev det istället som den lilla världens möte med den stora världen. Och att samhället är mycket större än staten.

Moderaterna ska värna och omfamna både sitt konservativa och sitt liberala idéarv då det är just detta som Moderaternas stora styrka – inte vår stora svaghet. Utan båda dessa skulle Moderaterna vara decimerade som politisk kraft i Sverige. Det gör oss unika. Det är vår stora roll, plats och uppgift i svensk politik. Det är mot denna bakgrund betecknande och helt naturligt att det bland moderata väljare är lika många som definierar sig som liberala som konservativa (se figur nedan).

M-väljare i valet 2018

Vilken av följande beteckningar stämmer bäst in på dig?

- Liberal
- Konservativ
- Övriga
- Ej svar

Källa: Moderaternas eftervalsundersökning, Demoskop, 12-19 september 2018

Moderaterna tar utgångspunkt i den enskilda individen, men vi förstår att människor inte är utan sammanhang. Självförverkligande sker i samspel med andra. Vi är nyfiket optimistiska om framtiden, men vi har respekt för historiens lärdomar.

Det andra skälet sammanfattades väl i Ulf Kristerssons jultal 2018: "En del tror att liberalismen inte kan samsas med konservatismen. Att frihet står mot ordning. Individualism mot gemenskap. Öppenhet mot sammanhang. Nyfikenhet mot tradition. Men de har fel. För miljoner människor lever sina liberalkonservativa liv varje dag."

För att belysa vad som kännetecknar olika ideologier brukar man ibland beskriva hur man utifrån skilda ideologiska utgångspunkter kan betrakta ett antal företeelser: staten, samhället och gemenskaper, människan och förnuftet och politikens medel.

Inom klassisk liberalism ses staten som något ont men nödvändigt. Staten ska vara så begränsad som möjligt och ska fokusera på försvar och rättsväsende, en så kallad nattväktarstat. En konservativ utgångspunkt är istället att se staten som något nödvändigt som vuxit fram stegvis genom historien och som visat sig behövas för att uppfylla vissa viktiga funktioner. Staten ska vara stark inom de områden den är nödvändig, exempelvis i att upprätthålla och garantera äganderätten som ses som central, men i övrigt starkt begränsad. Samhället är mycket större än staten. Det omfattar alla som bor i ett land: människor, familjer, företag, organisationer och den offentliga sektorn. En återkommande kritik är att politikens gränser och det offentliga vuxit sig alltför starkt på bekostnad av både den privata och den civila sfären.

En konservativ är helhjärtat positiv till det civila samhällets alla delar och menar att sådana gemenskaper är centrala för ett gott samhälle. Även beprövade och starka institutioner som har stötts och blötts genom historiens lopp ses som helt nödvändiga för både samhället och individen. Familjen, oavsett hur den ser ut, ses som den grundläggande och viktigaste enheten i samhället – både för samhället som sådant men framförallt för den enskilda människan. Familjen ses som helt avgörande för att bygga och fostra trygga, starka och ansvarstagande individer.

För liberaler är just den enskilda individen och hennes frihet politikens viktigaste utgångspunkt. Liberalismen har en positiv människosyn och menar att människans förnuft gör att hon kan ta vara på sig själv och fatta kloka beslut i alla de frågor hon ställs inför.

Konservatismen betonar istället att människan inte kan ses isolerad utan är en social varelse som måste förstås i samspel med andra. Konservatismen har en mer skeptisk människosyn och menar att människan visst har ett förnuft, men att det också har begränsningar. Erfarenheten lär oss att människor ofta fattar beslut som är helt fel, i stort och i smått, antingen för att de inte förstår bättre eller för att de drivs av egennytt, hat eller andra skadliga drivkrafter. Konservatismen menar därför att vi behöver den samlade, historiska erfarenheten till hjälp när vi fattar beslut.

Liberalismen är inte främmande för mycket genomgripande samhällsförändringar. Konservatismen är däremot anti-revolutionär till sin natur. En konservativ är inte främmande för förändringar, men menar att de ska ske stegvis och bygga på erfarenhetens grund.

Moderaterna har under de senaste årtionden förenat dessa två ideologier i såväl idéarbete som praktisk politik. Ett konkret exempel på en fråga som mycket naturligt knyter ihop dessa båda idétraditioner är miljöfrågan och de moderata ingångarna i den – bland annat formulerat som förvaltarskapstanken. Som *Svenska Dagbladets* Göran

Eriksson konstaterar i programmet Mellan Raderna ”borde det inte finnas någon mer konservativ fråga än att bevara planeten”⁵¹. Denna grund tillsammans med en stark tro på marknadsekonomi och teknikoptimism bildar nu grunden för en offensiv moderat miljöpolitik som ser hela landets förutsättningar och som sätter fokus på resultat och effekt snarare än symbolpolitik och som står för ”the voice of reason” i klimatdebatten.

Andra exempel på den självklara föreningen av liberalism och konservatism är reformer för att öka individens frihet och egenmakt, samtidigt som människors tudelade incitament varit en viktig del att förhålla sig till när vi utformat delar i vår politik som rör till exempel bidrags- och ersättningsystemen.

Enkelt uttryckt – Moderaternas politik står för både individualistiska värden såväl som att vi inte är naiva kring att system och förtroenden lätt kan missbrukas. Frihet under ansvar. Moderaterna måste fortsatt omfamna båda dessa delar av vårt idéarv. Liberalkonservatismen är just en förening av både liberalism och konservatism – där det ena alltså inte endast är en påbyggnad på det andra.

Samtidigt kan vi konstatera att Moderaterna i alltför hög utsträckning, utan motstycke i andra länder och utan motstycke vad gäller våra större och statsbärande systempartier, har låtit andra politiska partier, till både vänster och höger, definiera framförallt den konservativa delen av vårt idéarv åt oss och därigenom bitvis tvingat oss till defensiva hållningar. Det är i längden ohållbart. Moderaterna kan inte framgent låta andra definiera eller omdefiniera vårt idéarv.

I anslutning till detta bör även den omdebatterade GAL/TAN-skalan (såväl som övriga försök att skära politiken utifrån andra skiljelinjer) belysas. Och hur denna allt mer omdebatterade indelning, som påverkar svensk politik, innehåller tydliga svagheter. För det första visar forskning att de flesta sakfrågor till slut, av väljarna själva, inordnas på höger-vänster-skalan. För det andra så kan vissa progressiva värden ej garanteras utan att till exempel grundläggande frågor om lag, ordning och trygghet finns på plats.

Uppfattningen att det råder en vänsterhegemoni värderingsmässigt – nu eller tidigare – i Sverige är inte korrekt. Denna värderingsmässiga konflikträdsla, undfallenhet och oförmåga beskrivs till exempel som ”Europas fegaste borgerlighet” i DN-debattchefen Mats Bergstrands bok *Framför lyckta dörrar*.

Moderaterna har framöver en central uppgift i att återta rollen som drivande och definierande vad gäller borgerlig idédebatt i Sverige. Vi ska vara en trygg, säker och pålitlig borgerlig röst. Vi ska vara den starkaste rösten för framtidsro i Sverige – och för alla delar av Sverige. Detta är inte främst eller endast ett förankringsarbete utan ett arbete som måste utgå ifrån delaktighet, vidsynhet och en känsla av ägarskap inte bara hos partiets bredd av medlemmar och aktiva – utan i lika hög grad hos sympatisörer, moderata väljare, oss närstående aktivister och vänner till Moderaterna.

Under arbetet med denna eftervalsanalys har det tydligt framgått, såväl kvalitativt som kvantitativt, att just föreningen av liberalism och konservatism är en tydlig styrka för Moderaterna. De intervjuer och samtal som genomförts bekräftar bilden av att det inte finns någon noterbar splittring i partiet internt kring denna värderingsmässiga inriktning.

---

51 <https://www.svd.se/vanstern-annekerar-klimatfragan>

I ett föränderligt politiskt landskap innebär det dock inte att denna position per definition är utan utmaningar. Det är inte en naturlag att Moderaterna ska vara ett av Sveriges två största partier. Uppskruvad politisk retorik och krav, från olika håll, på att ”välja väg” kommer att ställa höga krav på Moderaterna att fortsatt fylla den liberalkonservativa riktningen med konkret politiskt och idémässigt innehåll som är konsekvent och stringent. Arbetet med ett nytt idéprogram har möjlighet att bli en av flera viktiga delar i detta arbete.

Konkret kan vi även se hur förändringen av väljarmönster i Sverige går mot samma utveckling som i de flesta andra jämförbara västerländska demokratier: partier till höger vinner större väljarstöd på gles- och landsbygd, medan storstadsväljarna allt mer föredrar partier till vänster. För ett stort parti som Moderaterna innebär detta konkreta utmaningar kring att utforma en genomtänkt politik som lyckas förena centrala prioriteringar för båda dessa väljargrupper.

En konkret slutsats är därför att fortsatt politikutvecklingsarbete är högt prioriterat. Väl genomarbetade reformer måste fortsatt vara grunden för det erbjudande som vi möter väljarna med i kommande val.

Det är mycket bra att partistyrelsen har aviserat ett nytt och brett idéprogramsarbete – Moderaternas ideologiska grunder och värderingar beskrivna på nytt, i vår egen tid – att fastställas på partistämman 2021. I detta arbete måste vi våga tillåta en frimodighet vad gäller såväl konservativa idéer och förslag som liberala idéer och förslag. Arbetet bör förankras brett i partiet.

4.1.1. Det moderata frihetsbudskapet

Oavsett tidsepok, oavsett vilken moderat man frågar, oavsett om denne bor i stad eller på landsbygd, oavsett var denne har sitt ursprung och oavsett var i liberalkonservatismen denne skulle ange som sin ideologiska hemvist, skulle det mest genomgående svaret på frågan om vad som är det enskilt viktigaste moderata kärnvärdet vara – frihet.

”Frihet under ansvar” är för många det som bäst sammanfattar moderat politik och har så varit under mer än ett sekel. Samtidigt har synen på, och diskussionen om, frihet och denna i förhållande till staten och det offentliga genomgått stora förändringar under de senaste decennierna.

Den moderata ideologiska utgångspunkten, politiken och idépolitiska diskussionen har å ena sidan handlat om att vara vakthund ifråga om den alltför allomfattande statens, det offentligas gränser och politikens inkräktande och inskränkning av den enskilda människans och den lilla världens självbestämmande, det civila samhället och det privata näringslivet.

Detta utifrån en grundläggande återhållsam och måttfull inställning ifråga om politikens och det offentligas roll, gränser och begränsningar. För inte Moderaterna en diskussion om var politikens och det offentligas gränser ska gå i förhållande till andra sfärer i samhället kommer inget annat parti att göra det.

Parallellt med ovanstående förs en nutida diskussion som utifrån moderata utgångspunkter ifråga om statens roll fokuserar på paradoxen att staten inte finns där den borde finnas men och å andra sidan finns där den definitivt inte borde finnas. Samtidigt som staten exempelvis inte klarar sitt grunduppdrag ifråga om att skydda

människor från brott ägnar den sig åt att undergräva både den privata äganderätten och skyddet för den.

I en tid där staten i hög utsträckning anses fallera ifråga om sitt kärnuppdrag är det viktigt att Moderaterna har en utgångspunkt om statens roll som garant för upprätthållandet av vissa värden utifrån perspektivet att människors frihet förutsätter att vi har en stat som är stark i sin roll som garant för liv, säkerhet, frihet, integritet och egendom.

Moderaterna behöver ytterligare förstärka och utveckla det moderata frihetsbudskapet och dess relevans i allt från bejakandet av individens självbestämmande och integritet, olika livsstilssituationer och livsstilar till förutsättningar i utanförskapsområden och landsbygdens villkor.

4.2. Bejaka vår högerposition – tillbaka till ett borgerligt parti att lita på

För alla organisationer är förändring en nödvändighet. Omvärlden utvecklas och är man inte helt oberoende av den måste man anpassa sig. Till och med förändring för sakens skull kan vara påkallat. Har man kört fast i ett hjulspår och känner sig oinspirerad eller uttråkad kan till och med en symbolisk förändring ge energi. Men för mycket förändring är sällan bra, särskilt inte sett till hur omgivningen riskerar att uppfatta en.

Moderaterna har över tio år av kursändringar i ryggen. Många av dem var bra, nödvändiga och till och med framgångsrika. Lanseringen av Nya Moderaterna är kanske det mest uppenbara exemplet, med en ny politik och kommunikation gällande skatter och välfärdspolitik. Likaså var omläggningen av migrationspolitiken under mandatperioden 2014-2018 en förändring i rätt riktning. Men det finns också katastrofala exempel, framför allt Decemberöverenskommelsen. Dock har även en framgångsrik eller nödvändig förändring sitt pris. Det finns alltid några väljare som blir besvikna på förändringen och ytterst kanske lämnar partiet. För de sympatisörer som stannar kvar, de egna medlemmarna och alla förtroendevalda i partiet är priset av annan karaktär. Om partiledningen kan ändra sig i just denna fråga, kan de då ändra sig i fler? Över tid kan för många eller för drastiska förändringar föda en osäkerhet på vilken politik och vilka värderingar som partiet egentligen står för.

Mandatperioden 2014-2018 utgörs av en serie av kursändringar för Moderaterna, vilket beskrivs i kapitel 3. Ett återkommande tema i alla intervjuer med väljare, samtal med företrädare och vittnesmål från vanliga kampanjarbetare är att dessa kursändringar har gjort Moderaternas roll i svensk politik och förhållande till andra partier mindre tydlig än inför tidigare val. Inför valet 2014 fanns ett aktivt missnöje kring Moderaternas sakpolitik på ett antal områden, framför allt vad gällde integration och migration. I valet 2018 var inte den sakpolitiken problemet – istället saknades tillit till Moderaterna. Vissa väljare litade inte på att Moderaterna skulle stå upp för sin migrationspolitik i samarbetet med Alliansen, medan andra inte litade på att Moderaterna skulle stå fast sitt förhållningssätt till Sverigedemokraterna. Allt detta tog mycket syre i valrörelsen.

Den nya partiledning som tillträdde hösten 2017 gjorde mycket på kort tid för att stärka Moderaternas profil och tydlighet i debatten, men mycket arbete återstår – särskilt efter den stökiga regeringsbildningen. Den viktigaste uppgiften för partiledningen och partiet i stort under kommande mandatperiod är att stärka förtroendet för Moderaterna. I valet 2022 ska det inte råda någon tveksamhet kring vilka Moderaterna är och vad en röst på

partiet innebär. Mot denna bakgrund vill eftervalsanalysgruppen särskilt lyfta fram ett antal lärdomar från den mandatperiod och den valrörelse som varit.

För det första har regeringsfrågan gått från att i tre val ha varit en tydlig styrka för Moderaterna, till att i valet 2018 vara ett huvudbry. Då Alliansen var långt ifrån att få egen majoritet upprepades ständigt frågan om hur regeringsbildningen skulle gå till och framförallt hur Sverigedemokraterna skulle hanteras efter valet. Det ligger inte inom ramen för eftervalsanalysgruppen uppdrag att försöka leverera ett svar på frågan om hur Sverigedemokraterna ska hanteras i framtiden. En sak kan dock konstateras. I jämförelse med andra frågor är väljarnas syn på Sverigedemokraterna i högre grad svart eller vit. Det lämnar mindre utrymme att kompromissa med sin uppfattning, och det har visat sig vara i stort sett omöjligt att övertyga väljare att ändra sitt synsätt. Frågan ligger därmed till del utanför Moderaternas kontroll. Partiet måste helt enkelt välja en position som är tydlig för väljarna och som man bottnar i.

Gällande regeringsfrågan lär oss valet 2018 också att Moderaternas trovärdighet som parti i olika sakfrågor går inte att frikoppla från vår trovärdighet som regeringsbildare. Partiledningen var tydlig med att Moderaterna inte skulle kompromissa bort migrationspolitiken i regeringsställning. Efter Centerpartiets besked om ensamkommande skrev Ulf Kristersson på Facebook att ”av samma skäl som jag och Moderaterna naturligtvis aldrig skulle bilda eller ingå i en regering som inte klarar av uppgiften att föra en vettig ekonomisk politik, så kommer vi naturligtvis inte heller bilda en regering som inte kan föra en ansvarsfull migrations- och integrationspolitik. Detta är inget hot, det är tvärtom ett löfte. En röst på Moderaterna är alltså inte en röst på Centerns migrationspolitik.”⁵² Trots det var många väljare inte övertygade. Handlingar väger tyngre än ord, särskilt i en tid då förtroendet för politiken sjönk. Alliansens trovärdighet som regeringsalternativ skadades av att de fyra partierna inte hade en gemensam politik i en av valets absolut viktigaste frågor.

Partiledningen måste sätta Moderaternas intresse i första rummet. Som största parti i en allians har Moderaterna ett särskilt ansvar att beakta helheten, vilket kräver kompromissförmåga och att vi oftare än övriga partier får bita i det sura äpplet. Men för en fungerande helhet så måste Moderaterna som parti också må bra. Alliansen stärks inte av att dess största parti kraftigt försvagas. Ska Moderaterna vara regeringsbildare och göra anspråk på statsministerposten krävs ett tillräckligt stort väljarstöd. När Moderaternas väljarstöd ligger runt 20 procent är marginalerna små. Det nya väljarlandskapet med ökad väljarrörlighet och minskad partiidentifikation innebär att inga väljare kan tas för givna.⁵³ Moderaterna ska självklart ha en strategi för regeringsfrågan, men utan en strategi för att behålla och öka partiets väljarstöd faller även regeringsfrågan ihop. I regeringsställning får partiet och partiorganisationen heller inte glömmas bort.

För det andra visar mandatperioden 2014-2018 hur skadligt det är när Moderaternas interdemokratiska processer inte respekteras. Decemberöverenskommelsen är kanske det mest flagranta exemplet. Avgörande beslut som rör det parlamentariska arbetet måste stämmas av i en öppen och ärlig diskussion med Moderaternas riksdagsgrupp. Det är de valda ledamöterna som representerar partiet från olika delar av Sverige,

---

⁵² Ulf Kristerssons Facebook-sida, 25 april 2018.

⁵³ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-valundersokningen/pong/tabell-och-diagram/grad-av-partiidentifikation-19562014.-procent/>

och det är de valda ledamöterna som måste bära de beslut som fattas gällande det parlamentariska arbetet både gentemot väljarna samt partiet i sitt valdistrikt. Partiet bör se över möjligheterna till en stadgeförändring i syfte att säkerställa att riksdagsgruppen aldrig blir åsidosatt och förbigången på det sätt som skedde vid Decemberöverenskommelsen.

Även partiledarskiftet 2017 innebär en viktig lärdom. Det sägs att historier ofta slutar som de börjar, och det gällde i högsta grad för Anna Kinberg Batras partiledarskap. Processen för hur hon valdes hade brister: den var kort och centraliserad. Processen för hur hon avsattes likaså: den var kaotisk, snabb och bröt mot gängse kultur i partiet. Moderaterna bör göra allt för att undvika detta framgent. Partiet har interna processer för hur saker ska skötas och dessa bör i alla sammanhang hedras. Sättet på vilket Anna Kinberg Batra avsattes 2017 har skapat en misstro internt i partiet. Detta får inte upprepas.

För det tredje är det centralt att fortsätta partiets politikutveckling och att det är högt i tak vid interna diskussioner om viktiga sakfrågor. Moderaterna bör aldrig väja undan för samhällsproblem, oavsett sakområde. Det är vårt ansvar gentemot väljarna och ytterst Sverige att även diskutera de frågor som är svåra och kontroversiella, samt ta fram reformer och genomförbara förslag. I denna process behövs drivande politiker, men också kunniga tjänstemän och nära kontakt med övriga samhället, såsom forskare och experter. Moderat politik ska inte vara eller upplevas som taktiserande eller positionerade, utan grunda sig i partiets värderingar.

Hade Moderaterna inte inlett utvecklingen av sin migrations- och integrationspolitik under 2015 hade partiet varit sämre rustat för migrationskrisen, mandatperioden som helhet och valet 2018. Socialdemokraterna gjorde aldrig motsvarande resa och ändrade istället tvärt sin politik i maj 2018, vilket skadat partiet både externt och internt.⁵⁴ Svåra frågor ska hanteras tidigt under en ny mandatperiod. Moderaterna levde inte upp till det under många år gällande migrations- och integrationsfrågor. Det skadade förtroendet för partiet, men framför allt var det skadligt för Sverige och svensk samhällsdebatt. Det får aldrig upprepas.

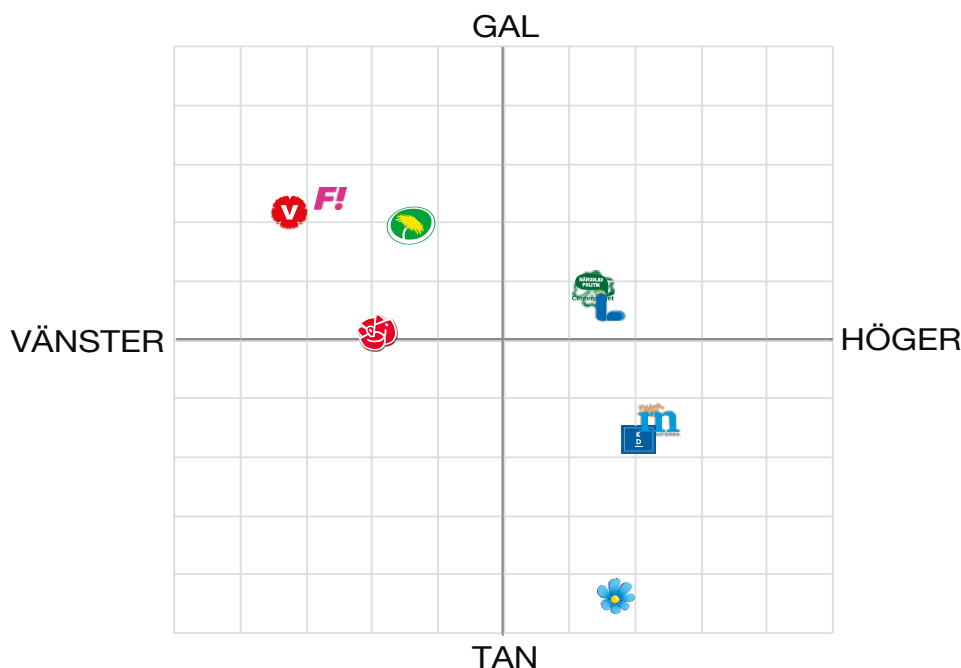
Sedan decennier har den centrala konflikten i svensk politik handlat om höger och vänster – om synen på skatter, ägande och välfärd. För att undersöka om väljarkåren lutar mer åt höger och vänster, är det vanligt att låta väljarna själva placera sig på en höger-vänster-skala. Undersökningar har visat att denna självskattning överlag stämmer väl överens med åsikter i enskilda sakfrågor. De väljare som placerar sig längst till vänster på skalan är också de väljare som framför allt vill se höjd skatt och vice versa. I en samhällsdebatt som handlar om synen på välfärden, ekonomin och jobben är denna skala därmed helt central.

Den klassiska höger-vänster-konflikten ger dock inte lika tydlig vägledning i de frågor som samhällsdebatten till stor del fokuserar på i dag: invandring, integration samt lag och ordning. Det är till exempel ingen självklarhet att en person som vill se höjda skatter samtidigt är emot skärpta straff och en mer restriktiv invandringspolitik. Allt fler statsvetare anser därför att höger-vänster-skalan är otillräcklig för att beskriva befintliga variationer i politiska uppfattningar och lägger därför till fler axlar för att illustrera fler

---

54 Se till exempel Socialdemokraternas egen eftervalsanalys: <https://www.aftonbladet.se/a/8w4aR1>.

dimensioner. Det mest uppmärksammade exemplet på detta är GAL/TAN-modellen.⁵⁵ Nedan är ett exempel på en sådan karta över respektive partiers väljare från maj 2018.

Källa: Ipsos, maj 2018

GAL/TAN-modellen är intressant, men det är viktigt att sätta den i perspektiv. SOM-institutets forskare har upprepade gånger visat att frågor som tidigare inte haft en höger-vänster-koppling över tid tenderar att få en sådan. Ett exempel är invandringsfrågan. En restriktiv invandringspolitik förknippas i dag med höger och fri invandring förknippas med vänster av väljarna. Detta är en av förklaringarna till att Sverigedemokraternas väljare tydligt identifierar sig som höger, trots att partiet i traditionella ekonomiska frågor inte haft den positionen. Över tid finns det också bevis för att väljare anpassar sina preferenser i frågor de bedömer som mindre viktiga utifrån den position de har i frågor som de anser vara centrala. Alltså tenderar en väljare som är kritisk till invandring att över tid inta en högerposition även i andra sakfrågor.

Höger-vänster-skalan är således, trots nya politiska sakfrågor, ytterst relevant för att förstå vårt nuvarande politiska landskap även om dess betydelse inte är lika entydig som tidigare. Som Henrik Ekengren Oscarsson vid SOM-institutet sammanfattat det: "Vänster-höger har utmanats tidigare. Varje gång har det slutat med att konfliktdimensionen absorberat de nya konfliktlinjerna. När dammet lagt sig står vänster och höger där."⁵⁶ För Moderaterna är detta en viktig insikt. Vi bör bejaka vår sakpolitiska position till höger om mitten. Vi ska fortsätta att vara ett pragmatiskt parti som sätter sakfrågor och genomförbarhet i fokus. Samtidigt är vi ett värderingsburet och framtidsinriktat parti som är tryggt förankrade i det liberalkonservativa arvet. Moderaterna ska bejaka sin position till höger om mitten och vara ett borgerligt parti att lita på. En sådan roll finns verkligen att fylla i svensk politik.

55 GAL står för grön, alternativ och libertär/libertariansk; TAN står för traditionell, auktoritär och nationalistisk.

56 <http://www.henrikoscarsson.com/2016/08/den-svenska-partirymden-2016.html>

4.3. En starkare organisation för ett starkare parti

Moderaterna genomförde en valrörelse med en stor återhämtning i opinionen mot slutet, vilket beskrivs i avsnitt 3.7 om valsprutan. Återhämtningen hade inte varit möjligt utan den kraftansträngning som länsförbunden, lokalföreningarna och ett stort antal enskilda medlemmar gjorde under de sista veckorna. Moderaternas mobilisering syntes på såväl gator och torg som i sociala medier och genom dörrknackning.

Mandatperioden 2014-2018 var, som beskrivs i kapitel 3, bitvis stökig för Moderaterna med snabba upp- och nedgångar i opinionen samt en mycket svår satsning ett knappt år innan valet som kulminerade i ett partiledarbyte. Det medförde att mycket av den nationella valplaneringen som skulle ha gjorts året innan valet försenades. Hade då inte partiets lokalföreningar och förbund jobbat på efter sina planer och med sin kommunikation, hade Moderaterna inte lyckats återhämta sig under valsprutan och kanske framförallt inte lyckats göra ett starkt val lokalt; som redovisas i avsnitt 2.3. ökade Moderaterna i 146 av Sveriges 290 kommuner och styr i fler kommuner och landsting/regioner efter valet än innan.

Inför valet 2022 är det helt nödvändigt att partiet drar lärdom av detta och fortsätter stärka organisationen, både i förbunden och nationellt. På sikt vore mycket vunnet om Moderaternas riksorganisation både rent ekonomiskt men även arbetsmässigt inte var lika beroende som i dag av konjunkturen i den nationella politiken och riksdagen. Om kansliet ritas om efter varje val och vid varje partiledarskifte – som exempel har Moderaterna sedan 2014 haft fyra olika partisekreterare – är det svårt att bygga en riktig långsiktighet i verksamheten.

De organisatoriska slutsatserna i eftervalsanalysen kan delas upp i två delar. Dels de specifika saker som rör valet 2018 och dels generella lärdomar inför kommande val som eftervalsanalysgruppen anser att det är viktigt att Moderaterna arbetar vidare med.

Partiledningar kommer och går, men en stark partiorganisation måste bestå.

4.3.1. Organisatoriska lärdomar av valrörelsen 2018 inför nästa val

Den första lärdomen är vikten av att börja valplaneringen i god tid. Det skedde visserligen inför 2018 års val, men processen försenades av partiledarskiftet; skiftet upptog stor organisatorisk kraft för Moderaterna och medförde dessutom organisatoriska förändringar. Ledningen bör även tidigt inför nästa val få på plats en välfungerande och tydlig valledningsfunktion. Inför valet 2018 blev detta ryckigt, vilket delvis också kan förklaras av partiledarskiftet. För förbunden och förtroendevalda, men även tjänstemän, som deltog i kampanjen var det uppenbart att strukturen, roller och beslutskedjor inte var lika tydliga i valet 2018 som i tidigare val.

Att valplaneringen blev försenad skapade osäkerhet i många förbund över inriktningen på kampanjen, och många valde helt enkelt att starta egna kampanjer. Det var i grunden bra, men ledde också till en spretig bild av Moderaterna då partiet saknade ett enhetligt budskap. Om alla förbund och föreningar ska vara med på det nationella tåget, måste valplaneringen börja tidigt och genomföras planenligt.

Att bilden av Moderaterna spretade var inte bara en följd av lokala kampanjer – det var först och främst ett resultat av att partiet faktiskt saknade ett övergripande politiskt

budskap i valet 2018. Det övergripande politiska programmet, byggt på partiets värderingar och med utgångspunkt i de samhällsproblem som måste lösas, är grunden för en lyckad valkampanj. Ett sådant program hade Moderaterna. Däremot fanns inte ett övergripande budskap som genomsyrade kampanjen, både nationellt och lokalt. Det saknades även spetsigare förslag som fångade väljarnas intresse mot slutet. Att byta regering och att få Ulf Kristersson som statsminister var kampanjens huvudfokus under de sista veckorna. Det var välavvägt i det avseende att väljarna hade högt förtroende för honom. Men för att få en röd tråd i kampanjen som även går att använda lokalt behövs ett politiskt huvudbudskap inför nästa val.

Vad gäller partiets budskap och tonalitet i allmänhet är det grundläggande att det finns en rimlig intern disciplin, särskilt i sociala medier. Det är i grunden positivt att sociala medier skapar nya möjligheter för nästan alla aktiva att nå ut med sina budskap och ta kontakt med väljare. Men ett när ett parti går från att använda ett fåtal kanaler till hundratals, eller till och med tusentals, för att nå ut med sina budskap, ökar också vikten av att det finns viss disciplin avseende hur man uttrycker sig och vilka budskap som lyftas fram av moderata företrädare. Moderaterna är ett parti som tror på individen och på självbestämmande, och därmed kommer partiet aldrig bli lika enhetligt i sin kommunikation som till exempel Socialdemokraterna. I valet 2018 kom dock spretigheten att bitvis bli för stor, till den grad att det ibland blev förvirrande för väljarna. Här vilar ett ansvar på partiledning och valledning att inskräpa en större intern disciplin inför nästa val.

Sociala medier kan onekligen vara ett effektivt verktyg för att mobilisera och kommunicera med ett stort antal människor. Som med all kommunikation är det dock svårt att utvärdera vilka effekter olika insatser har. På sociala medier kan inlägg gillas, kommenteras och delas. Detta kallas för interaktioner. Frågan är hur dessa interaktioner ska värderas. Det finns en tes om att interaktioner faktiskt konverterar. I praktiken skulle det betyda att de uppdateringar på till exempel Facebook som får flest interaktioner också är de uppdateringar som påverkar flest väljare att byta parti. Valet 2018 tyder på att det inte är så enkelt. Ett tydligt exempel är Medborgerlig Samlings och Alternativ för Sveriges svaga resultat i valet, i förhållande till dessa partiers genomslag i sociala medier. Kvantitativa mått såsom antal interaktioner eller antal följare kan vara, men är inte per definition, samma sak som kommunikativ framgång. Måtten avslöjar inte huruvida en interaktion är positiv eller negativ. Vad gäller politik sker interaktionen, inte minst på Twitter, ofta med väljare som redan bestämt sig för ett parti. Dessutom finns risk att budskap som tilltalar den egna kärnväljargruppen – eller väcker engagemang hos motståndarna – får stor spridning eller uppmärksammas medialt och på så sätt når väljare som inte alls tilltalas av vare sig tonen eller budskapet. Valet 2018 blev, tvärtemot vad många trodde, inget sociala medier-val. Sociala medier bör snarare ses som en av flera viktiga och centrala kommunikationskanaler för ett parti, inte ett eget väsen som är oberoende allt annat. Denna insikt bör påverka hur partiet organiserar sitt kommunikationsarbete samt gör avvägningar vad gäller att avsätta resurser för den digitala valrörelsen kontra annat kommunikationsarbete. En långsiktig strategi och ett helhetsgrepp krävs för digital kommunikation och kampanj, både för att nå ut med budskap och för att skapa dialog med väljare. Detta är även viktigt lokalt och regionalt, där sociala medier kan vara ett utmärkt sätt att nå väljare med lokalt anpassade budskap.

Dörrknackning och väljarsamtal bör fortsatt vara mycket viktiga verktyg i partiets kommunikation. Det finns ingen kommun där Moderaterna gjorde ett bra val utan att

kampanja och möta väljarna, oavsett om det skedde genom dörrknackning eller om man tog kontakt i till exempel det lokala köpcentret. Dörrknackning är givetvis inte den enda formen för samtal och möten med väljarna. Men det är en beprövad, effektiv och flexibel kampanjform som fungerar i stort sett i hela landet. Det är också en av få kampanjformer som ger Moderaterna möjlighet att själva söka upp de väljare man vill nå, enligt den valdistriktsanalys partiet har. Eftervalsanalysgruppen är medveten om att förutsättningarna för dörrknackning skiftar mellan olika kommuner, till exempel beroende på hur bostadsbeståndet ser ut. På mindre orter kan det vara möjligt att träffa en stor del av väljarna enbart genom att vara aktiv i lokalsamhället. Sådan är dock inte situationen på större orter, och då är dörrknackning en mycket effektiv kampanjform. Det visar valresultatet för Moderaterna i en rad kommuner, till exempel Östra Göinge. Dessutom är det trevligt att knacka dörr och bemötandet från de allra flesta väljare är positivt. Moderaterna bör därför utveckla och arbeta vidare med dörrknackning och väljarsamtal även mellan val. Som stöd i dörrknackningen är partiets app, Mappen, ett bra verktyg som bör fortsätta att användas och utvecklas.

Vid planeringen inför valet 2022 bör väljarkårens ökade rörlighet tas i beaktande. Den ökade rörligheten innebär att valrörelsens absoluta slutskede, de sista 7-14 dagarna innan själva valdagen, har stor betydelse för valutgången. Det innebär också att inga segrar eller förluster kan tas ut i förskott. I januari 2018 tydde allt på ett regeringsskifte efter valet och många i partiet överraskades när läget helt ändrades under våren och sommaren (se mer i kapitel 3.). Att förbereda kampanjmoment ända fram till valdagen, både nationellt och lokalt, är viktigt och kommer sannolikt vara än viktigare i kommande val.

Ytterligare en viktig lärdom är att sekvensstänk fungerar i teorin, men inte praktiken. Socialdemokraternas hade en valstrategi (se bilaga C) med tydliga sekvenser; partiet först skulle prata om hårda frågor kring migration samt ordning och reda, för att sedan övergå till mjuka frågor och välfärd i valsapurten. Även Moderaterna och flera andra partier inspirerades av Socialdemokraternas strategi, som på papperet var imponerande. Men i praktiken är det svårt att få politik och en valrörelse att fungera i sekvenser. Om ett parti gör ett utspel som får fäste, kan partiet få prata om det under påföljande veckor, ibland månader eller en hel mandatperiod. Socialdemokraterna hade längre sekvenser på flera månader, och då är förutsättningarna bättre för att strategin ska fungera. Moderaterna centralt planerade dock valsapurten med veckovisa sekvenser. Det fungerar betydligt sämre. Det går inte att en vecka tala om en sakfråga, för att nästa vecka fokusera på en annan. Så kan tidningar och kanske kommersiella aktörer agera, men ett parti eller en opinionsbildande organisation måste redan från början fokusera sin kampanj på en övergripande berättelse och ett antal utvalda sakfrågor.

4.3.2. Långsiktiga organisatoriska medskick

Riksorganisationen behöver ett långsiktigt och strategiskt tänk. Partiets organisation bör ses över i syfte att säkerställa att organisationen motsvarar partiets behov. Alla organisationer – såväl företag som myndigheter – står inför rader av utmaningar och möjligheter när det gäller att forma sitt framtida arbete så effektivt som möjligt. Politiska partier utgör inget undantag. Moderaterna bör ligga i främsta ledet när det gäller att finna former för att bli det moderna parti som medborgarna kan lita på

De årliga verksamhetsplanerna bör kompletteras med fyraåriga verksamhetsplaner som är väl förankrade hos förbunden. Det lägger grunden för att kunna agera proaktivt och

hantera framtida utmaningar. Vidare kan verksamhetsplanerna utgöra ett centralt stöd för personer i beslutsfattande position att styra verksamheten och göra rätt prioriteringar i det dagliga arbetet. Verksamhetsplanerna bör innehålla tydliga, mätbara mål och planerna ska kontinuerligt följas upp för att säkerställa att målen faktiskt uppnås eller är på väg att uppnås.

Parallellt med de rekommenderade förändringarna av den nationella organisationen bör Moderaterna även stärkas på förbunds nivå. De anställda partiombudsmännen har här en viktig roll. Den funktionen bör förstärkas. En starkare regional basorganisation är avgörande för en stark och framgångsrik partiorganisation i landets alla delar.

Partiet behöver också ha en flexibla syn på riksdagsgruppen och riksdagskansliet, det är skillnad på arbete i opposition kontra i regeringsställning.

Vidare måste ett strukturerat arbete bedrivas för att fortsätta förbättra partikulturen. Alla som är aktiva i Moderaterna ska arbeta för Moderaternas bästa. Grupperingar som inte arbetar för partiets bästa ska beivras.

Moderaterna ska vara ett parti där alla känner sig välkomna, oavsett faktorer såsom bakgrund, kön eller ålder. Moderaternas interna värdegrundsinitiativ, M2, startade 2018 och består av både förtroendevalda och anställda runt om i landet, inklusive sidoorganisationer. Det är en viktig del i arbetet för att den interna partikulturen ska bli ännu bättre.

Utbildningsverksamheten för såväl medlemmar som förtroendevalda inom Moderaterna bör ses över och utvecklas, inte minst för att locka fler medlemmar att ta steget till att bli aktiva eller söka förtroendeuppdrag. I detta är särskilt viktigt att ta tillvara de framgångsrika utbildningar som redan finns och sprida dessa koncept vidare i organisationen, till exempel mellan förbund. En översyn bör också ta ställning till vilka utbildningar som är bäst lämpade att erbjudas på förbunds- respektive riksnivå.

I ett längre perspektiv måste partiet ha tålamod med sina företrädare. Det tar tid att bli välkänd, bekväm i sin roll och nå ut till människor på rätt sätt. Ingen blir Gösta Bohman, Carl Bildt eller Fredrik Reinfeldt över en natt. I dagens medieklimat, med sociala medier och nyheter nästan dygnet runt, är det ännu viktigare att Moderaterna har detta tålamod och denna långsiktighet. Moderaterna har sedan 2014 haft tre partiledare, fyra partisekreterare och tre olika ekonomisk-politiska talespersoner. Förändring är bra, men för mycket förändring förvirrar som sagt.

4.3.3. En moderat folkrörelse

Moderaterna behöver utveckla sin organisation – inte bara föranlett av ett nödd och tvungen-perspektiv utifrån minskade partistödsintäkter, utan även se detta som en positiv möjlighet att i grund förändra och revolutionera hur vi arbetar med medlemmar, sympatisörer, regional organisation, finansiering, kampanj och ett brett och effektivt spridande av moderata budskap. Moderaterna bör ha en samlad strategi och syn vad gäller dessa fokusområden.

Ett parti är inte starkare än sina medlemmar, särskilt inte på längre sikt. Moderaterna måste prioritera att bibehålla och öka antalet medlemmar, att få flera aktiva medlemmar och att fler personer bidrar till partiet.

I en tid då de allra flesta partier brottas med vikande medlemsantal, är det också önskvärt att erbjuda bredare vägar till engagemang och aktivism för Moderaterna. Därför bör Moderaterna överväga att införa möjlighet till ett slags registrerat supporterskap – en lösare form av medlemskap med lägre avgift, men utan möjlighet att exempelvis kandidera, delta och rösta i provval och interna omröstningar.

Moderaterna bör arbeta upp strukturer för så kallad gräsrotsfinansiering, det vill säga där många bidragsgivare skänker mindre summor, både som en betydande ny intäktskälla men även som en väg att få fler aktiva och motiverade budbärare av moderata budskap. Där engagemang i enskilda frågor, exempelvis äganderätt, kan kanaliseras och tillvaratas.

Ytterligare en grundläggande fråga för partiets långsiktiga utveckling är dess intäktskällor. Moderaterna har ingen storsponsor som LO. För att öka intäkterna och minska beroendet av statliga medel behöver Moderaterna en uppdaterad policy och strategi för insamling. En sådan strategi bör omfatta flera nivåer. Ett strukturerat arbete krävs för att nå stora sponsorer. En annan möjlighet till insamling är att identifiera specifika sakfrågor och ändamål som kan engagera människor till att donera pengar för opinionsbildning.

Bilaga A: Beskrivning av valkampanjen

I detta kapitel redogörs för Moderaternas valkampanj. Beskrivningen omfattar partiets kommunikation i traditionella och sociala media, samt valkampanjens huvuddelar. Därutöver genomfördes en rad presskonferenser, tal och utspel med konkreta politiska förslag av såväl partiledaren som andra ledande moderata företrädare. Dessa omfattas dock inte av beskrivningen.

A.1. Övergripande strategi och budskap

A.1.1. Prioriterade områden

Den 1 februari presenterade Gunnar Strömmer Moderaternas valstrategi på temat "En hoppfull framtid för Sverige". Strategin innehöll fyra prioriterade politikområden:

- Jobb och ekonomi
- Lag och ordning
- Invandring och integration
- Sjukvård och skola

Valstrategin angav också tre prioriterade grupper från vilka Moderaterna avsåg vinna väljare: Socialdemokraterna, Sverigedemokraterna och gruppen osäkra väljare, även kallad "soffan". Samhällsproblemen var dock Moderaternas huvudmotståndare i valet, inte andra partier.

A.1.2. Lika för alla

Gunnar Strömmer presenterade manéret "Rättigheter, skyldigheter, möjligheter – Lika för alla" på Sverigemötet i Göteborg, den 11-12 maj. Detta utgjorde den värderingsmässiga ramen för Moderaternas valkampanj. Ulf Kristersson höll även ett tal på temat "Lika för alla" på Sverigemötet.

"Lika för alla" syftade till att beskriva Moderaternas idé om en jämlik frihet. Genom egen ansträngning ska det vara möjligt att ta sig hur långt som helst, oavsett bakgrund. Men för att varje individ ska ha denna möjlighet, måste grundläggande principer om rättigheter och skyldigheter gälla lika för alla. Det handlar om att återupprätta samhällskontraktet.

På Sverigemötet distribuerades också en kampanjmanual för "Lika för alla" som bland annat innehöll en kampanjberättelse, instruktioner för utomhuskampanj och en grafisk manual. Denna manual användes som grundplåt vid genomförandet av valkampanjens olika delar (se avsnitt A.2.).

A.1.3. Nu tar vi tag i Sverige

Gunnar Strömmer presenterade spurtkampanjen "Nu tar vi tag i Sverige" den 8 augusti. Detta manér tog avstamp i "Lika för alla", vilket fortsatt utgjorde valkampanjens värderingsmässiga ram och var avsett att användas parallellt med spurtkampanjande. Dock syftade spurtkampanjen till att sätta statsministerfrågan i fokus, och den uttrycker både handlingskraft och hoppfullhet.

På intranätet tillgängliggjordes bland annat en kampanjguide, grafisk manual och flygblad i samband med att "Nu tar vi tag" lanserades.

A.2. Valkampanjens huvuddelar

Den nationella valkampanjen innehöll flera olika delar, varav de huvudsakliga var:

- Samtalskampanj (9 september 2017-9 september 2018)
- Startkampanj (10-21 augusti 2018)
- Förtidsröstningskampanj (21 augusti-2 september 2018)
- 100 timmars-kampanj (5-9 september 2018)

Därutöver genomfördes en mängd lokala kampanjer av förbund och föreningar.

I syfte att förbereda fältorganisationen för valrörelse och kampanj anordnades Valfokus den 2-3 februari i Västerås. Denna valkonferens som vände sig till valledare i alla partiföreningar, förbundsordföranden, partiombudsmän och förbundsanställd valpersonal. Konferensen hade drygt 450 deltagare och programmet innehöll bland annat genomgång av valstrategi, valplan, valkampanjens olika delar, opinion, partiets egna app ("Mappen") samt internkommunikation och press.

Sverigemötet, den 11-12 maj i Göteborg, var också tydligt inriktat mot valet. Mötet hade cirka 2 500 deltagare och var därmed betydligt större än under ett mellanvalsår. Bland annat anordnades ett valkonvent, och majoriteten av de drygt 50 seminarierna hade sina tyngdpunkter på valstrategins fyra prioriterade politikområden eller valkampanjens olika delar.

A.2.1. Samtalskampanj och dörrknackning

Målet för samtalskampanjen var att genomföra 600 000 väljarsamtal genom dörrknackning under ett år: från 9 september 2017 fram till valdagen den 9 september 2018. Delmålen var 100 000 samtal under hösten 2017, 200 000 samtal under våren 2018, 50 000 samtal under sommaren 2018 och 250 000 samtal under valrörelsens sista månad.

Totalt rapporterades cirka 450 000 samtal genom Mappen under kampanjen. Det bör dock nämnas att ett flertal föreningar inte använt Mappen för inrapportering. Från den 1 augusti fram till valdagen registrerades en bra bit över 350 000 samtal, det vill säga över 100 000 fler samtal än uppsatt mål för tidsperioden. Det kan således konstateras att mobiliseringen för dörrknackningskampanjen kom igång sent, men när den väl kom igång hade kampanjen stor kraft och uppslutning.

Samtalskampanjens målgrupp var väljare som var intresserade av Moderaterna och väljare som tidigare har röstat på Moderaterna. Moppins, Moderaternas strategiverktyg

som samlar relevant valstatistik och socioekonomiska data för landets samtliga valdistrikt, uppdaterades under 2017 och användes för att identifiera vilka valdistrikt som skulle prioriteras för dörrknackning. I partiets app, Mappen, och på intranätet fanns tillgång till kampanjplaneringsverktyg för dörrknackning och inrapportering av samtal.

Varje förbund utsåg en ansvarig för dörrknackningskampanjen. Även föreningar uppmanades att utse egna ansvariga. En utbildningsfilm och utbildningspresentation om dörrknackning togs fram, samt kampanjhandledning för dörrknackning och redigerbara flygblad för användning inför och efter dörrknackning. Samtligt material skickades till ombudsmännen och dörrknackningsansvariga samt publicerades på intranätet. Under valrörelsens sista veckor skickades aktuell samtalsstatistik ut till dörrknackningsansvariga dagligen.

För att mobilisera dörrknackare var det viktigt att ledande företrädare och riksdagskandidater också knackade dörr. Därför knackade exempelvis Ulf Kristersson och Carl Bildt gemensamt dörr i Stockholmsområdet 1 september.

A.2.2. Startkampanj

Startkampanjen genomfördes den 10-21 augusti, med tyngdpunkt på helgen den 10-12 augusti. Denna kampanj markerade inledningen av valrörelsens slutfas. Politiskt var syftet att visa vad Moderaterna står för genom att presentera konkreta lösningar och reformer inom de fyra prioriterade politikområdena. Syftet var också att motivera, entusiasmera och engagera Moderaternas valarbetare och slå an tonen inför de sista fyra veckorna fram till valdagen. Partiombudsmännen ansvarade för att organisera kampanjen i respektive länsförbund.

Den första kampanjaktiviteten var den nationella affischeringsstarten den 10 augusti. (Lokala avvikelser affischeringsstart förekom dock.) Under helgen den 10-12 augusti anordnade förbunden egna kampanjupptakter, där även nationella företrädare deltog och en film med Ulf Kristersson spelades inför att användas vid upptakterna. Muf anordnade därutöver en nationell valupptakt i Linköping. Kampanjmaterialet bestod av basmaterialet för Lika för alla-manéret.

A.2.3. Förtidsröstningskampanj

Startkampanjen följdes av förtidsröstningskampanjen som inleddes den 21 augusti, dagen innan förtidsröstningen startade. Kampanjen genomfördes i ljuset av att andelen väljare som förtidsröstare har ökat successivt; i valet 2014 förtidsröstade över 40 procent av de som valde att rösta. Därför bedömdes det vara viktigt att höja tempot i den moderata kampanjen i samband med förtidsröstningens start. Utgångspunkten för kampanjens var att varje dag från och med den 22 augusti är en valdag.

Den första nationella kampanjaktiviteten genomfördes kvällen den 21 augusti och var en dörrknackning med budskapet "Redan imorgon kan du rösta på Moderaterna". Dörrknackningen följdes upp med en morgonkampanj vid resecentrum, busshållplatser och t-banestationer den 30 augusti, och avslutades med så kallad. superknacksöndag den 2 september.

I förtidsröstningskampanjen användes, utöver basmaterialet i Lika för alla-manéret, särskild affischer och foldrar med budskap om förtidsröstning. En särskild profilbild på Facebook med budskapet "Jag har redan röstat på M" lanserades också.

A.2.4. 100-timmarskampanj

100-timmarskampanjen startade den 5 september klockan 16:00 och avslutades vid vallokalernas stängning. Den var Moderaternas sista nationella kampanj i valrörelsen. Väljare som mer eller mindre bestämt sig för att rösta moderat skulle genom kampanjen slutligt fatta beslutet att gå och rösta och rösta på Moderaterna. Väljare som var tveksamma och inte bestämt sig än skulle uppleva att det var enkelt att bestämma sig för Moderaterna. Målet var att vara det mest synliga och tillgängliga partiet under valrörelsens absoluta slutfas.

100-timmarskampanjen omfattade två nationella aktiviteter: dels en morgonkampanj den 6 september vid resecentrum, busshållplatser och t-banestationer, dels en så kallad superknack den 8 september. Därutöver bestämdes kampanjupplägget av respektive länsförbund. Materialet uppmanade tydligt till handling – att gå och rösta – och fick inte användas för 100-timmarskampanjens start. Det inkluderade t-shirts och dekal som skickades ut till förbunden, samt digitala enheter och flygblad (tillgängliga via intranätet)

A.3. Ytterligare kampanjaktiviteter

A.3.1. Townhall-möten

Under 2018, med tyngdpunkt på våren, genomförde Ulf Kristersson, Gunnar Strömmer, Peter Danielsson, Elisabeth Svantesson och andra ledande företrädare från det moderata laget öppna frågekällor, så kallade townhall-möten, om hur Moderaterna ser på Sveriges utveckling och vilka lösningar partiet har på dagens samhällsproblem. Syftet var att bjuda in till en rak och öppen dialog med väljarna. Upplägget var att inleda med korta politiska anföranden utifrån de sakpolitiskt prioriterade områdena i valstrategin, och därefter ägnades en majoritet av tiden åt att svara på frågor från publiken. Mötena genomfördes i Karlstad, Uppsala, Umeå, Göteborg, Lund, Linköping, Stockholm och Växjö. Ett konceptpapper med vägledning för att genomföra liknande aktiviteter på lokal nivå togs fram och skickades ut till ombudsmännen samt fanns tillgängligt på intranätet.

A.3.2. Almedalsveckan

Almedalsveckan inträffade den 1-8 juli. Moderaternas dag inföll allra först, söndagen den 1 juli. Ulf Kristersson höll då ett traditionsenligt tal, i vilket han bland annat lyfte fram ett nytt moderat förslag om att förbjuda deltagande i våldsbejakande organisationer. (Förslaget hade presenterats föregående dag.) Innan talet höll Ulf Kristersson också en pressträff där han presenterade "Rivstart för Sverige", ett program med omedelbara reformer som en ny regering skulle kunna genomföra redan hösten efter valet. Påföljande dag, måndagen den 2 juli, ledde Elisabeth Svantesson Moderaternas ekonomisk-politiska seminarium. Temat var en ny ekonomisk reformagenda, med åtgärder för bättre integration, ökad tillväxt samt ett effektivare nyttjande av digitalisering och ny teknik. Under hela veckan hade Moderaterna också ett eget tält på plats, där ytterligare seminarier och live-sändningar med ledande företrädare genomfördes.

A.3.3. Bussturné

Ulf Kristersson, Elisabeth Svantesson, Gunnar Strömmer och ytterligare ett par ledande företrädare genomförde en bussturné under valrörelsens sista månad, med fokus på torgmöten, kampanj och verksamhetsbesök. På bussen presenterades även ett flertal politiska utspel för medföljande journalister. Bussturnén besökte bland annat. Enköping, Västerås, Kungsbacka, Borås, Vårgårda, Norrköping, Nyköping, Linköping, Vallentuna, Stockholm, Nacka, Halmstad, Helsingborg och Malmö.

A.3.4. Presentation av valmanifest

Moderaternas valmanifest presenterades den 18 augusti av Ulf Kristersson, Elisabeth Svantesson och Gunnar Strömmer. Efter en presskonferens på Blasieholmens partikansli promenerade trion med valmanifestet till valstugan på Sergels torg där de mötte väljare. Moderaterna hade inte presenterat ett eget valmanifest sedan 2002.

A.4. Kommersiell kampanj

Från och med maj 2018 startade Moderaterna sin kommersiella kampanj – både digitalt, i sociala medier, i print och utomhus. Nationella ”spotar” med Ulf Kristersson tillgängliggjordes även för de förbund som ville göra radioreklam lokalt. Den kommersiella kampanjen växlade upp i takt med att valdagen närmade sig.

Spurtkampanjen (”Nu tar vi tag i Sverige”) användes i den nationella kommersiella kampanjen under valrörelsens absoluta slutfas. Nationell utomhusreklam med Ulf Kristersson som tydlig avsändare genomfördes under veckorna 34-36.⁵⁷ Strategisk annonsering i morgon- och kvällstidningar över hela landet skedde under de fyra sista veckorna innan valdagen. I slutet av augusti presenterade Moderaterna också en valfilm med humoristiska ton, i vilken hela familjen Kristersson medverkade. Filmen, som fanns i längre och kortare versioner, visades i sociala medier och på digitala annonsplattformar. Den sändes även som nationell tv-reklam under vecka 35-36.

Annonsering på nationella nyhetssidor och webbsidor skedde löpande från maj till valdagen. Synligheten digitalt ökade dock väsentligt från och med att förtidsröstningen startade den 22 augusti. Riktad annonsering i sociala medier, bland annat på Facebook, Instagram och YouTube, ökade successivt från och med Almedalsveckan.

A.5. Digitala kanaler och sociala medier

Digital kommunikation, framför allt via sociala medier, tillmättes stor betydelse av partierna i valrörelsen 2018. En enkel förklaring är att väljarna tillbringar allt mer tid framför sina skärmar, och politikerna vill naturligtvis befinna sig där väljarna är. Var och en av de olika digitala kanalerna har sin särskilda prägel, och de lämpar sig för olika typer av innehåll och målgrupper. Facebook har till exempel blivit en etablerad kanal för politisk kommunikation och den värderas högt av partierna. Det kan också konstateras att vissa kanaler, vilka tidigare inte använts för politisk kommunikation i någon högre

---

⁵⁷ Valdagen den 9 september inträffade på söndagen vecka 36.

grad, fick växande uppmärksamhet. Instagram är ett sådant exempel.⁵⁸ Så kallade influencers fick utrymme, genom att de producerade och sände egna intervjuer med partiledarna via sina YouTube-kanaler med hundratusentals följare.⁵⁹

Sociala medier och användningen av digitala kanaler har blivit en alltmer integrerad del av både Moderaternas kampanjaktiviteter och ordinarie kommunikationsarbete. I samband med presentation av nya policyförslag och budgetsatsningar i valrörelsen genomfördes i stort sett alltid digitala aktiviteter, till exempel i form av Facebook-inlägg med relevanta budskap. Digitala aktiviteter genomfördes också fristående, såsom livefrågestunder med ledande partiföreträdare.

A.5.1. Digital strategi

Inför valrörelsen tillsatte Moderaterna en särskild digital valledare som fick i uppdrag att utforma och genomföra en digital strategi. Strategin syftade till att stödja och stärka partiaktiva, att mobilisera partisympatisörer och att konvertera osäkra väljare.

För att stödja partiaktiva genomfördes en rad aktiviteter. Till exempel skapades en särskild Facebook-grupp där medlemmar runt om i landet kunde söka information, ställa frågor och dela med sig av tips. Syftet var bland annat att skapa en digital lagkänsla. Vidare anordnades flera utbildningar i bildredigeringsverktyget Canva. Det gav medlemmar möjlighet att med enkla medel skapa och sprida kampanjbilder med lokalt anpassade budskap, i enlighet med den moderata grafiska profilen. Via samma verktyg kunde nya kampanjmanér effektivt rullas ut digitalt. Ett dagligt nyhetsbrev skickades också ut till hundratals medlemmar, vilket innehöll kampanjtips samt topplistor med inlägg och partiföreträdare som varit populära. På så sätt kunde moderater runt om i landet få inspiration till att återanvända framgångsrika budskap. Under valdebatter anordnades särskilda hackathons där partiaktiva samlades för att tillsammans förstärka de moderata budskapen på sociala medier.

Ytterligare en central del av strategin var att mobilisera partisympatisörer. Ett sätt var att identifiera och bygga relationer med influencers som ville sprida moderata budskap. En särskild satsning gjordes också på Ulf Kristerssons Instagram-konto, för att ge partisympatisörerna ett nytt sätt att lära känna Moderaternas partiledare och även för att nå en yngre målgrupp. Bland annat dokumenterades Ulf Kristerssons resa fram till valdagen via så kallade instastories. Centralt för att mobilisera partisympatisörer var också att finna slagkraftiga och delningsvänliga budskap.

För att konvertera osäkra väljare, framför allt de som övervägde att rösta på Sverigedemokraterna, identifierades de sakpolitiska områden där Moderaterna hade budskap som kunde locka denna grupp. Det handlade till exempel om arbetslinjen, migrationspolitik, polisen, försvaret och så kallade frihetsfrågor (såsom gårdsförsäljning). Lokalt uppmanades företrädare att återanvända och anpassa dessa budskap. Ytterligare en insats för att locka osäkra väljare var tonvikten på att skapa digital dialog. Moderata företrädare och partiaktiva uppmanades att svara på frågor och bemöta argument, till exempel i kommentersfälten på Facebook.

---

58 Beata Jungselius, Beata och Marie Grusell, "Instagram – det nya svarta?", i *Snabbtänkt*, red. Lars Nord, Marie Grusell, Niklas Bolin och Kajsa Falasca (DEMICOM, 2018), s. 121.

59 Christina Grandien, "Under the influence: parasociala opinionsledare och valet", i *Snabbtänkt*, red. Lars Nord, Marie Grusell, Niklas Bolin och Kajsa Falasca (DEMICOM, 2018), s. 122.

A.6. Vertikala målgrupper

Moderaterna hade inför valet identifierat åtta vertikala målgrupper: utlandssvenskar, hbtq-personer, motorkultur/bilägare, jakt och sportskytte, företagare, båt- och fritidsliv samt hästsport. Under valrörelsen genomfördes löpande riktad digital annonsering mot dessa målgrupper, annonsering i nischmedier samt särskilda opinionstexter på medborgaren.se. På intranätet fanns material för samtalskampanj tillgänglig och riktade digitala enheter för spridning.

A.6.1. Direktutskick till utlandssvenskar och digital valstuga

Det finns cirka 600 000 utlandssvenskar. Exakt statistik över hur röstningsmönstren ser ut i denna grupp saknas, då väljarna räknas in i den valkrets där de senast var folkbokförda i Sverige. Tidigare undersökningar har dock indikerat att Moderaterna har en stor potentiell väljargrupp bland utlandssvenskarna. Mot denna bakgrund genomfördes ett direktutskick till samtliga utlandssvenskar i röstlängden, cirka 155 000 personer. Från och med den 26 juli var det möjligt att brevrösta, och därför skedde utskicket i början av juli. Utskicket hade formen av ett brev från Ulf Kristersson med moderata valsedlar och valinformation.

Under juli upprättades en digital valstuga på Moderaternas hemsida i syfte att förse väljare med valsedlar och röstningsmaterial. Utlandssvenskar kunde därmed göra gratis beställningar av namnvalsedlar samt brevröstningsatser. Denna tjänst fungerade som ett komplement till utlandsbrevet och var en viktig kanal för de svenskar som inte hade nåtts av Valmyndighetens eller Moderaternas utskick.

A.6.2. Direktutskick till seniorer

Moderaterna gick till val på sänkt skatt för pensionärer och att ta bort skatteklyften mellan lön och pension, vilket Ulf Kristersson presenterade i sitt sommartal i Strängnäs den 9 juni. Ett direktutskick gjordes därför för att kommunicera dessa reformer till målgruppen seniorer. Direktutskicket, i form av ett brev från Ulf Kristersson, gjordes i mitten av augusti till ett urval av äldre väljare på 20 strategiskt utvalda orter. Totalt gjordes utskicket till drygt 300 000 hushåll.

A.7. Övriga centrala aktiviteter

Under valåret presenterade allianspartiledarna de fem olika delarna av Alliansens gemensamma reformagenda på fyra pressträffar och genom en artikel som publicerades på DN Debatt. Dessa utspel korresponderade med de fem områdena i Alliansens gemensamma reformagenda:

- Fler jobb, stärkt integration och goda villkor för Sveriges företag
- Ett tryggare Sverige
- En hälso- och sjukvård som finns där när den behövs
- En skola där kunskap är i fokus
- Klimat- och miljöpolitik som gör skillnad på riktigt

Därutöver höll allianspartiledarna en pressträff med förslag för att stärka Sveriges civila beredskap, ett ämne som blivit högaktuellt i och med de omfattande skogsbränder och den svåra torka som drabbade landet under sommaren.

Bilaga B: Sidoorganisationernas valrörelser

Moderaternas sidoorganisationer och nätverk har under valåret erhållit medel för att bedriva egna, parallella kampanjer med fokus på sina respektive målgrupper och intresseområden.

B.1. Moderata Ungdomsförbundet

Moderata Ungdomsförbundet (Muf) hade som mål med sin verksamhet att bli största parti i målgruppen unga väljare, 18-30 år, och att bidra till bildandet av en borgerlig regering. I början av mars genomfördes en valplaneringshelg där förbundsstyrelsen och samtliga distriktsordföranden deltog, och då fastställdes även Muf:s valplan.

Den traditionella valkampanjen hade de övergripande parollerna "Moderat såklart!" och #teamulf. På dessa teman producerades en bred palett av tryckt material med politiska budskap, vilket distribuerades kostnadsfritt till alla distrikt. Särskilt material togs fram till Moderata Studenter (MST) och Moderat Skolungdom (MSU). Muf producerade också en vallåt med titeln "Moderat såklart!". Som komplement till det tryckta materialet fanns ett urval av profilprodukter, till exempel i form av kampanjtröjor, i syfte att stärka känslan av gemenskap och sammanhållning såväl internt som externt. Ytterligare populära profilprodukter var #teamulf-tröjan och #teamulf-energidrycken.

Muf prioriterade även digital kommunikation i valrörelsen. En helt ny tjänst med fokus på sociala medier inrättades därför i januari 2017. Därefter skedde förstärkning med ytterligare tjänster. Facebook var MUF:s huvudsakliga kanal, och förbundets annonsering i sociala medier hade mycket stor räckvidd under månaden innan valdagen.

Muf:s i särklass största händelse under mandatperioden var den valupptakt som arrangerades 11 augusti i Linköping. Över 800 medlemmar deltog. Valupptakten gästades av bland andra Ulf Kristersson. Valupptakten fyllde två syften inför valrörelsens slutskede: dels att ingjuta energi och tillförsikt i organisationen och alla medlemmar, dels att ge deltagarna en genomgång av förbundets och partiets valbudskap.

Muf lade även tonvikt vid att anordna utbildningar för sina medlemmar. I mitten av april genomfördes det återkommande projektet Ambassadör, då ett hundratal medlemmar deltog i workshops på tre olika teman (politiska sakfrågor, valrörelse- och personvalskampanj samt ledarskap) och fick möta företrädare från kommun, landsting och riksdag. Syftet var att främja dialog och erfarenhetsutbyte. Vidare anordnades Moderator, ett projekt som även genomförts tidigare valår. Denna utbildning hade cirka 250 deltagare från hela landet och riktade sig till medlemmar som skulle ha en aktiv roll i valrörelsen som representanter i skoldebatter, klasspresentationer och väljarsamtal. Syftet var att rusta en bred bas av medlemmar att kommunicera moderat politik i olika sammanhang. Utöver dessa utbildningsinsatser utarbetade riksförbundet en debatthandledning som trycktes och distribuerades till distrikten.

B.2. Moderatkvinnorna

Moderatkvinnornas (MQ) främsta ingång i valarbetet var att nå ut till kvinnor både i och utanför partiet. Denna grupp utgör hälften av väljarkåren, och arbetet för ett jämställt samhälle, grundar sig i tron på individens frihet.

MQ hade som mål att vara relevanta i politiska frågor som utgår från arbetet i förbundets fem interna arbetsgrupper: (1) vård och omsorg; (2) integration och jämställdhet; (3) familjefrid; (4) krisberedskap och civilförsvaret; och (5) landsbygd, jakt och miljö. Dessa arbetsgrupper bedrev egna valkampanjer med bland annat studiebesök, dörrknackning och seminarier.

Störst fokus lades dock på vård- och omsorgsfrågorna, eftersom flera olika undersökningar visade att detta var den viktigaste frågan för kvinnliga väljare. Målet var att belysa behovet av förändring i vården ur ett jämställdhetsperspektiv. MQ var även aktiva i debatten om valfrihet i välfärden och hur det påverkar kvinnliga företagare och anställda. Mot denna bakgrund valdes också vård och omsorg som tema för den årliga MQ-dagen – en nationell kampanjdag som omfattade bland annat synlighets- och samtalskampanjer, cirkulärartiklar och filmer producerade för sociala medier.

Ytterligare en viktig del av MQ:s valrörelse var att lyfta och bistå de kvinnliga lokalpolitiker som är aktiva runt om i hela Sverige, framför allt genom att säkerställa att dessa partiföreträdare har tillgång till information och relevanta förslag som besvarar väljarnas frågor.

B.3. Moderata Seniorer

Moderata Seniorer (MSS) inledde valåret med att seniorrådet genomfördes den 21-22 april. Då behandlades bland annat valplanering och valstrategi. Ett arbete med att sammanställa en seniorpolitisk plattform inför Sverigemötet hade då också inletts, i samarbete med riksorganisationen. Arbetet mynnade ut i en så kallad seniorbroschyr. Den första upplagan om 3000 exemplar distribuerades i huvudsak till seniorföreningarna, på Sverigemötet, samt under Moderaternas dag i Almedalen. Därefter trycktes en något reviderad upplaga i ytterligare 3 000 exemplar. Givet seniorbroschyrens omfattning togs även en kortare folder fram, vilken främst distribuerades digitalt.

MSS genomförde aktiviteter såsom deltagande på seniormässor i Göteborg, Ronneby, Hudiksvall och Stockholm. Vid Sverigemötet hade MSS en monter, samt en bod under Moderaternas dag i Almedalen. Cirkulärartiklar undertecknade av ordförande Margareta Pålsson resulterade i ett tiotal pressklipp.

Under valrörelsen låg fokus i sociala medier uteslutande på Facebook. Antalet följare på Facebook-sidan mångdubblades under valåret. Under våren och sommaren publicerades inlägg efter behov för att slutet av juli öka frekvensen genom bland annat publicering av budskap och vallöften i en "valkalender". Inläggen omfattade också presentationer av ledamöterna i styrelsen och de frågor som de särskilt avsåg att driva. En kortare valfilm med Ulf Kristersson togs också fram, vilken särskilt riktades till landets seniorer och blev populär på Facebook.

En del av valrörelsearbetet ägnades också åt löpande kommunikation med seniorer som önskade få svar på frågor kring valet, Moderaternas politik, nätverkets aktiviteter, samt möjligheten att engagera sig. I flera fall utgjorde seniorerna en central kraft under valrörelsen vad gäller bemanning av bodar, kampanjer och annat stöd.

B.4. Öppna Moderater

Öppna Moderater fokuserade sin valkampanj på Pride-festivaler över hela Sverige. Förbundets Pride-turné, vilken omfattade ett femtiotal stopp, inleddes den 5 maj och avrundades helgen före valet. Viktigast var att tillse att Öppna Moderater tillsammans med andra delar av Moderaterna hade en god närvaro på festivalerna. Strävan var att genomföra såväl paraddeltagande och kampanjer som andra aktiviteter för medlemmar och sympatisörer. Öppna Moderater arrangerade och deltog även i debatter och seminarier. Lokala Pride-festivaler har därutöver varit ett bra tillfälle att nå ut i media med Moderaternas hbtq-politiska budskap.

För framtagande och produktion av valkampanjen inledde Öppna Moderater ett samarbete med Valvinnarverkstan. Ett antal workshops genomfördes med såväl representanter för hela förbundet som i mindre format i förbundsstyrelsen. Kampanjens övergripande tema blev "Kom ut i ett hoppfullt Sverige".

Detta arbete resulterade i en grafisk profil för valkampanjen, layout till valfolder, design av årets Pride t-shirts samt enheter till sociala medier och tryckta medier för Öppna Moderaters räkning. Valfoldern distribuerades till samtliga länsförbund för vidare distribution till valstugor. Folder och annat material fanns också tillgängligt för alla att beställa via partiets webbshop. Material distribuerades därutöver via resor till Pride-festivaler, då material lämnades hos Moderaterna lokalt.

B.5. Moderata Företagarrådet

Företagarrådet har som syfte att förena moderater och lokala företagare i arbetet för ett bättre företagsklimat. Runt om i landet finns över 100 lokala råd.

Under valrörelsen hade Företagarrådet som mål att få fler företagare att rösta på Moderaterna, att stärka Moderaternas förtroende i företagarfrågor, att sätta bilden av Moderaterna som ett företagarvänligt parti, att fler överlag ska tycka att företagares villkor är viktiga och, slutligen, att arbeta för ett bättre företagsklimat i Sveriges kommuner.

Utöver de lokala verksamheterna genomförde Företagarrådet ett antal nationella aktiviteter. I juni anordnades en nationell företagsbesöksvecka som resulterade i 210 genomförda besök. Vissa lokala råd valde att även ringa till företagare i närområdet, och cirka 300 samtal genomfördes då. Under Sverigemötet anordnade Företagarrådet ett seminarium och en träff med länsansvariga i syfte att mobilisera de lokala råden. Företagarrådet anordnade även ett seminarium under Moderaternas dag i Almedalen på temat "Bekämpa brott mot företagare".

En tydlig strategi vilka sakområden som skulle kommuniceras ut i Företagarrådets kanaler utarbetades under våren med stöd av riksorganisationens kommunikationsavdelning. Företagarrådets Facebook-sida och Instagramkonto har varit de mesta aktiva kanalerna, i enlighet med den prioriteringsordning som då också beslutades. Det mest framgångsrika inlägget nådde närmare 40 000 personer på Facebook.

B.6. Moderater i utlandet

Moderater i utlandet (MiU) inledde sitt valarbete under våren med att ta fram en politisk plattform, med fokus på frågor som särskilt berörde utlandssvenskarna. Exempel på sådana frågor var SINK-skatten, exitskatten och International Baccalaureate-utbildningen. Detta arbete resulterade i ett underlag som publicerades på Moderaternas hemsida, och en sammanfattning togs fram för föreningarna i utlandet.

Kommunikation till föreningarna skedde löpande och efter behov, men vid ett par tillfällen skickades också ett särskilt nyhetsbrev ut. För att stötta utlandsföreningarna har ett också antal besök gjorts, främst av MiU:s ordförande, till New York, Washington D.C., Solkusten, Berlin och Oslo. Föreningen på Solkusten etablerades under 2018, och etablering av ytterligare nya föreningar har påbörjats i Amsterdam, Huay Yuang och Houston.

Under valrörelsen låg MiU:s fokus i sociala medier uteslutande på Facebook. Under våren skapades flera nya Facebook-sidor. Det gällde inte bara sidor där det redan fanns etablerad närvaro på plats, utan även sidor kopplade till städer/länder med stor svensk närvaro för att skapa grogrund för kommande nätverk. På MiU:s huvudsida syftade inläggen i huvudsak till att informera om och få inspel på Moderaternas politik för svenskar i utlandet, förse väljare med allmän röstningsinformation samt informera om kommande besök och aktiviteter. Ett par av de mer populära inläggen utgjordes av videohälsningar från Ulf Kristersson (nationaldagshälsning och en kortare valfilm).

MiU har annonserat aktivt hos intresseorganisationer och medier som riktar sig särskilt till svenskar boende i utlandet. MiU har även bistått dessa medier med information om Moderaternas politik.

Bilaga C: Analys av övriga partiers valresultat

Moderaternas eftervalsanalys fokuserar av naturliga skäl på just Moderaterna. Val är dock per definition ett nollsummespel där någon förlorar på att någon annan vinner röster. Övriga partiers valresultat och agerande under mandatperioden är därmed intressant för att bättre förstå Moderaternas resultat. Därför analyseras kortfattat övriga partier i denna bilaga. Analysen går inte på djupet i valresultatet, utan syftar till att lyfta fram det som är mest relevant ur Moderaternas perspektiv samt för svensk politik i största allmänhet. Mot den bakgrunden ägnas inte alla partier lika mycket utrymme.

Parti	Andel röster	Antal mandat
Moderaterna	19,8 %	70
Socialdemokraterna	28,3 %	100
Sverigedemokraterna	17,5 %	62
Centerpartiet	8,6 %	31
Vänsterpartiet	8,0 %	28
Kristdemokraterna	6,3 %	22
Liberalerna	5,5 %	20
Miljöpartiet	4,4 %	16
Feministiskt initiativ	0,5 %	-
Övriga anmälda partier	1,1 %	-

C.1. Socialdemokraterna

Socialdemokraternas valresultat (28,3 procent) kan å en sida beskrivas som en katastrof: partiet tappade nästan tre procentenheter och gjorde sitt sämsta val sedan den allmänna och lika rösträttens infördes. Å andra sidan kan valresultatet beskrivas som en framgång: en knapp månad innan valet hade partiet i många mätningar ett väljarstöd på under 25 procent, men tack vare en stark spurt blev de rödgröna ett mandat större än Alliansen och regeringsbildningen föll ut till Stefan Löfvens favör.

Förutom sommarens låga opinionssiffror talade två faktorer emot Socialdemokraterna inför valet. Dels saknade partiet ett starkt vallokotiv, dels var förtroendet för den socialdemokratiska politiken lågt bland väljarna.

Under huvuddelen av mandatperioden 2014-2018 var svenskarna missnöjda med sin regering.⁶⁰ I vallokalsundersökningen 2018 angav endast 20 procent av Socialdemokraternas väljare att partiledaren var mycket betydelsefull för valet av parti. Det är en lägre andel än i valet 2014 och lägre än för övriga partiledare, förutom Jan Björklund och Miljöpartiets språkrör. Stefan Löfvens mediala framträdanden under valrörelsen var också objektivt svaga. Dock tycker få väljare generellt sett illa om Stefan

⁶⁰ <https://www.di.se/nyheter/fortroendet-for-regeringen-lagsta-pa-tva-ar/>

Löfven. Många anser att Stefan Löfven varit åtminstone godkänd som statsminister. Det är därmed fel att beskriva Stefan Löfven som ett sänke för Socialdemokraterna – en mer korrekt beskrivning är att han inte är något vallokotiv.

Därtill har förtroendet för Socialdemokraternas sakpolitik svajat rejält under mandatperioden. I sjukvårdsfrågan har förtroendet nästan halverats.⁶¹ I skolfrågan var förtroendet i nivå med Liberalernas – ett parti som är en femtedel så stort som Socialdemokraterna. Trots högkonjunktur ledde Moderaterna frågan om att sköta Sveriges ekonomi ända in till valdagen. På valdagen ansåg också väljarna att Moderaterna var bästa parti i frågan om lag och ordning. Gällande invandring och integration lyckades Socialdemokraterna inte matcha Sverigedemokraterna. Tvärtom splittrades Socialdemokraterna i dessa frågor under senvåren 2018, en utifrån sett märklig period då partiet först drev igenom ensamkommandebeslutet för att sedan presentera riktlinjerna för en skärpt migrationspolitik.⁶² Totalt sett fanns det inför valet inte en enda sakfråga där Socialdemokraterna hade högre förtroende än väljarstöd – för Moderaterna var det tvärtom.⁶³ En valdebatt med ökad fokus på politiskt innehåll borde därmed inte gynna Socialdemokraterna.

Hur lyckades Socialdemokraterna ändå göra en så stark spurt?

En förklaring är att Socialdemokraterna har en relativt stor kärnväljarbas. För dessa väljare är inte enskilda sakfrågor viktigast. Över en femtedel av Sveriges väljare anger att de är "socialdemokrater" när de beskriver sin ideologi; identifikationen med partiet är fortfarande stark. Merparten av denna grupp är äldre, många över 65 år. Det har i stort sett alltid röstat på Socialdemokraterna, och det krävs något som gör dem rejält missnöjda för att partibyte ska bli aktuellt.

Socialdemokraternas trogna men åldrande väljarbas utgör dock ett långsiktigt problem för partiet. Enligt Valu 2018 var Socialdemokraternas väljarstöd i gruppen 18-21 år bara 22 procent. Det går att jämföra med gruppen 65 år och äldre, där partiets väljarstöd är hela 35 procent. I gruppen 75 år och äldre röstar nära hälften av väljarna på Socialdemokraterna, enligt SCB:s partisympatimätning. Bland yngre väljare är vaneröstandet inte alls lika utbrett. Socialdemokraterna är inte det självklara valet för den som är ung, vänster och progressiv i dag, särskilt inte för många mer identitetspolitiskt orienterade 90-talister.

Den demografiska utvecklingen innebär också att det gamla arbetarpartiet numera har störst stöd i väljargrupper som inte arbetar. Majoriteten av de väljare som definierar sig som arbetare röstar på Moderaterna eller något annat borgerligt parti, alternativt på Sverigedemokraterna. Även bland tjänstemän är Socialdemokraterna i minoritet och på kraftig tillbakagång.

Ett demografiskt undantag för Socialdemokraternas problem är invandrare som kommit till Sverige de senaste decennierna. Enligt Valu är partiet överlägset störst bland utomeuropeiskt födda, med ett väljarstöd på hela 47 procent. Detta märks också tydligt om man studerar enskilda valkretsar. I till exempel Rinkeby, utanför Stockholm, fick

---

61 DN/Ipsos, sakfrågeägarskap i politiken, 25 juni 2018.

62 <https://www.di.se/nyheter/stark-intern-kritik-mot-socialdemokraternas-migrationspolitik/>

63 Detta förhållande höll i sig ända till valdagen, enligt Valu var det endast en fråga där förtroendet för Socialdemokraterna var högre än deras väljarstöd och det var det något fluffiga alternativet "den sociala välfärden". Moderaterna hade fem sådana frågor: skatter, sysselsättning, svenska ekonomin, din egen ekonomi, lag och ordning.

Socialdemokraterna nästan 80 procent i riksdagsvalet. Det är en olycklig utveckling som Moderaterna och andra partier också har ett ansvar för att vända.

På lång sikt utgör den åldrande och splittrade väljarbasen ett stort bekymmer för Socialdemokraterna. Progressiva storstadsväljare drar åt Vänsterpartiet och Miljöpartiet, medan mer konservativa socialdemokratiska väljare drar åt Sverigedemokraterna. Men i en tid med rörliga väljare och hård konkurrens mellan partierna visade Socialdemokraterna i valet 2018 att de har kraft att mobilisera sin bas – en bas som fortfarande är tillräckligt stor för att göra Socialdemokraterna till Sveriges största parti.

Det ska inte stickas under stol med att Socialdemokraterna bedrev en mycket effektiv valkampanj, kanske en av de mest effektiva vi sett på länge. Och även en av de smutsigare. Partiet inledde tidigt, i princip efter nyår, med ett pärlband av förslag och positionsflyttningar. Under våren och försommaren skedde några blindskär, framför allt i migrationsfrågan. Opinionssiffrorna dalade och partiet verkade vara i gungning. Som beskrivs utförligt i avsnitt 3.6. gynnades Sverigedemokraterna, och inte Moderaterna, av detta. När Sverigedemokraterna växte ökade också trovärdigheten i den brunmålningskampanj som Socialdemokraterna och arbetarrörelsen riktat mot Moderaterna. ”Fatta ditt beslut. Axla ditt ansvar. Välj att stå på rätt sida av historien!”⁶⁴ som Stefan Löfven uttryckte det i Almedalen.

Efter sommaren riktades S-kampanjen allt mer mot Centerpartiets och Liberalernas potentiella väljare, bland annat genom riktade annonser på Facebook. Socialdemokraterna köpte exempelvis annonser som innebar att personer som tidigare intresserat sig för Centerpartiet och Liberalerna fick filmer med budskapet ”Kan du vara säker på att Alliansen inte ger SD inflytande för att sitta i regering?” i sitt Facebook-flöde.⁶⁵ Det är tydligt att detta budskap gynnade Socialdemokraterna i valspurten, särskilt i storstäderna – den så kallade ”Fredrik Strage-effekten”.⁶⁶

Parallellt med brunmålningen växlade Socialdemokraterna upp tempot i valspurten genom utspel i klassiska välfärdsfrågor, såsom familjeveckan, och den negativa kampanjen mot Moderaterna fortsatte. Hela arbetarrörelsen deltog i detta. Mot utvalda väljargrupper spreds flygblad och annonser om hur Moderaterna skulle sänka invandrades löner, chockhöja hyrorna och göra andra försämringar tillsammans med Sverigedemokraterna.⁶⁷ Ett av valrörelsens lågvattenmärken var när socialdemokratiska företrädare runt om i landet spred desinformation om Moderaternas politik på arabiska och somaliska, bland annat med påståenden om att Moderaterna ville anklaga muslimska föräldrar för brott så att deras barn skulle omhändertas av myndigheter.⁶⁸ Mot detta övertramp markerade den socialdemokratiska partiledningen mycket svagt.⁶⁹ Sannolikt påverkade inte smutskastningskampanjerna, där bland annat Socialdemokraternas partisekretaren Lena Rådström Baastad var avsändare för ett brev⁷⁰ som innehöll rena lögner, särskilt många väljare som övervägde att rösta på Moderaterna. Snarare mobiliserade det Socialdemokraternas bas och demoraliserade

64 <https://www.socialdemokraterna.se/aktuellt/2018/stefan-lofvens-tal-i-almedalen-2018/>

65 <https://www.expressen.se/nyheter/val-2018/s-dolda-facebookannonser-for-att-smutskasta-loof/>

66 I en krönika med titeln ”Som gammalt högerspöke tar det emot att rösta på sossarna”, publicerad den 6 september 2018 i Dagens Nyheter, deklarerade Fredrik Strage att han avsåg rösta på Socialdemokraterna, trots att han egentligen gillar ”liberalism och kapitalism”. Strage ansåg att Socialdemokraterna var enda garanten för att Sverigedemokraterna skulle uteslutas från politiskt inflytande.

67 <https://www.dn.se/ledare/signerat/erik-helmerson-hoj-nivan-lena-radstrom-baastad/>

68 <https://medborgaren.se/socialdemokraterna-har-blivit-mindre-anstandiga/>

69 <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=4916&artikel=7032455>

70 <https://www.dn.se/ledare/signerat/erik-helmerson-hoj-nivan-lena-radstrom-baastad/>

aktiva i den moderata kampanjen. Möjligen var det just detta syfte Socialdemokraterna ville uppnå. Smutskastningen bidrog kanske även på marginalen också till att försämra Moderaternas varumärke, vilket i sin tur hade ett egenvärde för Socialdemokraterna då de ville sätta press på Liberalerna och inte minst Centerpartiet i regeringsfrågan.

Det tycks inte finnas några väljarflöden mellan Moderaterna och Socialdemokraterna i valspurten 2018. Däremot finns bevis för att Socialdemokraterna lyckades vinna väljare från Centerpartiet i bland annat Stockholmsregionen de sista veckorna, sannolikt just med regeringsfrågan och Sverigedemokraterna som argument. Ohederligt, men tekniskt sett skickligt hanterat av Socialdemokraternas valledning.

Moderaterna har mycket att lära av Socialdemokraternas valrörelse. Den präglades av planering och disciplin vad gäller utspel, kampanjer och budskap. Detta saknade Moderaterna till viss del, bland annat eftersom planeringen hamnat på efterkälke till följd av partiledarbytet mindre än ett år innan valet. Inför nästa val måste Moderaterna vara lika väl förberedda som Socialdemokraterna. Moderaterna måste också bli bättre på att hantera Socialdemokraternas smutskastning, istället för att förvånas över den. Kanske allra viktigast är dock att Socialdemokraternas förmåga att misstänkliggöra Moderaternas regeringsalternativ aldrig får underskattas. Innan Alliansen kom till, beskrevs en borgerlig regering ofta i termer av systemskifte och statskupp. Numera handlar allt om Sverigedemokraterna. Socialdemokraterna kommer inte att släppa denna linje, även om det på lång sikt inte går att bibehålla positionen som Sveriges största parti enkom genom att vara emot ett annat parti. Särskilt inte i en tid då Socialdemokraternas väljarbas drar åt olika håll.

C.2. Sverigedemokraterna

Som nämns i kapitel 3 pekade mycket under mandatperioden 2014-2018 på att Sverigedemokraterna skulle göra ett succéval. Sammanfattningsvis blev Decemberöverenskommelsen, flyktingkrisen och ensamkommandebeslutet bränsle för kraftfull kritik mot både de borgerliga partierna och socialdemokratin. Jimmie Åkessons förtroende stärktes kraftigt under mandatperioden. Likaså stärktes väljarnas förtroende för Sverigedemokraterna i flera sakfrågor utöver migration, bland annat sjukvård. I opinionsmätningarna såg Sverigedemokraterna ut att nå ett stöd över 20 procent, och Sverigedemokraternas egen målsättning var att bli Sveriges största parti.⁷¹

Sedan kom valnatten. Förväntningarna var enligt uppgifter skyhöga, men de infriades inte. Resultatet på 17,5 procent innebar en ökning på nästan fem procentenheter och var utan tvekan en framgång. Samtidigt var det under 20 procent, långt ifrån Socialdemokraterna och lägre än Moderaterna. Sverigedemokraternas position i svensk politik var efter valet i stort sett oförändrad.

Det går inte att konstatera annat än att Sverigedemokraterna gjorde en stark mandatperiod, men en svag valrörelse. Partiet tappade två till tre procentenheter från Almedalen fram till valdagen. Jimmie Åkesson gjorde svaga debattinsatser, enligt de offentligt publicerade tittarmätningarna. I intervjuer hade han bitvis svårt att svara på frågor om partiets sakpolitik, till exempel hänvisade han till kansliets ”räknenissar” i

71 <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/9md42q/sd-siktat-pa-att-bli-storst>

SVT:s partiledarutfrågning. Självklart var Jimmie Åkesson ett dragplåster för sitt parti, vilket Valu också visar, men han presterade inte på topp.

Sverigedemokraternas valkampanj i övrigt innehöll en rad inslag som utifrån tycks besynnerliga, särskilt kritiken mot EU-medlemskapet och förespråkandet av "Swexit" samt diskussionen om att sänka abortgränsen. Moderaternas undersökningar visar att EU-kritiken var en av de frågor som fick väljare som vägde mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna att tveka inför det senare alternativet. Att lyfta frågan om abortgränsen ter sig också vara en tveksam bedömning, eftersom ett av de främsta hindren för Sverigedemokraternas framfart är partiets låga stöd bland kvinnor (13 procent) jämfört med stödet bland män (23 procent). Därtill intog Sverigedemokraterna en nonchalant attityd till en av valets stora frågor, klimatet.⁷² Attackerna och bråket med media, till exempel P3, mobiliserade säkert de egna leden, men framstod knappast som seriöst för väljare som istället övervägde Moderaterna och Socialdemokraterna. Totalt sett framstår Sverigedemokraternas valrörelse som präglad av lätt hybris. Istället för att anstränga sig för att övertyga väljare längre ifrån partiet hade man ett tonläge som främst tilltalade de redan övertygade.

Att döma av Sverigedemokraternas agerande efter valet, förutom Mattias Karlssons famösa Facebook-uppdatering om att "segra eller dö", har partiet lärt sig en läxa. Beslutet att inte kampanja på ett budskap om "Swexit" i valet till Europaparlamentet 2019 bör ses i det ljuset. Så även Jimmie Åkessons betoning kring att Sverigedemokraterna är ett konservativt och inte ett nationalistiskt parti. Sverigedemokraternas kärnväljare ser sig själva som nationalistiska, men de väljare som vunnits de senaste åren är framför allt konservativa, eller i vissa fall liberaler och socialdemokrater.

C.3. Centerpartiet

Centerpartiet (8,6 procent) gjorde sitt bästa val sedan 1988, och det innebar en vändpunkt för ett parti som tappat i varje val sedan 2006. Att vara ett landsbygdsparti i en era av urbanisering och strukturomvandling är inte enkelt. För alla partier som har svårt att finna sin roll i ett nytt landskap, är Centerpartiet under Annie Lööfs ledning ett ypperligt exempel på att det går att vända utvecklingen. Centerpartiet har lyckats behålla sitt DNA och samtidigt locka en ny grupp väljare i storstäderna. Det är det enda borgerliga partiet som har fler kvinnliga väljare än manliga, och likt Moderaterna har Centerpartiet ett starkare väljarstöd bland yngre än äldre.

Utmaningen framgent är att behålla dessa olika väljargrupper. Det visar inte minst den tydliga spridning som finns bland Centerpartiets väljare efter valet 2018. Till skillnad från övriga borgerliga partier identifierar sig en majoritet av Centerpartiets väljare inte som höger. Sett till enskilda sakfrågor är förtroendet för Centerpartiet inte heller särskilt högt, förutom vad gäller miljö och klimat samt företagande. Delar av framgången handlar om det starka förtroendet för Annie Lööf. Enligt både mätningar och fokusgrupper har många väljare tilltalats av hennes och partiets tydlighet. Under mandatperioden 2014-2018 bytte många andra partier positioner i centrala frågor, särskilt migrationspolitiken, och även om Centerpartiet också utvecklade sin politik behöll man mycket av sin retorik. Om Folkpartiet en gång i tiden var borgerlighetens "sociala samvete", antog Centerpartiet istället denna roll under mandatperioden. I dag handlar dock frågan

⁷² <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7018131>

inte om svensk välfärd och äldreomsorg som under Bengt Westerbergs dagar, utan om invandring, öppenhet och avstånd till Sverigedemokraterna.

I efterhand kan Centerpartiets position kännas självklar, men för dem som var med även under mandatperioden 2010-2014 är den inte lika uppenbar. Partiets framgångar under Annie Lööf, som egentligen började i och med den starka återhämtningen i valrörelsen 2014, byggde på motstånd mot Socialdemokraterna och en mer ekonomiskt liberal röst inom Alliansen. En ventil för de väljare som var besvikna på Nya Moderaternas ekonomiska återhållsamhet och ville se ännu lägre skatter och fler avregleringar av arbetsmarknaden. Även under första delen av mandatperioden 2014-2018 var det denna position som utmärkte Centerpartiet. Moderaterna försvagades av Decemberöverenskommelsen och tappade kraft i sin regeringskritik. Centerpartiet belastades inte på samma sätt, mycket på grund av att deras väljare inte var lika kritiska till överenskommelsen, och blev för många väljare den starka oppositionsrösten. Detta märks tydligt om man studerar de väljare som bytt från Moderaterna till Centerpartiet under mandatperioden. Vissa gjorde det på grund av förtroendet för Annie Lööf, medan andra gjorde det på grund av den mer öppna liberala profilen. Men som redovisats i kapitel 2 var även motståndet mot Socialdemokraterna och den tydlig liberala ekonomiska politiken även ett skäl.

Politik är komplext. Om enbart frågan om Sverigedemokraterna är viktig, kan man lika gärna rösta på Vänsterpartiet. Centerpartiets position i svensk politik är mycket mer än så. Detta missade partiet mot slutet av valrörelsen. Under mandatperioden pekade mycket på att Centerpartiet kunde få över tio procent av rösterna i valet 2018. För att nå dit var partiet dock tvunget att väljare från andra borgerliga partier. Nettoflödet från Moderaterna var också ett av de största på valdagen, men för dessa väljare var de klassiska liberala ekonomiska frågorna viktiga – och så klart viljan att få till ett regeringsskifte. Istället för sakfrågor och Centerpartiets politik blev fokus i mångt och mycket Annie Lööf som person och kampen mot populism. Detta fångas i valkampanjens slogan: "Framåt!" Centerpartiet bidrog på detta sätt till det övergripande narrativ om ett "värderingsval" som ytterst gynnade Socialdemokraterna. Som noterats tidigare fanns ett flöde från Centerpartiet till just Socialdemokraterna på grund av regeringsfrågan. Som kontrast kan här Kristdemokraterna lyftas fram, som hade en valrörelse helt och hållet fokuserad på sakfrågor och att byta regering; Kristdemokraterna nära nog fördubblades i valsporten, medan Centerpartiet backade.

Ytterst blev valet 2018 ändå en framgång för Centerpartiet, som har en stark position att bygga på inför framtiden. Den stora frågan inför kommande mandatperiod är hur Centerpartiet ska behålla och utveckla sin position efter Januariöverenskommelsen. Att vara en stark och trovärdig oppositionsröst kommer att bli en mycket svår utmaning, för att inte säga omöjligt, i ett läge där man utgör stödparti till den rödgröna regeringen.

C.4. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet ökade 2,3 procentenheter i valet – nästan lika mycket som Centerpartiet – och gjorde sitt bästa val sedan 2002 med ett resultat på 8,0 procent, trots att det blåste högvindar i opinionen. För det första hade Vänsterpartiet en stor tillgång i sin populära partiledare, Jonas Sjöstedt. För det andra var partiet i tydlig vänsteropposition till den rödgröna regeringen, och man hade lyckats få igenom en del viktiga symbolförslag under mandatperiodens budgetförhandlingar. För det tredje innebar Feministiskt

initiativ genomklappning en stor möjlighet för Vänsterpartiet att vinna väljare, särskilt då konkurrenten Miljöpartiet också hade försvagats. Det märks tydligt i exempelvis Stockholms stad, där Vänsterpartiet ökade hela sex procentenheter i riksdagsvalet och Feministiskt initiativ tappade lika mycket. Trenden var likartad på nationell nivå. En annan stor väljargrupp för Vänsterpartiet var missnöjda miljöpartister, samt en del väljare från Socialdemokraternas vänsterflank.

Inför valsapurten såg Vänsterpartiet ut att bli ännu större, men mot slutet tycks ett väljarflöde tillbaka till Socialdemokraterna ha skett. Det känns igen från tidigare val. Väljarna återvänder till moderskeppet. Inför valet 2022 ger Januariöverenskommelsen Vänsterpartiet möjlighet att fånga upp missnöjda vänsterväljare. Om partiet dessutom fortsätter att driva radikala klimatförslag, skulle man även kunna vinna fler väljare från Miljöpartiet. Risken med Januariöverenskommelsen är å andra sidan att Vänsterpartiet avskärmas från politiskt inflytande, samt kan fälla regeringen men avstår. Erfarenheten från Decemberöverenskommelsen visar att det är en besvärlig sats för ett oppositionsparti, särskilt om missnöjet med regeringen växer.

C.5. Kristdemokraterna

Från uträknade till succé – så kan Kristdemokraternas valrörelse beskrivas. Partiet fördubblades i princip på två månader och nådde ett valresultat på 6,3 procent. Detta skulle inte ha gått utan Ebba Bush Thors starka valrörelse och mediala genomslag. Enligt Valu är hon den partiledare, efter Jimmie Åkesson, som flest ansåg betydelsefulla för valet av parti. Även vissa sakförslag, såsom att lägga ner landstingen och bygga ut kärnkraften, nådde borgerliga väljare. Utspellet om att Kristdemokraterna ville ha jämställdhetsministerrollen fick också mycket uppmärksamhet. Överlag bidrog Kristdemokraterna med energi, och bitvis med humor, under en i övrigt allvarstygnd valrörelse. Kombinationen av en tydligt borgerlig profil och lojalitet till Ulf Kristersson som statsminister, med ett starkt förtroende i sjukvårdsfrågan och andra sociala frågor, till exempel LSS, blev ett vinnande koncept.

I en tid då de klassiska materialistiska konfliktlinjerna i politiken får konkurrens av nya frågor om integration, kultur och jämställdhet, ökar betydelsen av det omätbara i politiken. Värderingar får en större roll, även för borgerliga väljare. Det passar Kristdemokraterna som hand i handsken. Det är ett parti som är grunden är icke-materialistiskt, byggt på uppfattningar om rätt och fel, långt ifrån en ekonomistisk syn där evidensbaserad politik ska visa vad som är rätt. Opinionsmässigt finns det ingenting som inte säger att Kristdemokraterna kan ta hälso- och sjukvårdsfrågan från Socialdemokraterna; i flera mätningar efter valet är det helt jämnt mellan de båda partierna gällande vem väljarna har störst förtroende för i frågan.

C.6. Liberalerna

Liberalerna (5,4 procent) är onekligen det parti som rent opinionsmässigt har haft det svårast under alliansåren. Orsaken är enkel: Liberalernas hade innan Nya Moderaterna en position som det sociala samvetet inom borgerligheten. Men när Moderaterna ändrade sin politik och retorik gällande välfärden försvann behovet av Liberalernas socialliberalism. Partiet har trots det haft en stor potential; inför valsapurten kunde över 25 procent av Sveriges väljare tänka sig att rösta på Liberalerna. Det var en betydligt

större andel än för till exempel Vänsterpartiet och Krisdemokraterna och ungefär lika många som för Centerpartiet. På valdagen hade Liberalerna också större förtroende i ett antal sakfrågor än väljarstöd, samt ett mycket högt förtroende i skolfrågan där 22 procent ansåg att partiet hade den bästa politiken. Liberalerna har även ett starkt varumärke så till vida att många väljare förknippar partiet med goda värderingar och bra politik.

Att det inte gick bättre i riksdagsvalet beror ytterst på att Liberalerna hade svårt att hitta en roll inom borgerligheten som var unik. Det gjordes försök att ta upp kampen med Centerpartiet om motståndet mot Sverigedemokraterna och populism. Men om Centerpartiet mot slutet hade svårt att vinna över Socialdemokraterna i den frågan, var det ännu svårare för Liberalerna att vinna över Centerpartiet. En anledning var att Jan Björklund har haft helt skiftande linjer i fråga om Sverigedemokraterna under mandatperioden; bland annat har han argumenterat för att Sverigedemokraterna skulle ingå i parlamentariska utredningar. Bara några månader innan valet tog Liberalerna också upp frågan om fördelningen av presidieplatser i riksdagens utskott och Sverigedemokraternas möjlighet att ta del av detta. Jan Björklunds förtroendesiffror har också dalat under mandatperioden.

Ytterst är det också så att Liberalerna inte är ett identitetspolitiskt parti. I grunden – och detta kan göra både moderater och liberaler förskräckta – liknar Moderaterna och Liberalerna varandra. Det är båda partier drivna av värderingsburen pragmatism. Det finns en tydlig ideologisk bottenplatta, men politiken utformas efter praktiskt genomförbara reformer som helst baseras på beprövade metoder eller forskning. Skolpolitiken under alliansåren är ett exempel på det. Liberalernas hantering av ensamkommandefrågan våren 2018 vittnar också om ett parti som i grund och botten inte sätter symbolpolitik eller tillfälliga opinionsundersökningar före sak.

Integrationsfrågan är ett av de områden där Liberalernas värderingsburna pragmatism under senare decennier varit mest framgångsrik och låg bakom valframgången 2002. Hade Liberalerna fått utrymme att i alliansregeringen hantera dessa frågor mer efter eget huvud är det möjligt att den svenska integrationsdebatten utvecklats annorlunda. Här finns en stor möjlighet för ett starkt liberalt parti. Till skillnad från bland annat Moderaterna, har Liberalerna bland många väljare större grundläggande trovärdighet i sociala frågor och även jämställdhetsfrågan. Rätt förvaltad under en ny ledning kan det kapitalet ge stor utdelning för Liberalerna.

C.7. Miljöpartiet

Miljöpartiet (4,4 procent) är valets riktiga sorgebarn. Partiet gjorde sitt sämsta valresultat sedan de kom in i riksdagen. På valdagen var många miljöpartister ändå glada att partiet hade klarat riksdagsspärren, bland annat tack vare stödröster från Socialdemokraterna. Sannolikt finns det tillräckligt många väljare som vill se ett miljöparti i riksdagen för att Miljöpartiet ska klara sig kvar under en överskådlig tid.

Miljöfrågan ökade i betydelse under valåret och var stor i samhällsdebatten, särskilt efter skogsbränderna och den omfattande torkan sommaren 2018. Ändå lyckades inte Miljöpartiet få till friktion i frågan gentemot övriga partier. Att frågan inte heller fick riktigt fäste i valdebatten även framgår av Valu, där den kom först på plats nummer tretton. Sanningen är att Miljöpartiet har tappat greppet om miljöfrågan. Deras position är inte längre lika dominant, och partiet har på senare tid inte lyft i opinionen trots att frågan

ökat i betydelse. Partiet har svårt att klara av att de flesta andra partierna har utvecklat sin klimat- och miljöpolitik. Konfliktlinjen är inte den samma nu som på 1990-talet.

Klimatförändringarna som är en av vår tids stora hot och är en av de samhällsfrågor som kommer att vara viktig i den politiska debatten under överskådlig tid. Ofta utmålas här en konflikt mellan stad och land. Det är fel. Många på landsbygden genuint engagerade i miljö och klimat, och det som snarast väcker motstånd är storstadsfixeringen. Den rödgröna politiken har både i retoriken och i de konkreta åtgärderna skapat en klyfta och ställt stad mot land. Moderaterna är här en viktig motpol som kan visa att det finns en väg i klimatpolitiken som förenar stad och land. En röst i klimatpolitiken som snarare minskar än breddar klyftan genom en politik som ser hela landets olika förutsättningar och som sätter fokus på resultat snarare än symbolpolitik.

När Miljöpartiet varit som bäst har de varit framtidsinriktade och attraktiva även för mer borgerligt sinnade väljare, särskilt i storstäderna. Under snare år har den utvecklingen vänt. Regeringsmakten har tyngt ner dem och tvingat språkrören till obekväma positioner i till exempel migrationsfrågan, men även energipolitiken. Utåt sett har de ibland även tagit till en rent av populistisk ton som knappast tilltalar mer mittenorienterade väljare. Inför valet 2014 sa Gustav Fridolin till exempel att han skulle ”fixa skolan på 100 dagar” och i Almedalen 2014 höll Åsa Romson ett tal som rönt stor uppmärksamhet då hon beskrev vita, heterosexuella, medelålders män som de värsta miljöbovarna. Trots regeringstiden har man inte riktigt tagit sig ur denna retorik. De båda nuvarande språkrören har permanentat sig längst ner i förtroenderankingarna. Partiet behöver en nystart på det nationella planet.

Alla problem till trots har Miljöpartiet under de senaste åren bevisat sig som ett regeringsdugligt parti som nästan alla i svensk politik vill samarbeta med. Lokalt och regionalt finns flera exempel på framgångsrika styren där Miljöpartiet ingår, inte sällan med Alliansen. I ett trettiotal kommuner ingår Miljöpartiet i ett styre där även Moderaterna ingår. Med en ny ledning och en mindre vänsterinriktad politik nationellt, kan framtiden trots allt se ljus ut för Sveriges minsta riksdagsparti.

C.8. Övriga partier

Inför valet var det särskilt tre partier utanför riksdagen som utmärkte sig: Feministiskt initiativ, Medborgerlig Samling och Alternativ för Sverige. Feministiskt initiativ fick i valet knappt 0,5 procent. Det motsvarar cirka 30 000 röster – en drastisk minskning från hela 200 000 röster i valet 2014. Då hade Gudrun Schyman varit en frisk fläkt i valrörelsen, samtidigt som europaparlamentsvalet hade gett Feministiskt initiativ ett momentum som partiet saknade i valet 2018. För nya partier krävs ett sådant momentum för att väljarna ska våga rösta på partiet. I valet 2018 gick istället Feministiskt initiativs potentiella väljare till bland annat Vänsterpartiet. Detta trots att jämställdhetsfrågan låg högt upp på väljarnas agenda, enligt Valu.

Valet blev heller inte någon framgång för Alternativ för Sverige (cirka 20 000 röster) och Medborgerlig Samling (cirka 13 000 röster). Det intressanta med dessa två partier är den oproportionerligt stora uppmärksamhet som de fick i sociala medier, särskilt Facebook och Twitter. I vissa mätningar var de större än många av riksdagspartierna. Trots det uteblev rösterna. Det visar betydelsen av att inte inteckna ”likes” och ”kommentarer” i sociala medier som röster och väljarstöd. Att vara stor på Twitter har ytterst lite med den allmänna opinionen att göra.

